

MOTTO:

„A merge prea departe este la fel de rău ca a nu merge suficient de departe.” (*Confucius*)

„Uniunea Europeană nu-și poate permite să fie în continuare un animal erbivor într-o lume de carnivori.” (*Josep Borrell*)

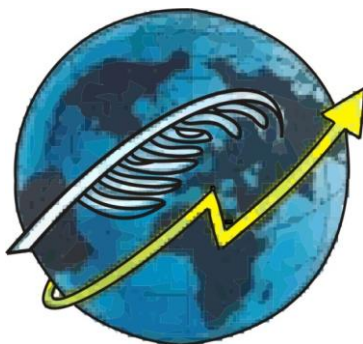
„People only accept change when they are faced with necessity and only recognize necessity when a crisis is upon them.”

„Oamenii acceptă schimbările numai atunci când se confruntă cu necesitatea acestora și recunosc necesitatea numai atunci când se confruntă cu o criză.” (*Jean Monnet*)

DINCOLO DE ORIZONTURI

REVISTĂ DE OPINII

Anul VIII, NUMĂRUL 15/APRILIE 2023

Publicație bianuală a Asociației Diplomaților Militari în Rezervă și în Retrageră
„Alexandru Ioan Cuza”

DINCOLO DE ORIZONTURI

Publicație bianuală care conține analize de geopolitică, opinii politico-militare și prezentări de tehnică militară, fondată de Asociația Diplomaților Militari în Rezervă și în Retragere „Alexandru Ioan Cuza”

www.admrr.com

Bulevardul Schitu Măgureanu
nr. 7, ap. 2, parter,
BUCUREȘTI, sectorul 1,
cod poștal 10181
Telefon/fax: 0314 255 428
admrrcentral1@yahoo.com

ISSN 2501-9279

Tot conținutul editorial aparține Asociației Diplomaților Militari în Rezervă și în Retragere „Alexandru Ioan Cuza” și este furnizat de membrii săi contribuitori. Articolele pot fi reproduse numai cu permisiunea colegiului director al asociației.

©ADMRR

Responsabilitatea pentru conținutul materialelor publicate revine în exclusivitate autorilor. Imaginile care însoțesc articolele sunt preluate în majoritate din mediul online.

Tipar digital realizat la
Tipografia PIM
Iași, Șoseaua Ștefan cel Mare și
Sfânt nr.109, cod poștal 700497
Tel.: 0730.086.676,
0732.430.407;
Fax: 0332.440.715
editura@pimcopy.ro
editura.pim@gmail.com

SENIORI EDITORI

Prof. dr. Ioan Mircea PAȘCU
Gl. (rtr.) dr. Decebal ILINA
Gl. (rtr.) prof. univ. dr. Sergiu MEDAR
Gl. (r.) dr. ing. Gheorghe SAVU
Gl. lt. (r.) ing. Iulian-Cristian DINCOVICI
Gl. mr. (rtr.) Mihaiu MĂRGĂRIT
Gl. mr. (rtr.) prof. univ. dr. Adrian PÂRLOG
Gl. mr. (rtr.) prof. univ. dr. Gheorghe NICOLAESCU
Gl. bg. (rtr.) Gheorghe VĂDUVA
Col. (r.) Dumitru CIURCI

REDACTOR ȘEF

Gl. bg. (rtr.) Dan NICULESCU

REDACTOR

Col. (r.) Antonio MARINESCU

SECRETAR DE REDACȚIE

Col. (rtr.) Ion TOADER

EDITARE TEXT

Gl. bg. (rtr.) Vasile ILIEȘ
Col. (rtr.) Ion SCARLAT
Col. (r.) Constantin MOLDOVEANU

TEHNOREDACTARE

Col. (r.) Antonio MARINESCU

CUPRINS:

EDITORIAL	5
ORIZONTURI GEOPOLITICE	7
* Războiul din Ucraina la finele anului 2022, perspective pentru anul 2023 – Gl. bg. (rtr.) Dan NICULESCU	7
* Ucraina 2023, pregătirea pentru luptă – Gl. bg. (rtr.) Dan NICULESCU	12
* Scurtă analiză privind conflictul ruso-ucrainean, riscuri și scenarii de trecere la folosirea armelor nucleare – Col. (r.) Constantin MOISA	17
* Fostul arsenal nuclear al Ucrainei – Col. (r.) Constantin MOISA	21
* Războiul dronelor, o față nevăzută a conflictului din Ucraina – Col. (r.) Dumitru CIURCI	24
* România și Ungaria în vârtoarea anilor 1989-1990 – Prof. dr. Alexandru GHIȘA.....	29
* Evoluții și aprecieri legate de Kosovo – Col. (r.) Cedomir VOINOV	35
* Componenta informativ-operativă a presiunilor existente în spațiul gestiunii securității statelor – Gl. mr. (rtr.) Adrieian PÂRLOG	42
OPINII	48
* Dezinformarea în războiul modern, pe front și în spatele frontului, scurte considerații asupra rolului dezinformării în operațiile din teatrul ucrainean în a doua parte a anului 2022 – Gl. mr. (rtr.) dr. Adrian-Leonard BANTAȘ.....	48
* Cum ne-am retras din Basarabia și Bucovina fără să tragem măcar un foc de armă – Gl. mr. (rtr.) prof. univ. dr. Gheorghe NICOLAESCU.....	54
ISTORIE	59
* Pași prin istorie, de la cavalerii medievali (căpitanii de plai) la ofițerii armatei moderne – Col. (r.) Ovidiu-Ilie FRĂȚILĂ	59
* Cercetarea radio în armata română, în perioada 1939-1944 – Col. (r.) Iulian BUICAN.....	67
NOUTĂȚI MILITARE	82
PREZENTARE DE CARTE	97

EDITORIAL

De multe ori am fost criticat de faptul că editorialul revistei este prea lung și că așa ceva nu se cade și nu se potrivește cu rolul acestuia. Am fost convins că așa este, dar am continuat cum am început deoarece îl doream să prefățeze principalele idei ce urmau să se regăsească în materialele cuprinse în paginile revistei.

De data aceasta am hotărât să mă conformez criticilor și să scriu un editorial scurt, dar care se dorește a fi și un protest personal față de cinismul existent în relațiile internaționale de acum și dintotdeauna.

Ca să lucrez cu materialul clientului, voi face recurs la memorie și voi prezenta un episod rușinos din istoria Imperiului Cezaro-Crăiesc.

În timpul revoluțiilor de la 1848 care au cuprins întreaga Europă și au deschis calea către o nouă orânduire socială, marele Imperiu Austriac a fost nevoit să solicite ajutorul Imperiului Rus pentru a înăbuși revoluțiile ce erau în plină desfășurare în spațiul pe care îl stăpânea.

Necazuri de genul acesta se mai întâmplă în istorie, dar ceea ce mi-a atras atenția în mod special a fost remarca prințului Felix Schwarzenberg care era și prim-ministru imperial și care spunea cu amărăciune, dar și cu realism: „*Austria va uimi lumea întotdeauna prin magnitudinea ingraturii sale*”. Nu a trecut mult timp și realitatea acestei afirmații a fost probată atunci când Casa de Habsburg, cu demnitate, s-a alăturat Marii Britanii și Imperiului Otoman contribuind din plin la înfrângerea Rusiei.

Dacă mă gândesc la acest comportament care de multe ori ne-a vizat țara, la toate suferințele și umilințele românilor care s-au aflat vremelnic sub stăpânire austriacă, la asasinarea lui Mihai Viteazul care lupta alături de Imperiu împotriva turcilor, la Primul Război Mondial și la faptul că aurul românesc strălucește pe palatele și catedralele Austriei, mă întreb cum oare ne mai păcălește și acum?

Totuși, trebuie să dăm cezarului ce este al cezarului, de aceea mă gândesc că poate Austria nu a votat împotriva acceptării României în spațiul Schengen din proprie inițiativă și că poate a primit ordin. De unde? Nu știu. Poate de la Moscova, pentru că după cel de Al Doilea Război Mondial, Austria a primit un statut „personalizat” a cărei principală trăsătură era aceea că a transformat-o în placa turnantă a spionajului euro-atlantic și spațiul tuturor influențelor oculte. Sau poate de la Bruxelles, fiindcă Uniunea Europeană nu ne dorește în Schengen. Motivul pentru care a fost aleasă Austria pentru această lovitură sub centură dată României este mai greu de descifrat, dar în niciun caz nu poate fi cel enunțat de liderii austrieci. Poate că acei care conduc Uniunea Europeană sunt puțin invidioși pe Austria că prea a pătruns mult în România, prea are multe afaceri profitabile și relații influente, fapt pentru care doresc să o discrediteze și eventual, să-i ia locul pe ici, pe colo, prin părțile esențiale.

Actualul război din Ucraina a scos la iveală multe fisuri în construcția europeană. Acest război care de fapt este între două mari puteri, SUA și Rusia, purtat printr-un terț, reprezintă un punct de cotitură atât pentru Europa, cât și pentru echilibrul global de forțe. În aceste condiții, unitatea europenilor fără presiunea americană s-ar fi risipit repede. Interesele marilor puteri europene devin vizibile și manifeste în cadrul UE, iar metodele pentru promovarea lor sunt tot cele tradiționale: presiunea, șantajul, trocul politic. La fel și reflexele imperiale se manifestă ca la începutul secolului trecut: lupta pentru influență, dominație, putere, amenințare directă sau voalată și suspiciune reciprocă.

În Uniunea Europeană democrația pierde teren, principiul din „Ferma animalelor” a lui Orwell devine normă: „toate animalele sunt egale, dar unele sunt mai egale” sau cu alte cuvinte, curat-murdar. Aceasta este realitatea și se poate vedea atât în exprimarea unor lideri europeni privind UE cu mai multe viteze sau din acțiuni politice concrete: Croația intră în spațiul Schengen și România nu. Este trădare, este dispreț? Am devenit un pachet împreună cu Bulgaria de parcă am fi doi evadați care încă nu au scăpat de lanțuri?

În acest haos european și mondial, România unde este? Știm încotro ne îndreptăm? Ne cunoaștem interesele? Ne bazăm și acum pe credința populară că Dumnezeu este român (dacă n-o fi plecat și el din țară)? Iarăși o să luptăm de partea celui mai puternic și când ne apropiem de victorie vom trece cu mândrie și demnitate în tabăra celui înfrânt (așa cum spune poetul Mircea Dinescu)?

Eu sunt convins că dacă se va ajunge în situația în care războiul va lua amploare, nimeni nu va veni să moară în locul nostru, iar dacă va veni, nu va mai pleca. Această estimare se va verifica curând, când se va termina războiul din Ucraina, fiindcă până la urmă va trebui, într-un fel sau altul, să se termine.

ORIZONTURI GEOPOLITICE

RĂZBOIUL DIN UCRAINA LA FINELE ANULUI 2022 PERSPECTIVE PENTRU ANUL 2023

Gl. Bg. (rtr.) Dan NICULESCU

„Au murit toți rușii proști”. Aceasta era concluzia, nu lipsită de ironie și infatuare, a liderilor ucraineni în iulie 2022.

Aveau dreptate. Toate previziunile analiștilor militari privind soarta războiului erau contrazise de realitățile din teren. Liderii politici și militari ruși planificaseră invazia Ucrainei pornind de la premise false: armata ucraineană nu

va rezista ofensivei rusești; guvernul de la Kiev va fi înlocuit cu unul pro rus; formațiunile paramilitare etichetate de ruși ca fiind de tip fascist vor fi dezarmate; Occidentul va interveni târziu, fără prea multă tragere de inimă și când va fi deja prea târziu. În consecință, invazia rusească a fost „telefonată”, realizarea dispozitivului de luptă a durat mult, efectul surpriză a fost neglijat complet, pregătirea luptătorilor a fost slabă și sprijinul logistic organizat superficial. Analizând acest tablou putem trage concluzia că într-adevăr „rușii proști au murit”, adică cei prost conduși, echipați și motivați. Înclin să cred că, în această primă fază a războiului, nu liderii militari au avut rolul decisiv în planificarea „operațiunii speciale”, ci politicienii, mai precis, președintele Putin împreună cu serviciile speciale. Au mai făcut și alții această greșeală.

Scopul acestei succinte treceri în revistă este acela de a marca faptul că în prezent s-a trecut la o nouă fază a războiului, diferită de prima și care poate aduce multe evoluții greu de anticipat și de controlat. De aceea ar fi bine ca analiștii militari și mass media să evite repetarea greșelilor făcute în prima parte a războiului, aceea de a transforma propriile fantezii de tipul: Putin este bolnav grav sau chiar pe moarte; va fi eliminat de la conducere de oligarhi sau de mișcări ample de mase; este nebun și multe altele, cu posibilități cât mai realiste.

Este perfect adevărat că Putin și Rusia sunt în mare pericol geopolitic. De fiecare dată când un imperiu se clatină celelalte forțe globale (imperii) sunt atente la dinamica evenimentelor pentru a anticipa cum se va înclina balanța, de partea cui să intervină și ce teritorii ale celui învins să-și revendice. Cu alte cuvinte, „istoria nu a murit” și nici instinctele marilor și micilor puteri nu s-au schimbat.

Se pare că rolul ideologiilor, culturii, religiilor, educației, nu a fost acela de a transforma calitativ ființa umană ci de a împărți lumea, popoarele, națiunile în EI – răi și NOI – buni.

Există suficiente reflexe imperiale în contextul actualului război dintre Occident și Rusia. Această realitate este evidentă dacă analizăm atitudinea unor jucători geopolitici, puteri regionale sau locale. De exemplu Turcia care, în pofida rolului pozitiv de mediator pe care încearcă să-l joace, este cu ochii ațintiți asupra spațiului caucazian. Un alt

exemplu este China care, pentru realizarea proiectelor sale economice uriașe urmează cu răbdare o politică abilă ce include analiza diferitelor scenarii referitoare la soarta F. Ruse. Pentru a-și proteja investițiile, Beijingul are nevoie să controleze anumite spații care, în prezent, se află în zona de influență rusească (Kazahstan, Zona Arctică, Orientul Îndepărtat rusesc, etc.). Pentru China nu contează dacă își realizează obiectivele geopolitice cu Rusia ca partener strategic egal sau putere subordonată, ci realizarea acestora. Pașii făcuți în această direcție se văd suficient de clar în contextul războiului din Ucraina.

Scopul marilor puteri este acela de a deveni hegemoni globali dar, acest lucru pare imposibil sau, cel puțin, nu s-a întâmplat până acum. Ceea ce este posibil este să dobândească poziția de hegemon regional, așa cum sunt SUA, China, India și într-o oarecare măsură Rusia. Hegemonii regionali nu acceptă ca hegemonul altei zone să interfereze în zona pe care o controlează, fapt pentru care este de așteptat ca, indiferent

care va fi soarta Rusiei după acest război, SUA sau India să nu fie lăsate să altereze echilibrul de forțe în zona controlată de China. Astfel se prefigurează condițiile pentru o nouă ciocnire globală între marile puteri, iar războiul din Ucraina este doar preambulul acestuia.

Desigur, acesta a fost jocul geopolitic dintotdeauna. După cum ne-a învățat istoria, granițele nu sunt un dat permanent, ele schimbându-se mereu, așa cum nici marile puteri nu rămân mereu aceleași.

Russia's War in Ukraine

Russia will seek incremental gains in the Donetsk region while preparing to defend its occupied territories in the Zaporizhzhia and Kherson regions.

Data: Institute for the Study of War

Copyright RANE 2023

Rusia se redresează

Revenind la războiul din Ucraina, analizând ultimele evoluții politice și militare putem trage concluzia că Rusia a echilibrat situația. Obiectivele propuse inițial au fost limitate la menținerea presiunii asupra Kievului și zonei de nord a Ucrainei, concomitent cu mutarea efortului principal pe frontul de Sud-Est, unde se poartă în prezent acțiunile de luptă. Este adevărat, sfârșitul anului 2022 s-a remarcat printr-o contraofensivă spectaculoasă a trupelor ucrainene în zonele Harkov și Herson, soldată cu recuperarea unor teritorii importante (3.000 km²). În prezent, contraofensiva ucraineană a redus ritmul și luptele încep să capete un aspect pozițional, de uzură. Pe de altă parte, trupele rusești au cedat teritorii, însă ceea ce s-a întâmplat merită o analiză mai atentă deoarece semnalează o transformare pozitivă la nivelul conducerii trupelor, dar și a calității luptătorilor.

Retragerea din zona Herson, de pe malul de Vest al fluviului Nipru, poate fi considerată o acțiune tactică nu numai de succes, dar și spectaculoasă. Acolo luptau în jur de 20.000 de militari ruși într-o poziție periculoasă (erau într-un cap de pod dincolo de râu), trei poduri peste Nipru erau parțial distruse de către ucraineni și exista pericolul iminent ca un contraatac ucrainean să ducă la un dezastru militar și de imagine pentru ruși. Cu toate acestea, comandanții ruși, deși se pare că au fost surprinși de direcția

contraatacului ucrainean, spre mirarea generală, nu numai că s-au retras în ordine, dar au reușit evacuarea trupelor și tehnicii de luptă pe pontoane, mijloace improvizate, pe podurile reparate. Merită menționată disciplina, pregătirea de luptă și moralul militarilor ruși care au rămas să lupte pe pozițiile inițiale, știind că ceilalți camarazi ai lor se retrag pe poziții mai sigure la Est de râu.

De asemenea, succesul ofensivei ucrainene din zona orașului Harkov a readus sub controlul forțelor militare ucrainene un teritoriu important dar, în același timp, a micșorat considerabil lungimea frontului pe care militarii ruși îl aveau de apărat.

Campania de bombardament începută de Rusia în octombrie 2022 i-a silit pe ucraineni să transfere o parte din resursele de materiale ce ar fi putut fi folosite pe front către sprijinul populației urbane vulnerabilă la condițiile de iarnă (electricitate, combustibil, etc.). Conform datelor furnizate și de comunicatorii Ministerului Apărării ucrainean, dar și de presa occidentală, eficiența bombardamentelor rusești a crescut producând pagube importante inclusiv pe traseele de aprovizionare cu tehnică occidentală.

În concluzie, putem spune că retragerea trupelor rusești a fost una tactică având scopul de a ocupa un aliniament favorabil organizării unei apărări puternice, eșalonată în adâncime și care să asigure siguranța necesară pentru pregătirea viitoarelor acțiuni militare.

Preluând afirmația ucrainenilor din iulie anul trecut, am putea spune că acum „rușii au început să fie ceva mai deștepți”.

În această iarnă probabil vom asista la un război de uzură, concomitent cu atacuri de artilerie, rachete, drone, aviație, asupra infrastructurii energetice ucrainene, orașelor și posibil, să se încerce și bombardamente de decapitare a conducerii ucrainene. Este posibil ca trupele speciale, de cercetare, din ambele tabere să aibă mai mult de lucru, decât colegii lor din tranșee. Sunt deja menționate, inclusiv pe teritoriul Rusiei, multe incidente la obiective militare, dar și civile, care seamănă a acțiuni de sabotaj. Putem estima că începând din această perioadă rușii vor simți din ce în ce mai mult efectele războiului în propriul teritoriu.

În ceea ce privește pierderile umane suferite de ambele părți, dacă analizăm estimările publicate de specialiștii serviciilor de informații americani putem afirma că există un echilibru între beligeranți. Se estimează că atât rușii, cât și ucrainenii au pierdut (morți și răniți) între 50.000 și 100.000 militari (cifrele diferă din cauza punctului de referință folosit: pierderile americanilor în Al Doilea Război Mondial pe teatrul de luptă din Europa sau pierderile americane în războaiele recente – Irak, Afganistan).

Ambele țări au probleme privind mobilizarea și înlocuirea sau completarea unităților. Mobilizarea rezerviștilor ordonată de Putin în septembrie 2022, în pofida condițiilor precare (recruți fără experiență militară, cazărmi inadecvate, echipament insuficient, pregătire militară superficială) pare să fi fost o măsură bună. Rușii au nevoie să pregătească pentru luptă 200.000 militari în cele 40 brigăzi de mobilizare și de încă 100.000 completări pentru a înlocui pe cei pierduți în luptă. Conform estimărilor prezentate de Serviciul de informații militare american într-un memorandum din 1982,

recruții ruși aveau nevoie de o lună de pregătire din momentul mobilizării, până la atingerea stadiului de „gata pentru luptă”. Acceptând această opinie putem calcula că în câteva luni rușii pot pregăti în unitățile de mobilizare soldații de care au nevoie pentru a fi trimiși pe front.

Moscova a renunțat la obiectivele maximale pe care și le propusese în prima etapă a războiului și a ales o soluție realistă și posibil de realizat, anume să apere și să mențină teritoriile cucerite până în prezent, care oricum reprezintă aproape 20% din teritoriul Ucrainei. Pentru a realiza aceste obiective rușii vor intensifica sau vor menține ritmul mobilizării și pregătirii rezerviștilor, vor acționa pentru realizarea unei apărări puternice, greu de străpuns de trupele ucrainene. De asemenea, vor continua campania de bombardament menită să exploateze vulnerabilitățile infrastructurii de electricitate ucrainene, să silească Kievul să reducă resursele necesare frontului pentru a sprijini populația urbană, să încerce să reducă cantitatea ajutorului material pe care Occidentul îl asigură Ucrainei și să intensifice acțiunile de cercetare și sabotaj pe teritoriul Ucrainei. Deja sunt anumite informații neoficiale potrivit cărora la Departamentul de Stat a început activitatea de planificare a viitoarelor negocieri de pace.

Probabil că Putin consideră că această nouă abordare, bine susținută de propagandă și cu mijloacele războiului hibrid, va face Ucraina să accepte condițiile puse de Moscova. Această posibilitate, precum și speranța Occidentului că Rusia va înțelege dezastrul în care se află și va abandona războiul acceptând condițiile Ucrainei, par de domeniul fanteziei. Probabil că singurul curs care ar putea avea succes ar fi acela ca SUA să aducă cele două state aflate în conflict la masa negocierilor sau, așa cum dorește Moscova, să negocieze direct cu Rusia. Washingtonul are puterea de a face acest lucru, dar a decis să nu-l facă. Astfel războiul va merge mai departe cu prețul cunoscut.

Specialiștii militari consideră posibilă executarea unei ofensive puternice în prima parte a anului 2023 de către una din părți. În situația în care ofensiva va eșua, indiferent cine o va declanșa, este posibil ca insuccesul și oboseala de război să determine pe cei responsabili de acest conflict să ajungă la concluzia că intervenția diplomației este o opțiune viabilă. În acest caz ar exista șansa ca până la sfârșitul acestui an să se încheie conflictul printr-o pace sau printr-un armistițiu.

Concluzii

În cazul războiului dintre Ucraina și Rusia putem vorbi de o combinație între conflictul de tipul „capcanei lui Tucidide” – un conflict în care un imperiu dorește să înlocuiască un alt imperiu prin forță din dorința de a deveni hegemon sau atunci când două puteri încep un război pe care nu îl doresc, dar nici nu se mai pot extrage din acesta –, manifestarea cinismului imperialist și punerea în operă a mării strategii a SUA: America trebuie să-și promoveze interesele globale prin terți și să intervină direct numai atunci când este necesar pentru apărarea intereselor sale naționale. În acest război obiectivul SUA a fost și a rămas cel enunțat de secretarul american al Apărării, Lloyd Austin, dar Rusia nu poate fi eliminată din ecuația geopolitică a lumii, chiar dacă va pierde această confruntare cu Occidentul. Poate fi izolată, i se poate diminua puterea prin condiții de tipul celor puse Germaniei după Primul Război Mondial, dar ea va fi întotdeauna periculoasă pentru securitatea mondială, pentru Europa, pentru vecinii săi nemijlociți și pentru propriul popor. Dacă SUA chiar dorește să elimine Rusia ca adversar redutabil pentru a putea să se ocupe nestingherită de China, ar trebui să intre direct, credibil și cu toată forța în conflict, asumându-și toate riscurile precum și rezultatul final.

Ucraina nu poate câștiga războiul împotriva Rusiei numai cu ajutorul material primit din Occident. Ucraina ar putea dispărea ca entitate statală. Actualele reflexe imperiale ale marilor puteri ar putea deveni manifeste, frontierele vor fi din nou modificate, la fel și zonele de influență.

Dacă SUA dorește să țină Ucraina în luptă până la limita sa de rezistență pentru a slăbi cât mai mult Rusia, atunci riscurile pot fi numeroase și mult mai mari. Rusia întotdeauna s-a întărit în războaie de lungă durată. Pe de altă parte, nici ajutoarele din partea celor interesați să mențină Rusia în luptă nu vor întârzia să apară. Aceste ajutoare nu vor fi dezinteresate, scopul lor fiind acela de a o îndatora atât de mult, încât să nu se mai poată opune pretențiilor celor care o doresc anihilată ca mare putere. Nu este vorba numai de teritoriile pe care încă le mai controlează direct sau prin influență, șantaj, amenințare sau forță, dar și de spații precum Zona Arctică cu bogățiile sale, Africa, Orientul Mijlociu, Asia Centrală și chiar Europa (Balcanii, Ungaria, Austria, etc.). În cel mai bun caz, Rusia va deveni o putere aservită altei puteri, iar în cel mai rău caz, o pradă. Rusia ar putea deveni o Ucraină la nivel global.

Adevăratul pericol pentru Rusia nu este Ucraina și apropierea sa de Occident, ci faptul că atât SUA, cât și China o vor slăbită și adusă în imposibilitatea de a-și mai promova interesele geopolitice și regionale.

BIBLIOGRAFIE

Eugene Rumel, Richard Sokolsky, "Putin's War Against Ukraine and the Balance of Power in Europe", RANR, 11.04.2022;

Ian Hill, "The Global Fallout from War in Ukraine", RANE, 13.04.2022;

Barry R. Posen, "Russia Rebound. How Moscow Has Partly Recovered from the Military Setbacks", Foreign Affairs, 04.01.2023;

Mathieu Droin, "Did anyone say 'war fatigue' about Ukraine", Defense News, 13.01.2023;

Aleksandr Dughin, „Bazele geopoliticii”;

John Mearsheimer, "The Tragedy of Great Power Politics".

UCRAINA 2023 PREGĂTIREA PENTRU LUPTĂ

Gl.Bg. (rtr.) Dan NICULESCU

Situația generală la sfârșitul primului an de luptă

Contraofensiva declanșată de armata ucraineană la începutul lunii septembrie 2022 a fost o acțiune spectaculoasă, de succes, care a readus speranța că obiectivele propuse de conducerea politică și militară de la Kiev împreună cu aliații occidentali ar putea fi realizate. De asemenea, a ridicat moralul trupelor și al populației. Modul brutal de ducere a războiului de către Rusia, hotărârea ucrainenilor de a lupta până la capăt, a contribuit la sporirea coeziunii partenerilor occidentali, netezirea unor asperități din relațiile SUA-UE și, ceea ce este mai important, a determinat creșterea ajutorului material acordat Ucrainei.

Termenii înțelegerii neoficiale dintre NATO și Rusia au fost respectați și considerăm că, în lipsa unei modificări majore de atitudine din partea uneia dintre părțile implicate în conflict, vor continua să fie respectați și în anul 2023. Acest „gentlemen’s agreement” se referă la evitarea de către țările membre NATO de a se afla în poziția de cobeligerant în Ucraina, situație în care nici Rusia nu le va ataca teritoriile. Acesta este singurul lucru asupra căruia Rusia și NATO au căzut, deocamdată, de acord și presupune ca muniția sistemelor de armamente NATO asigurate Ucrainei de către aliați, să nu cadă pe teritoriul

Rusiei. După cum se vede, această înțelegere este destul de fragilă și poate fi încălcată în situația în care una din părți ar ajunge la concluzia că nu mai servește interesul propriu și că escaladarea conflictului îi este mai utilă. În acest context Ucraina ar putea să-și joace propria carte încercând să forțeze intervenția directă a NATO în conflict, cu șansa de a câștiga un avantaj major în îndeplinirea obiectivelor politice stabilite sau cu riscul de a pierde sprijinul Occidentului și a rămâne singură în confruntarea cu Rusia.

Deocamdată nici Rusia nici țările NATO nu doresc o confruntare directă.

*Membri ai Brigăzii 95 asalt aerian ucraineană aflată într-o poziție de apărare în afara localității Kreminna (12.01.2023)
Photo by Spencer Platt/Getty Images.*

Pregătiri pentru anul 2023

Caracteristica de bază a perioadei dintre sfârșitul anului 2022 și începutul anului 2023 a fost marcată de reducerea ritmului ofensivei forțelor ucrainene, consolidarea pozițiilor dobândite și pregătirea pentru o nouă ofensivă care se estimează că ar putea fi declanșată

în prima parte a anului 2023. Cine va lansa această ofensivă rămâne de văzut deși, majoritatea analiștilor militari estimează că Rusia va declanșa această acțiune.

Se pare că mașina de război rusească începe să-și găsească ritmul: mobilizarea generală produce efecte pozitive, trupele sunt dispuse pe un front mai mic și mai ușor de apărat, industria de apărare, deși nu a fost mobilizată, produce în ritm crescut (40-50 tancuri și transportoare blindate pe lună), unități de tancuri moderne (T-90M Proriv2) au ajuns în estul Ucrainei, campania de bombardament asupra infrastructurii civile și militare ucrainene continuă neîntrerupt având consecințe severe, iar efectele embargoului occidental nu sunt deocamdată cele scontate. În ceea ce privește izolarea politică a Rusiei aceasta este realizată (cu excepția, în principal, a Chinei, Indiei, Iranului, Braziliei), dar trebuie avut în vedere că această situație este efemeră, depinzând de mulți factori dintre care anticiparea învingătorului este cel mai important. Întotdeauna victoria are o mie de părinți și eșecul este orfan. Așa va fi și de data aceasta.

Se pare că pericolul unei ofensive rusești a fost bine înțeles de liderii occidentali și de cei de la Kiev, ceea ce explică și solicitările neîntrerupte ale președintelui Zelensky de sisteme moderne de apărare antiaeriană, de tancuri grele și transportoare blindate, în general armamente care sunt utile și pentru apărare, și pentru ofensivă, în funcție de strategia de luptă adoptată.

Țările NATO au demarat acțiuni concrete pentru a satisface nevoile de apărare ale Ucrainei. Chiar din prima lună a anului 2023 unele țări au promis să trimită în Ucraina armamentele de care aceasta are nevoie: Franța, vehicule blindate destinate luptei antitanc; SUA au anunțat trimiterea a 100 „Strykers” și a încă 50 mașini de luptă ale infanteriei „Bradley”, transportoare blindate „M113” și „M117 Guardian”, vehicule blindate „Humvee”, camioane blindate, elicoptere, 31 tancuri „M1A2 Abrams”, 8 tractoare de evacuare-reparare tancuri și pregătesc militari ucraineni pentru a deservi sistemul de rachete sol-aer „Patriot”; Germania a aprobat livrarea de transportoare blindate „Marder”, sisteme antiaeriene „Patriot”, 14 tancuri „Leopard 2AG ” și a aprobat ca și alte țări posesoare de „Leopard 2” să le trimită în Ucraina, de asemenea 160 de tancuri Leopard 1 sunt în curs de reparare și vor fi trimise pe frontul ucrainean până la sfârșitul anului; Suedia, 2 tancuri „Leopard 2”; Norvegia, 8 tancuri „Leopard 2”; Polonia s-a angajat să trimită în Ucraina tancuri „Leopard 2”; Danemarca va dona 19 obuziere „Caesar”; Marea Britanie, 600 rachete „Brimstone”, 14 tancuri Challenger 2 și pregătește piloți ucraineni; Olanda va trimite armament blindat și mijloace antiaeriene; România găzduiește trei avioane „AWACS” ce aparțin NATO ce vor executa misiuni de supraveghere, avertizare și control în Marea Neagră și spațiul rusesc; Italia trimite rachete antiaeriene „Samp-T”, obuziere Pzh 2000 și diverse vehicule. Rămâne de văzut cum vor reuși ucrainenii să rezolve problemele legate de logistică și pregătirea echipajelor pentru deservirea unor platforme complexe, de o diversitate atât de mare.

Ajutorul financiar oferit de SUA a ajuns la suma de 113,4 miliarde dolari ceea ce sugerează faptul că nimeni nu dorește începerea discuțiilor de pace și că efortul material făcut de aliați trebuie să se materializeze într-un fel. Nu ne rămâne decât să sperăm că punctul de la care nu se mai poate da înapoi nu a fost atins.

Este de așteptat ca în perioada următoare ajutoarele din partea țărilor NATO vor continua să ajungă în Ucraina, fluxul de armamente moderne și muniții va crește cantitativ, precum și ca ritmicitate. În paralel vor fi învățați și militarii ucraineni cum să le folosească cu eficiență maximă, lucru care cu siguranță se va realiza în poligoanele din țările membre NATO. În pofida acestor ajutoare și a altora ce urmează să fie trimise,

forțele ucrainene nu vor fi în măsură să execute o acțiune ofensivă de succes împotriva unui sistem de apărare puternic și cu atât mai puțin să-și realizeze obiectivele de eliberare a tuturor teritoriilor ocupate de ruși. Este nevoie de mai mult și acest lucru nu va fi hotărât la Kiev sau la Bruxelles, ci la Washington.

Analizând activitățile desfășurate de ambii beligeranți putem trage concluzia că anul acesta este de așteptat o „bătălie a voințelor”. Se vor confrunta doctrina de luptă rusească cu cea occidentală; calitatea și eficiența sistemelor de armamente; concepțiile noi de luptă și eficiența implementării lor în operații; calitatea sistemelor de comandă și control; gradul de pregătire a statelor majore de unități și mari unități; moralul și pregătirea trupelor; naționalismul patriotic cu hegemonismul dictatorial. Abia după această confruntare va urma războiul de uzură și eventual încercări de revenire la masa tratativelor.

Sunt mulți observatori militari occidentali care estimează că faza a doua a războiului ar putea readuce în prim plan lupta de tancuri. Dacă analizăm numărul și calitatea blindatelor pe care rușii le aduc în Donbas și solicitările insistente ale președintelui Zelenski de a primi tancuri grele și alte mijloace blindate, aceste estimări ar putea să devină realitate. Concentrările de tehnică întreprinse de ruși, cucerirea localităților Soledar și Bahmut ce duce la interceptarea liniilor de aprovizionare ucrainene și facilitează continuarea ofensivei ruse către Sloviansk și mai departe către Dnipropetrovsk sugerează același lucru. Aceste acțiuni, dacă vor fi executate cu succes de ruși vor crea condiții propice pentru consolidarea controlului asupra Donbasului. Trebuie avute în vedere caracteristicile geografice ale zonei adiacente orașului Dnipropetrovsk: o zonă întinsă de stepă, plană, ce permite vizibilitate pe distanțe mari și este potrivită luptei de tancuri.

Pe de altă parte, dacă conducerea militară ucraineană va lua hotărârea de a executa ofensiva cu folosirea mijloacelor blindate grele, este necesar să ia în considerație faptul că acestea trebuie folosite grupat și sprijinite cu infanterie mecanizată pentru a le proteja. Pentru succesul unui astfel de plan este necesar să se asigure superioritatea numerică în zona de rupere a apărării inamice astfel încât reușita acțiunii să aibă mari șanse de succes. Tancurile odată plecate la ofensivă practic nu mai pot fi oprite rămânându-le doar două opțiuni: victoria sau distrugerea. În plus, tancurile sunt vulnerabile față de sistemele antitanc terestre și aeriene, de loviturile artileriei, de asigurarea logistică și trebuie să beneficieze de protecția asigurată de infanteria mecanizată. În perioada recentă folosirea tancurilor în luptă a fost dezbătută pe larg, iar conflictele în care au fost folosite nu au înclinat balanța opiniilor privind valoarea lor în luptă (au fost utilizate cu succes de SUA în ambele războaie din Irak, de Israel în toate războaiele cu arabii și fără succes în războaiele azero-armene, în prima fază a celui din Ucraina, dar deocamdată nu au fost folosite într-o confruntare militară între marile puteri).

Tancul rămâne o armă redutabilă prin puterea de izbire, protecție, putere de foc, manevrabilitate și efect psihologic. Dacă se va ajunge la o luptă de tancuri vor rezulta multe lecții de învățat, fiindcă confruntarea nu va fi numai în teatrul de operații, dar și între companiile producătoare de armament. În final, calitatea militarilor și a armelor câștigă războiul, iar calitatea armelor folosite de învingător se cumpără.

Un alt element de schimbare care trebuie menționat este numirea șefului Statului Major General, generalul Valeri Gherasimov, în funcția de comandant al frontului, înlocuindu-l pe generalul de aviație Sergey Surovikin care a devenit adjunctul său. Gherasimov a absolvit Academia de tancuri de la Kazan, în timp ce Surovikin este

arhitectul campaniei aviatice rusești din Siria care a dus la menținerea președintelui Assad Bashar la putere. Un posibil mesaj al acestor schimbări poate fi acela că în următoarea confruntare trupele de uscat vor avea rolul principal, aviația va sprijini lupta acestora și principiul de luptă a armelor întrunite va fi aplicat mai bine decât până acum.

În ceea ce privește direcția eventualei ofensive, cea mai decentă estimare este aceea că rușii pot porni ofensiva de unde vor ei, iar de data aceasta vor folosi din plin efectul surprizei, neglijat total în prima fază a războiului.

Ucraina este în continuare prinsă ca într-un clește de forțele rusești care, deși nu execută acțiuni militare de amploare, se consolidează pe întregul front.

Nu putem neglija soluțiile pe care strategii occidentali le pot găsi pentru contracararea inamicului. Sunt convins că surprizele nu vor lipsi nici de o parte nici de cealaltă.

Cu siguranță viitorul apropiat ne va desluși aceste necunoscute. Deocamdată orice previziune privind soarta războiului este imposibil de făcut. Sunt prea mulți factori perturbatori ce ar trebui luați în calcul. Situația din teren este cunoscută și analizată în amănunt de toți cei angajați în această încleștare ceea ce înseamnă că acela care va veni cu ceva nou, neașteptat, va putea înclina balanța războiului de partea sa. Nu pot fi neglijate și altfel de surprize de tip social (în Rusia) sau de coeziune (în NATO). Dar acestea rămân, cel puțin deocamdată, în plan secundar.

CONCLUZII

Pentru Ucraina tragedia acestui conflict constă în faptul că ajutorul material primit, calitatea superioară a informațiilor, a sistemelor de luptă, munițiilor, conducerii militare și voința de luptă a militarilor pot schimba doar aspectul tactic al luptei fără însă a modifica ecuația strategică. Geopolitica nu este favorabilă Ucrainei. Fără implicarea directă și credibilă a Occidentului în război situația de securitate în Europa, dar și în lume, nu va fi restabilă. Nu va fi un război rece, ci unul continuu ca și cel prezis de George Orwell în romanul „1984” (de subliniat faptul că Orwell este considerat și geopolitician nu numai romancier).

În presa occidentală se încearcă acreditarea ideii că Ucraina, nu Occidentul, este cea care poate decide dacă acest război va continua sau nu, iar țările NATO o vor sprijini să lupte atât timp cât va dori ea să o facă. Această concluzie sugerată de presa occidentală are o mare doză de cinism și nu absolvă Occidentul de partea sa de responsabilitate pentru acest război.

Alegerile prezidențiale din SUA (2024) ar putea modifica radical nu numai relația de securitate cu Ucraina, dar și actualul echilibru mondial de forțe. Venirea lui Donald Trump sau a altui trumpist la Casa Albă ar putea face actualul război din Ucraina inutil. SUA au probleme sociale majore, moștenite din trecut și amplificate sub președinția lui Donald Trump. Țara este polarizată, sunt state care consideră secesiunea ca o posibilitate realistă; sunt grupările extremiste vechi și noi care devin tot mai vocale și mai puternice; populismul este acceptat, stilul autoritar de conducere câștigă teren, iar ideologia contează din ce în ce mai puțin. SUA au nevoie de o perioadă de liniște în care să-și rezolve problemele interne. Profesorul Dan Dungaciu are dreptate atunci când spune că „o schimbare de administrație la casa Albă poate echivala cu o schimbare de regim” (În dialog cu Adrian Năstase, Cristian Diaconescu la Fundația N. Titulescu).

Preferința pentru rezolvarea problemelor de securitate prin metode militare în locul celor diplomatice este un semnal fie de nesiguranță, fie de apogeu al apetitului hegemonic

al unei superputeri cu ambiții globale. La urma urmelor marile războaie sunt pornite de marile puteri, indiferent dacă scânteia apare la Sarajevo, München sau în Ucraina.

Prelungirea conflictului nu este favorabilă niciuneia din părți. Anul acesta ar trebui să aducă o rezolvare de durată a conflictului ceea ce acum pare puțin probabil. Chiar și așa lumea nu va mai arăta la fel cu cea dinaintea războiului. Europa va avea cel mai mult de suferit indiferent de cine va câștiga sau va pierde războiul. Ea își va continua ciclul istoric început odată cu Primul Război Mondial.

O întrebare la care ar trebui să reflectăm cu atenție este aceea referitoare la cum va arăta Ucraina învingătoare în război? Care va fi atitudinea sa față de vecini? Ce revendicări va avea? Cum va reuși să-și transforme luptătorii în civili? Va fi o țară care are o armată sau o armată care are o țară?

Dincolo de cele afirmate în acest articol, realitatea este că nimeni nu are un glob de cristal în care să vadă viitorul, nici măcar cei care generează evenimentele globale.

BIBLIOGRAFIE

Eugene Rumel, Richard Sokolsky, "Putin's War Against Ukraine and the Balance of Power in Europe", RANR, 11.04.2022;

Ian Hill, "The Global Fallout from War in Ukraine", RANR, 13.04.2022;

Paul Craig Roberts, Adriel Kasona, „West vs Russia. Reaching point of no return”, Asia Times, 12.04.2022;

Barry R. Posen, „Russia Rebound. How Moscow Has Partly Recovered from the Military Setbacks”, Foreign Affairs, 04.01.2023;

Mathieu Droin, „Did anyone say ‘war fatigue’ about Ukraine”, Defense News, 13.01.2023;

Alksandr Dughin, „Bazele geopoliticii”;

John J. Mearsheimer, „Conventional Deterance”;

John J. Mearsheimer, „The Tragedy of Great Power Politics”.

SCURTĂ ANALIZĂ PRIVIND CONFLICTUL RUSO-UCRAINEAN RISCURI ȘI SCENARIILE DE TRECERE LA FOLOSIREA ARMELOR NUCLEARE

Colonel (r.) Constantin MOISA

Situația din zona de conflict

După ocuparea Peninsulei Crimeea de către F. Rusă (2014) evoluțiile geopolitice și de securitate din regiune au pivotat în jurul conflictului ruso-ucrainean din 2014-2015 în estul Ucrainei și mai ales al riscului crescut privind posibilitatea reluării luptelor în regiunile Donbas și Lugansk, dar și a altor acțiuni politice și mai ales militare ale Moscovei, care au tensionat situația de securitate pe întreg flancul Estic al NATO, de la M. Baltică până la M. Neagră și regiunile adiacente acestora.

În anii următori atât în estul Ucrainei cât și în Crimeea, ambele tabere și-au consolidat pozițiile, au dislocat noi forțe militare și au înființat noi unități și mari unități. Acordurile de la Minsk au continuat să funcționeze, dar fără să producă efecte reale în teren. Pentru conducerea NATO acțiunile Rusiei au marcat trecerea liniei roșii fapt pentru care au fost luate măsuri concrete de pregătire a unor forțe combatante ucrainene în facilitățile unor țări membre și au fost inițiate cooperări militare diverse menite să sporească capacitatea de luptă a armatei ucrainene.

Evaluările serviciilor secrete ale NATO, subliniau că Forțele Militare ale Federației Ruse (F. Ruse) au inițiat dislocarea de forțe și mijloace militare majore spre frontiera cu Ucraina, ce sunt considerate ca poziții și raioane de plecare la ofensivă pentru atacarea și ocuparea unor noi zone de interes major din teritoriul ucrainean. În această privință, evaluările serviciilor secrete americane au fost mult mai tranșante avertizând că Rusia se pregătește de agresiune împotriva Ucrainei.

Riscuri și scenarii de trecere la folosirea armelor nucleare

Specialiștii militari consideră că primăvara anului 2023 va marca o cotitură în evoluția conflictului ruso-ucrainean.

Scenariile vehiculate, dintre care unele au fost prezentate și în revista „Dincolo de Orizonturi” sunt multe, dar conform unui studiu făcut de Fundația Carnegie Endowment majoritatea specialiștilor intervievați înclină balanța către o victorie relativă în favoarea Rusiei. În principal respondenții (politicieni, experți militari, militari, filozofi, etc.) consideră eliberarea teritoriilor ucrainene ocupate de armata rusă dificilă, iar a Crimeei aproape imposibilă.

Un scenariu mai puțin analizat, dar considerat posibil în anumite condiții, a fost cel al întrebuintării armei nucleare de către Moscova. Faptul că propaganda rusească a revenit de multe ori la această posibilitate a accentuat îngrijorarea internațională și a generat o sumedenie de articole referitoare la cum ar arăta lumea după o astfel de confruntare. Washington Post a publicat un articol în care Joseph Cirincione, autorul cărții „Nuclear Nightmares: Securing the World Before It Is Too Late”, analiza posibilitatea ca amenințarea nucleară a lui Putin să devină realitate. Conform Strategiei F. Ruse privind

folosirea armamentului nuclear, care este destul de neclară sub anumite aspecte, acest lucru s-ar putea întâmpla în situația în care Rusia ar pierde războiul cu Occidentul și s-ar afla într-o situație critică. Întrebarea capitală în cazul acestui scenariu ar fi: Ce trebuie să facă SUA și aliații săi pentru a preveni sau a diminua efectele acestei confruntări care, oricum are un procent foarte mic de predictibilitate privind urmările?

Se presupune că, încă de la începutul acestui război, liderii militari americani trebuiau să ia măsuri ferme de contracarare a unui schimb de lovituri nucleare prin măsuri ce vizează reducerea posibilităților conducerii de la Moscova să recurgă la soluția nucleară și prin pregătirea din timp a unui răspuns, probabil tot nuclear.

Conform autorului articolului din Washington Post „*Ar trebui să-l credem pe Putin că aceasta nu este o cacealma... Utilizarea armelor nucleare într-un conflict este o parte integrantă a doctrinei militare ruse, așa cum este și în planurile de război ale SUA. Spre deosebire de Statele Unite, Rusia se antrenează însă în mod regulat pentru utilizarea armelor nucleare și le integrează frecvent în exercițiile sale militare convenționale, cel mai recent, chiar înainte de invadarea Ucrainei*”. Documente militare rusești descriu în detaliu cum, dacă Rusia pierde un conflict, ar putea folosi arme nucleare pentru a-și forța inamicul să se retragă. Sunt patru scenarii posibile, ceea ce nu înseamnă că nu pot exista și alte variante.

Primul scenariu: executarea unei lovituri demonstrative asupra unei zone nelocuite. Chiar dacă nu ar produce pierderi de vieți omenești sau daune, ar fi o acțiune fără precedent în ultimele decenii. Oricât de șocant ar fi acest pas, nu ar fi destul de șocant ca să influențeze cursul războiului. Este de precizat faptul că rușii au folosit o rachetă hipersonică cu încărcătură clasică pentru lovirea și distrugerea unui depozit de armament ucrainean. Acest atac poate intra în filozofia de aplicare a acestui scenariu.

Al doilea scenariu: folosirea armei nucleare tactice asupra unei ținte militare ucrainene. Lovitura ar ucide sute sau mii de oameni și ar provoca pagube semnificative. În acest scenariu, Rusia ar putea folosi unul dintre focoarele de 10 kilotone, care, deși ar provoca o explozie masivă (egală cu 10.000 de tone de TNT) ar fi de mică putere, după standardele nucleare. O explozie la suprafața pământului va produce efecte distructive și o contaminare mai mare pe direcția de deplasare a norului radioactiv, iar o explozie nucleară aeriană va produce efecte pe o suprafață mai redusă, dar mai puternice în mediul electromagnetic. Bomba care a distrus Hiroshima avea 15 Kt iar majoritatea focoarelor nucleare din SUA și Rusia variază între 100 și 1.000 de Kt. Rusia are și focoare cu putere mai mică, în jur de 1 Kt. Acesta ar putea fi scenariul cel mai probabil, care nu ar necesita un răspuns nuclear de aceeași anvergură al SUA.

Cunoscând natura umană și mai ales frica marilor puteri că ar putea să-și piardă poziția de hegemon al lumii (John Maersheimer) o primă lovitură nucleară ar provoca escaladarea nucleară care are un singur rezultat final. Tocmai înțelegerea acestei realități a determinat pe conducătorii marilor puteri din timpul Războiului Rece să semneze acordurile START menite să asigure un minim control asupra armelor nucleare.

Al treilea scenariu: folosirea unei arme nucleare puternice, care ar avea un impact catastrofal. Dacă ținta ar fi Kievul, aceasta ar fi o acțiune de „decapitare” a conducerii Ucrainei. Acest lucru ar declanșa aproape sigur un răspuns direct din partea SUA și a aliaților din NATO, deși probabil că nu unul nuclear. Statele Unite și NATO au suficiente arme convenționale precise și puternice pe care le-ar putea folosi pentru a devasta forțele ruse și centrele de comandă din Ucraina, inclusiv unitățile responsabile de atac. Acest lucru ar fi probabil însoțit de operațiuni cibernetice la scară largă. Scenariul ar putea fi

posibil, dar partea justificativă este mai puțin probabilă. Un atac nuclear de asemenea amploare ar afecta toată Europa, deci NATO automat va intra în război cu întreaga forță. Mai logic ar fi ca după un astfel de atac să urmeze valuri de atacuri nucleare succesive, 2, 3 și așa mai departe, până la distrugerea totală.

Al patrulea scenariu: cel mai puțin probabil ar fi atacul nuclear asupra NATO. „Atacul ar putea avea loc cu rachete cu rază lungă de acțiune și cu rachete de croazieră lansate aerian asupra statelor din Europa Centrală. Acest lucru ar putea declanșa un răspuns nuclear”.

Mai multe surse, vehiculează și un al cincilea scenariu: Putin lovește SUA. Acesta ar fi cel mai disperat pas al președintelui rus.

Am putea să ne gândim și noi la un scenariu nuclear, care ar fi al șaselea și care ar putea fi aplicat în situația în care luptele din teren nu vor duce la un rezultat decisiv și când părțile vor refuza să negocieze pacea sau un armistițiu pentru a da diplomației o șansă. În această situație, cineva ar putea fi tentat să sprijine Ucraina pentru a deveni o putere nucleară și astfel să silească Rusia să cântărească mai atent riscurile la care se expune. Motivul este ușor de găsit. Rusia s-a angajat, alături de celelalte puteri nucleare, să asigure securitatea Ucrainei dacă aceasta renunță la armele nucleare proprii. Iar Moscova a încălcat angajamentul legal asumat prin Acordul de la Budapesta.

Câteva aspecte doctrinare și legislative privind folosirea armelor nucleare de către F. Rusă

După mai multe completări succesive, pe 2 iunie 2020, președintele rus, Vladimir Putin, a aprobat „Fundamentele politicii de stat a Rusiei cu privire la Descurajarea Nucleară”. Documentul, având numai 6 pagini (oficiale, dar nu se cunosc eventualele anexe secrete), identifică toate cazurile în care este permisă utilizarea armelor nucleare.

Moscova, așa cum fac toate țările posesoare de arme nucleare, subliniază încă de la începutul documentului că politica sa nucleară rămâne defensivă.

„Rusia vede armele nucleare doar ca un element de descurajare și o măsură de extremă urgență. Moscova se străduiește să reducă amenințarea nucleară și să prevină agravarea relațiilor internaționale care ar putea provoca conflicte militare, inclusiv nucleare.”

În același timp, au fost identificate o serie de scenarii în care Rusia ar putea desfășura și folosi armele nucleare: a) acumularea de forțe strategice generale, inclusiv vehicule de transport și lansare a armelor nucleare, în teritorii adiacente F. Ruse și aliaților acesteia precum și în zonele maritime adiacente; b) desfășurarea sistemelor și instalațiilor de apărare împotriva rachetelor anti-balistice, a rachetelor balistice și de croazieră cu rază medie și scurtă de acțiune, a armelor non-nucleare și hipersonice de precizie, a dronelor de atac și a armelor energetice, de către statele pe care F. Rusă le consideră inamice; c) crearea și desfășurarea în spațiu a instalațiilor de apărare împotriva rachetelor și a sistemelor de atac spațial; d) deținerea de arme nucleare și/sau alte tipuri de arme de distrugere în masă de către țări potențial inamice, care pot fi utilizate împotriva F. Ruse și/sau aliaților acesteia, precum și mijloacele de transport și lovire necesare; e) proliferarea necontrolată a armelor nucleare, a mijloacelor de transport și lansare/lovire, precum și tehnologii și echipamente pentru fabricarea lor; f) desfășurarea armelor nucleare și a mijloacelor de transport/lovire în state non-nucleare.

Moscova stabilește de asemenea, situații suplimentare în care este gata să ia „măsuri extreme”. Printre ele sunt: primirea de informații fiabile despre lansarea de rachete

balistice care atacă/lovesc teritoriul Rusiei și/sau aliații săi; desfășurarea de către inamic a armelor nucleare sau alte arme de distrugere în masă destinate a fi folosite împotriva Rusiei și/sau a aliaților săi.

Comanda de a disloca și folosi arme nucleare va fi dată în cazul unui atac inamic asupra instalațiilor critice ale statului care ar putea afecta sau ar perturba răspunsul nuclear și la agresiunea cu folosirea masivă de arme convenționale care ar amenința însăși existența statului rus.

Putem trage concluzia că prevederile „Descurajării nucleare” acoperă intențiile Moscovei de folosire a armelor nucleare de câte ori va considera necesar, inclusiv împotriva unui adversar care folosește armament convențional.

Concluzii

Din punct de vedere cantitativ, în anul 2022, Rusia este puterea nucleară numărul 1 din lume. Dar multe dintre armele sale nucleare au fost moștenite de la URSS. Se poate estima că performanțele lor tehnice s-au deteriorat într-o oarecare măsură ceea ce nu le face mai puțin periculoase.

Dacă acest conflict va degenera în unul nuclear, Europa va fi cel mai puternic afectat continent. Întrebarea este: Mai poate Europa să-și permită un al treilea război mondial?

BIBLIOGRAFIE

- <https://eurasiatimes.com/kremlin-warns-the-us-of-nuclear-retaliation-if-russia-or-her-allies-are-targeted/>, articol „Kremlin Warns the US Of Nuclear Retaliation If Russia or Her Allies Are Targeted”, autor Tim Edward din 07 august 2020;
- <https://www.aspistrategist.org.au/russias-new-strategy-for-nuclear-war/> articol Russia’s new strategy for nuclear war, autor Paul Dibb, din 19 iunie 2020 [http://powerpolitics.ro/federatia-rusana-noua-doctrina-militara-o-schimbare-de-paradigma/articolul Federatia Rusă – Noua Doctrină Militară, o schimbare de paradigmă?](http://powerpolitics.ro/federatia-rusana-noua-doctrina-militara-o-schimbare-de-paradigma/articolul_Federatia_Rusa_-_Noua_Doctrina_Militara_o_schimbare_de_paradigma?) autor Gabriela Ioniță, din 7 februarie 2015;
- <http://russianforces.org/current/> pagina web Russian strategic nuclear forces, cu date actualizate permanent privind forțele și capacitățile nucleare ale F. Ruse;
- https://www.mid.ru/en/foreign_policy/international_safety/disarmament/-/asset_publisher/rp0fiUBmANaH/content/id/4152094, documentul în limba engleză, Basic Principles of State Policy of the Russian Federation on Nuclear Deterrence, publicat pe pagina MAE a F. Ruse pe 8 Iunie, 2020;
- <https://thediplomat.com/2020/06/whats-in-russias-new-nuclear-deterrence-basic-principles/> articol „What’s in Russia’s New Nuclear Deterrence ‘Basic Principles’? A new document sheds insight on old debates” autor Ankit Panda din 09 iunie 2020; <https://www.armscontrol.org/act/2020-07/news/russia-releases-nuclear-deterrence-policy>, comunicat „Russia Releases Nuclear Deterrence Policy”, autor Shannon Bugos în Arms Control Agency din 31 Iulie 2020;
- <https://www.admrr.com/revista-dincolo-de-orizonturi.html>, revista dincolo de orizonturi, nr. 3 din 2017, articolul evoluții recente în geopolitica și geostrategia nucleară a federației ruse, autor col.(r) Constantin Moisa;
- <https://acchmrr.ro/revista-de-chimie-militara-20/> revista de chimie militară, nr. 20, articolul, „Fundamentele politicii de stat a Federației Ruse cu privire la descurajarea nucleară”, Autor col.(r) Constantin Moisa, Mai. 2022.

FOSTUL ARSENAL NUCLEAR AL UCRAINEI

Colonel (r.) Constantin Moisa

Dezmembrarea URSS a pus omenirea, dar și statele foste membre ale Uniunii într-o situație delicată: gestionarea imensului arsenal nuclear al fostei URSS. SUA și aliații săi și-au exprimat așteptarea ca în urma prăbușirii Uniunii Sovietice să rămână un singur stat cu capacități nucleare și toată lumea a înțeles că acel stat va fi Rusia. Dacă oficialii din Belarus și, după o scurtă ezitare, cei din Kazahstan s-au conformat acestei dorințe, în Ucraina

dezarmarea nucleară a urmat un traseu mai complicat.

Intenția Ucrainei de a deveni un stat fără arme nucleare, consemnată în Declarația Suveranității din 1990, a lăsat apoi loc unei poziții mai nuanțate, exprimată chiar la scurt timp după ce țara și-a obținut independența în anul următor. În anul 1990, Ucraina afirma că, în calitate de stat succesori al Uniunii Sovietice, este proprietara de drept a arsenalului nuclear de pe teritoriul său – al treilea cel mai mare arsenal din lume la momentul respectiv cu un inventar de 176 de rachete balistice intercontinentale (ICBM), 1.240 de focoase nucleare și 44 de bombardiere strategice înarmate cu sute de rachete nucleare de croazieră (conform hotnews.ro). În plus, Ucraina nu avea doar focoase nucleare, ci și cunoștințele științifice, tehnologice și capacitatea industrială de a dezvolta rapid acest domeniu.

Au urmat dezbateri interne aprinse și negocieri internaționale intense. La jumătatea lui 1993 un acord cu Ucraina pentru a renunța la armele sale nucleare părea departe de a fi garantat. Surprinzător, în anul 1994, Kievul accepta să se alăture Tratatului de Nепroliferare Nucleară ca stat non-nuclear. Acesta era un acord global care se baza pe trei „piloni” principali: dezarmarea nucleară; prevenirea proliferării armelor și tehnologiilor nucleare; promovarea cooperării în domeniul utilizării pașnice a energiei nucleare. De asemenea, Ucraina era de acord să transfere toate focoasele sale nucleare Rusiei și să dezmembreze, cu asistență tehnică din partea Statelor Unite, toate rachetele balistice intercontinentale (ICBM), silozurile, bombardierele și rachetele nucleare de croazieră de pe teritoriul său.

*Bill Clinton, Boris Elțin și Leonid Kravciuk au semnat la Moscova tratatul de dezarmare nucleară a Ucrainei
Foto: Sputnik / Profimedia Images*

Ce primea la schimb Ucraina? Ucraina primea despăgubiri pentru materialele de fisiune din focoase și garanții de securitate din partea statelor nucleare recunoscute.

Ciudat sau nu, este clar că nu moștenirea arsenalului nuclear ar fi putut transforma Ucraina într-o putere nucleară deoarece în momentul disoluției Uniunii Sovietice toate armele strategice erau controlate printr-un sistem centralizat condus direct de la Moscova.

După mai bine de 30 de ani de când

Ucraina a devenit o țară fără arme nucleare, se consideră că încă dispune de cunoștințele necesare pentru a crea arme de distrugere în masă, inclusiv arme nucleare. Cifre recente arată că Ucraina are acum 2% din producția mondială de uraniu și rezerve dovedite de peste 270.000 de tone de uraniu (promoteukraine). Deocamdată Ucraina nu mai are timpul, banii și libertatea de acțiune necesare pentru realizarea unui program nuclear, dar dacă condițiile se vor schimba ar putea redeveni în timp relativ scurt, stat nuclear.

Care erau facilitățile nucleare ucrainene în perioada sovietică?

Orașul Dnipropetrovsk, în prezent Dnipro, era locul în care se afla biroul de proiectare Iujnoie (Biroul de Proiectare „Sud”) și fabrica de rachete Iujmaș, cel mai mare producător de ICBM-uri pentru arsenalul sovietic.

Fabrica Iujmaș a produs 46 din cele 176 rachete aflate pe teritoriul Ucrainei, cele din seria SS-24S și avea capacitatea de a le întreține și moderniza.

Orașul Harkov, un nod important al industriei militare sovietice, găzduia biroul Khartron care a proiectat sistemele de țintă și ghidare pentru ICBM-urile SS-19, 130 din acestea aflându-se în Ucraina.

JSC „Khartron” fost „NPO Electropribor”, adică Asociația de producție științifică, cunoscut inițial ca NII-692 sau OKB-692, ulterior ca birou de proiectare; KB Electropriborostroeniya (înainte de a fi numit NPO Electropribor) era unul dintre cele mai importante birouri de inginerie de proiectare din fostele state sovietice care dezvoltă și produce sisteme spațiale și de controlul rachetelor.

Khartron Corp. a fost înființată în 1959 în Harkov, Ucraina. Fondată ca o întreprindere guvernamentală, Khartron Corp. și-a schimbat numele de mai multe ori rămânând totuși o entitate intactă. Principala tendință a activității sale a fost dezvoltarea și implementarea sistemelor de control pentru rachete balistice, transportoare-booster (încărcătura de lansare) și vehicule spațiale. Khartron este cel care a dezvoltat sisteme de control pentru rachetele SS-18 și SS-19, pentru toate modulele științifice și tehnice ale Stației Spațiale MIR și pentru modulul de marfă Zarya al Stației Spațiale Internaționale. A fost principala întreprindere de dezvoltare a rachetei „Energia” și este singura companie din lume care oferă andocarea automată a vehiculelor spațiale grele de 20 de tone în mediul spațial.

Într-un mediu economic în schimbare radicală, Khartron Corp. a trebuit să se adapteze aplicațiilor civile, executând astfel Programul de conversie a Guvernului. SS-18 și SS-19 au fost transformate în lansatoarele spațiale Dnepr și Eurokot pentru a transporta pe orbită sateliții ucraineni și străini. Khartron se laudă cu mai multe cooperări și proiecte cu companii din SUA, Germania, Italia, Rusia, oferind lansări de succes de sateliți comerciali.

O parte importantă din industria de armament sovietic era și este încă dislocată în nord-estul și estul Ucrainei, zona actuală de conflict.

Expertul american în securitate nucleară, Bruce Blair, estima în 1995 că, în pofida obstacolelor tehnologice, „costurile inițiale pentru Kiev ale încorporării unei forțe de descurajare din activele moștenite sau confiscate ar fi relativ mici”.

Ucraina a avut expertiza chimică și metalurgică necesară dezvoltării unui arsenal nuclear, componente electronice de precizie, două institute prestigioase de fizică (la Kiev și Harkov) și o fabrică de apă grea pe Nipru, la Dniprodzerjînsk, în prezent Kameanske.

Ucrainenii ar fi putut avea de asemenea, acces la modele sovietice de ultimă generație pentru focoaase nucleare, acestea fiind aduse la cunoștința cercetătorilor ucraineni de la Iujmaș înainte de prăbușirea URSS.

Un studiu de fezabilitate realizat de cercetătorii ucraineni în 1993 a concluzionat că Ucraina are capacitatea tehnică de a realiza centrifuge de producție și să îmbogățească în timp relativ scurt uraniul.

În concluzie, în afară de armele propriu-zise, Ucraina a moștenit cunoștințele științifice, tehnologice și capacitatea industrială care ar fi plasat-o într-o poziție de avangardă față de orice țară care își dorește un arsenal nuclear.

În prezent, Ucraina nu are arme nucleare, dar nu fiindcă i-a lipsit expertiza științifică sau tehnică, ci fiindcă n-a avut motivația politică pentru a deveni un stat nuclear. Istoria Ucrainei sugerează că motivele naționale pentru un program nuclear sunt modelate de felul în care țara percepe rolul său în echilibrul global de forțe și de puterea hegemonică care guvernează asupra sa.

BIBLIOGRAFIE

<https://www.repliconline.ro/cinci-scenarii-pentru-un-possibil-atac-nuclear-al-rusiei-de-la-bomba-in-marea-neagra-la-atac-asupra-sua-517628> articol Cinci scenarii pentru un posibil atac nuclear al Rusiei: De la bombă în Marea Neagră, la atac asupra SUA din 3 mai 2022;

<https://www.bing.com/search?q=Soviet++missile+bases+in+Ukraine&q&form=QBRE&sp=1&pq=soviet+missile+bases+in+ucraine&sc=0-31&sk=&cvid=A5030BC9250A496A939A3C8BD777B623&ghsh=0&ghacc=0&ghpl=,> date privind bazele cu munitie nucleara din Ucraina în perioada și după destrămarea URSS;

<https://www.veridica.ro/acf/va-rezista-ucraina-unui-atac-nuclear-din-partea-rusiei> Va rezista Ucraina unui atac nuclear din partea Rusiei? Autor Marin Gherman, din 10. 10. 2022;

<https://wol.jw.org/ro/wol/d/r34/lp-m/102004162> Războiul nuclear - Cine constituie o amenințare? Articol în Biblioteca Online Watchtower

<http://www.nonproliferation.org/suitcase-nukes-a-reassessment/> Articolul "Suitcase Nukes: A Reassessment", publicat pe 23 Septembrie 2002 pe acest web;

https://en.wikipedia.org/wiki/Nuclear_briefcase "A nuclear briefcase", pe pagina wiki;

<http://https://www.libertatea.ro/stiri/un-atac-limitat-in-est-un-pod-spre-crimeea-incercuirea-kievului> - care sunt opțiunile militare ale Rusiei în Ucraina-3941811, articol Un atac limitat în est, un „pod” spre Crimeea, încercuirea Kievului. Care sunt opțiunile militare ale Rusiei în Ucraina, din 22.01.2022, autor Adrian Cocino.

RĂZBOIUL DRONELOR – O FAȚĂ NEVĂZUTĂ A CONFLICTULUI DIN UCRAINA

Col. (r.) Dumitru CIURCI

La peste un an de la declanșarea de către Federația Rusă a conflictului din Ucraina, materialele difuzate de mijloacele media despre acest război par să descrie un război asemănător cu alte conflicte ce au avut loc în diferite zone ale globului în ultima jumătate de secol.

Forțele rusești desfășoară și angajează în operații unități de blindate, artilerie, infanterie motorizată din cadrul forțelor terestre, aeronave de diferite tipuri din cadrul forțelor aeriene, nave de luptă sau vehicule amfibii din cadrul forțelor navale, rachete cu rază de acțiune tactică, operativă sau strategică. Forțele ucrainene ripostează cu arme antitanc, cu lansatoare de grenade, rachete antiaeriene și antinavă, într-un scenariu de conflict clasic cu întrebuițarea armelor convenționale.

Dar, dincolo de aceste imagini în care forța brută generată de întrebuițarea armamentului greu provoacă pierderi și distrugerii de o amploare nemaivăzută pe continentul european de la ultima conflagrație mondială, există o altă față a conflictului – un câmp de luptă hipermodern, în care tehnologia de ultimă oră, inclusiv cea din domeniul dronelor, joacă un rol crucial în misiunile de supraveghere, recunoaștere și chiar în acțiunile de luptă propriu-zise ce implică folosirea focului letal.

Chiar dacă artileria, tancurile și rachetele sunt cele mai vizibile și de succes sisteme de armament folosite de ambele părți în conflictul din Ucraina, fără a minimaliza în vreun fel rolul acestora în luptă, unul dintre cele mai importante progrese tehnologice prezente în războiul din Ucraina este reprezentat de angajarea dronelor, la un nivel fără precedent în istoria conflictelor militare. Se vorbește chiar de un proces de „democratizare” a dronelor, în sensul că acestea au devenit accesibile și omniprezente pe câmpul de luptă din Ucraina, la toate nivelurile de acțiune militară și în toate mediile de operare (aerian, în principal, dar și în mediul naval și terestru).

Sursa foto: <https://www.defenseone.com/>

Cel puțin în zona tactică, utilizarea dronelor de diferite tipuri și pentru diverse misiuni a fost un proces care a cunoscut o dezvoltare exponențială. Creșterea gradului de utilizare a dronelor tactice în conflictul din Ucraina provine și din ușurința accesului la sisteme „de pe raft”, fapt ce permite forțelor aflate de ambele părți să le aibă la dispoziție în număr relativ mare, la costuri reduse.

Pentru misiuni de supraveghere, Ucraina a desfășurat o multitudine de drone. Astfel, pentru misiunile executate cu scopul de a monitoriza pozițiile inamice din apropiere au

fost folosite cele de tipul *A-1-CM- Furias*, *ASU-1 Valkyrjas* și *DJI Mini 3s*. Tot ca soluții de drone cu rază scurtă de acțiune au fost trimise de către SUA sisteme *RQ-11 Raven*, *RQ-20 Puma* și *Quantix Recon* provenind de la compania americană *AeroVironment*. SUA au furnizat, de asemenea, drone cu rază scurtă de acțiune de tipul *ScanEagle* de la *Boeing*. Pentru misiuni cu rază foarte scurtă de acțiune, atât guvernele Regatului Unit, cât și cel al Norvegiei au fost de acord să furnizeze forțelor ucrainene *Black Hornet Nano*, un micro UAV.

Pentru recunoașteri cu rază mai lungă de acțiune, forțele ucrainene au desfășurat *Primoco One 150* de fabricație cehă, precum și *PD-1*, construit de compania locală de apărare *Ukrspesystems*.

Aceste drone cu dimensiuni reduse sunt concepute pentru a oferi trupelor, în timp real, date pentru cunoașterea situației. Ele operează de obicei pe o durată de aproximativ 20 până la 25 de minute, la altitudini mici (mai puțin de 2500 m) și pe distanțe limitate (30 kilometri).

Nu au fost folosite numai drone cu destinație preponderent militară, ci și diverse tipuri de drone comerciale, portabile și relativ ieftine. Pasionații de bricolaj le-au transformat și le-au dotat cu camere de înaltă rezoluție pentru executarea misiunilor de supraveghere sau le-au înarmat cu dispozitive explozive pentru a fi folosite în misiuni de lovire, împotriva țintelor umane sau tehnicii de luptă. Astfel, quadcopterele comerciale controlate de la distanță, care au fost adaptate pentru a lansa grenade, s-au dovedit eficiente în operațiunile tactice la scară mică, iar dronele navale pilotate de la distanță au fost folosite pentru a ataca ținte navale.

O altă clasă de drone le include pe cele capabile să zboare pe distanțe mai lungi – 200 kilometri sau mai mult și la altitudini mai mari – între 4 până la 8 kilometri – decât cele menționate anterior. Ele pot fi, de asemenea, înarmate cu rachete ghidate cu laser, cu grad sporit de letalitate. În războiul din Ucraina, aceste drone – în esență avioane de vânătoare pilotate de la distanță – includ *Bayraktar*, construit de compania turcă *Baykar*, din care armata ucraineană a achiziționat câteva zeci, la un cost de aproximativ 5 milioane de dolari fiecare. Acestea au fost întrebuițate împotriva tancurilor și a altor ținte, inclusiv navale, încă din primele zile ale războiului. Îmbunătățirea apărării aeriene a Rusiei și folosirea bruiajului pentru blocarea comunicațiilor și sistemelor electronice de control, de dirijare și de recunoaștere a țintelor, au făcut ca aceste arme să fie mai vulnerabile și mai puțin eficiente de-a lungul timpului; în plus, acestea sunt de 250 de ori mai scumpe decât dronele iraniene *Shahed*, operate de ruși. Forțele rusești au folosit drone comparabile, în special seria *Orion* produse pe plan intern.

Ambele părți aflate în conflict au folosit masiv așa numitele drone „kamikaze” sau „sinucigașe” ce întrebuițează muniții care se autodistrug la impactul cu ținta sau în apropierea acesteia. Aceste dispozitive gravitează în proximitatea țintelor, uneori și ore întregi, înainte de a ataca. Cu lungimi de la 3,5 la 11 metri, aceste drone cu aripi fixe seamănă cu un avion de mici dimensiuni, întrebuițează muniții de tip „loitering” sau „muniții de pradă”, costă în medie între 10.000 - 20.000 de dolari fiecare și au o rază de acțiune în jur de 1.500 de kilometri, ce poate fi extinsă. Cele mai multe au capacitatea de a ataca în formație (sau „în roi”), ceea ce permite mai multor drone să atace simultan o țintă sau să satureze sistemele de apărare aeriană și să provoace daune mai mari la obiectivele atacate.

Arsenalul Ucrainei include modelele *Switchblade* și *Phoenix Ghost* fabricate în SUA. Alte drone „kamikaze” desfășurate de forțele ucrainene includ *DefendTex D40*, furnizat

de Australia, *WB Electronics Warmate* trimis de Polonia vecină și *RAM II*, care este construit ca și *Leleka-100*, de către compania ucraineană *DEVIRO*.

Forțele rusești au desfășurat drone *Lancet-3* fabricate intern, precum și drone de tipul *KUB-BLA*, dezvoltate de *ZALA Aero*, o filială a companiei ruse de armament *Kalashnikov Group*, pentru a lovi infrastructura guvernamentală ucraineană. În luna iunie din anul 2022, o dronă *Merlin-VR* rusească a fost doborâtă de forțele ucrainene. Dezvoltată de *Smolensk Research Institute of Modern Telecommunication Technologies*, *Merlin* este o dronă secretă cu rază lungă de acțiune, construită pentru misiuni de supraveghere.

Trupele ruse au întreprins, de asemenea, drone „kamikaze” *Shahed-136* fabricate de Iran, care au fost folosite în număr mare pentru atacarea infrastructurii ucrainene de producere și furnizare a energiei electrice, rețelei de transport, infrastructurii rutiere și feroviare, clădirilor administrative din marile centre urbane, inclusiv din capitala Kiev.

Ca o concluzie parțială, rezultă că dronele sunt utilizate pe sacră largă de ambele părți aflate în conflict și că în zona tactică sunt folosite sisteme de la cele mai simple, disponibile pe scară largă și care pot fi operate de un utilizator nespecializat, de regulă pentru misiuni punctuale – supraveghere, recunoaștere, coordonarea focului artileriei, evaluarea efectelor la țintă. De asemenea, se poate concluziona că în zona operativă și strategică sunt folosite sisteme specializate, cu rază medie și lungă de acțiune, capabile să opereze timp îndelungat, cu capacități de autonomie limitate sau chiar cu autonomie completă și că ambele părți aflate în conflict au capacități de cercetare, dezvoltare și producție pentru sisteme de toate tipurile, inclusiv cele strategice. Pe lângă dronele ce provin din producție proprie, sunt utilizate sisteme furnizate de parteneri, interesați să testeze operațional sistemele proprii. Acest lucru face ca acest conflict să se transforme și într-un laborator de inovare, în care atât atacatorul, cât și apărătorul își experimentează și rafinează tehnologiile și tacticile în domeniu.

Modul în care dronele sunt utilizate în Ucraina diferă total de cel în care au fost desfășurate în conflictele din Irak, Afganistan, Yemen, Siria sau Libia. La peste un an după declanșare, războiul aerian asupra Ucrainei este dominat de rachete și drone, ridicând întrebarea: Unde sunt piloții? Perspectiva de continuare a conflictului în condițiile în care, cel puțin pentru perioada următoare, nu se întrevede o încetare sau diminuare a acestuia, poate face ca acțiunile viitoare să încorporeze drone și mai avansate precum și sisteme anti-dronă pentru bruierea legăturii de comandă și a semnalelor GPS sau de interceptare a dronelor înainte de a lovi țintele. Deocamdată, nu există soluții consacrate pentru combaterea eficientă a acestora, fiind folosite sisteme de arme mult mai costisitoare (avioane de luptă, rachete sol-aer, rachete aer-aer, sisteme de artilerie antiaeriană, navală, rachete antitanc, lasere) pentru combaterea unor drone al căror preț este, în multe dintre cazuri, mult mai mic.

Provocări și perspective

Poate cea mai îngrijorătoare perspectivă, impulsionată de conflictul din Ucraina, este posibilitatea unei noi curse globale a înarmării, în care SUA, China, Rusia, Iranul, Israelul, Uniunea Europeană și altele se grăbesc să dezvolte drone complet autonome. Forțele Aeriene ale SUA testează deja un avion de vânătoare controlat de inteligența artificială (IA).

Pe măsură ce războiul din Ucraina continuă și procesul de cercetare a armelor autonome avansează, mai mulți factori conduc către perspectiva prezentată anterior. Deoarece sistemele de bruijă împotriva semnalelor GPS și de comunicații devin tot mai

sofisticate și capabile, este posibil ca dronele să devină mai puțin dependente de telecomandă și mai autonome, folosind sisteme care încorporează IA, cum ar fi localizarea și cartografierea simultană, tehnologii de tip LiDAR și de navigație celestă.

Aceste soluții tehnologice ar permite ca evoluția dronelor către sisteme autonome să devină o cursă contra-cronometru. Deși Ucraina a dovedit reținere mult mai mare în utilizarea mijloacelor distructive pe câmpul de luptă în comparație cu Rusia, atunci când vine vorba de tehnologii inovatoare, cum ar fi desfășurarea de arme autonome letale în conflict sau folosirea aplicațiilor și tehnologiilor bazate pe IA pentru a obține un avantaj militar, situația se prezintă diferit; când e vorba de o amenințare ce pune în discuție însăși existența statului, implementarea tehnologiilor emergente pe câmpul de luptă poate fi o soluție acceptată de conducerea politică și militară ucraineană.

În acest caz, asumarea unor astfel de opțiuni poate genera discuții pe probleme de etică, atunci când tehnologii noi, netestate sau testate insuficient, sunt folosite în război. Deși există norme coerente care interzic utilizarea, spre exemplu a armelor chimice sau biologice, există puține acorduri cu privire la limitele etice pentru armele complet autonome.

Prin urmare, războiul din Ucraina ridică în fața comunității internaționale încă o provocare, datorită transferului rapid al inovării tehnologice direct pe câmpul de luptă, proces ce poate duce la consecințe nedorite și necunoscute. În esență, sistemele bazate pe IA dezvoltă capacitatea de a lua în mod independent decizii de direcționare, fără contribuție umană, situație în care pot apărea probleme majore, deoarece mediile de luptă sunt „dure, dinamice și contradictorii”. În aceste condiții, sistemele autonome sunt obligate să se confrunte cu probleme și ar putea eșua într-un mod complex și imprevizibil, cu consecințe greu sau imposibil de gestionat de către specialiști.

În ciuda acestor riscuri, Mykhailo Fedorov, ministrul ucrainean al transformării digitale, a declarat că Ucraina a desfășurat activități de cercetare și dezvoltare pentru a realiza drone complet autonome. Forțele ruse ar putea fi, de asemenea, capabile să disloce drone autonome, oficialii susținând că drona *Lancet* poate opera cu autonomie deplină. După cum a declarat Stuart Russell, cercetător în domeniul IA, „tehnologia nu este deosebit de complicată”, afirmând că, într-un semestru, o echipă de studenți absolvenți de studii de specialitate, ar putea construi o dronă autonomă, capabilă să găsească și să ucidă un individ, să spunem, în interiorul unei clădiri.

Alți actori, cum ar fi Iranul și Turcia, ce dețin capacități militare tehnologice impresionante, acordă o atenție deosebită îmbunătățirii eficacității militare a dronelor pe care deja le-au trimis pe câmpul de luptă ucrainean.

Dacă din ce în ce mai multe state devin convinse că dronele autonome dețin cheia succesului în viitoarele confruntări pe câmpul de luptă sau pot contribui în mod hotărâtor la acesta, vor fi motivate să aloce tot mai multe resurse pentru dezvoltarea și implementarea unor astfel de tehnologii, având ca reper de referință ce se întâmplă pe frontul dronelor, în Ucraina.

BIBLIOGRAFIE

- „Russia’s Predator-Style Drone With Big Export Potential Has Launched Its First Missiles” (thedrive.com), accesat în 03.03.2023;
- „Research on Distributed Task Allocation of Loitering Munition Swarm”, IEEE Conference Publication, IEEE Xplore, accesat în 02.03.2023;
- „Mystery drone: How the Air Force fast-tracked a new weapon for Ukraine”, POLITICO, accesat în 03.03.2023;
- „Lancet Loitering Munition”, Military-Today.com, accesat în 05.03.2023;
- „Russia firing autonomous 'kamikaze' drones on besieged Kyiv, new images suggest”, AI Business, accesat în 02.03.2023;
- „US plans to send powerful drones to Ukraine hit a snag”, AI Business, accesat în 07.03.2023;
- „Russia and Ukraine battle daily in the sky. So where are the pilots?” NPR, accesat în 07.03.2023;
- „War in Ukraine accelerates global drive toward killer robots”, theconversation.com, accesat în 05.03.2023;
- <https://arstechnica.com/cars/2023/02/the-us-air-force-successfully-tested-this-ai-controlled-jet-fighter/>, accesat în 11.03.2023;
- https://unidir.org/sites/default/files/2021-05/Holland_Known%20Unknowns_Executive%20Summary_20210517.pdf, accesat în 10.03.2023
- „Drone advances in Ukraine could bring dawn of killer robots”, AP News, accesat în 10.03.2023;
- „Drone advances amid war in Ukraine could bring fighting robots to front lines”, PBS NewsHour, accesat în 08.03.2023.

ROMÂNIA ȘI UNGARIA ÎN VĂLTOAREA ANILOR 1989 - 1990

Prof. dr. Alexandru Ghișa¹

În anii '80 ai secolului XX, România și Ungaria se aflau împreună în „lagărul socialist”, ca state cu regimuri comuniste de tip totalitar, ambele încadrate în sfera de influență a fostei Uniuni a Republicilor Sovietice Socialiste (URSS). Ca țări „vecine și prietene”, făceau parte din același sistem de alianțe – în plan militar erau membre ale Tratatului de la Varșovia, iar în plan economic, au fost incluse în Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER). Ceea ce le deosebea radical la timpul respectiv erau raporturile directe cu Moscova – relații foarte bune, Ungaria și relații foarte proaste, România.

Ungaria s-a aflat pe deplin sub controlul URSS din 1945 până în 1989/1990, care menținea pe teritoriul ei baze militare, trupele fiind chiar suplimentate după intervenția sovietică din 1956. Armata Roșie a părăsit Ungaria abia în 1991. În consecință, Ungaria și-a pregătit elitele politico-administrative și militare în URSS până în 1989, inclusiv. De asemenea, toate schimbările din Partidul Muncitoresc Socialist Ungar (PMSU), inclusiv înlocuirea lui János Kádár și trecerea la multipartidism s-au făcut cu acordul și sub controlul Moscovei.

România ieșise de sub controlul direct al URSS din 1958, când trupele sovietice au fost scoase din țară după intense negocieri bilaterale, conduse de Gheorghe Gheorghiu-Dej, din partea română și Nikita S. Hrușciiov, din partea sovietică. N.S. Hrușciiov a acceptat plecarea Armatei Roșii din România și pentru a contrabalansa imaginea negativă pe care o avea URSS după intervenția dură la Budapesta, din toamna anului 1956. Abia după plecarea ultimului soldat sovietic, liderul de atunci de la Kremlin a realizat că a pierdut controlul asupra României. Mai mult, după acest moment, România a adoptat o veritabilă „Declarație de independență” (1964) și stabilește contacte directe la Washington, Paris, Londra și chiar cu Berlinul Occidental. La 31 ianuarie 1967 România a ridicat relațiile cu Republica Federală Germania (RFG) la nivel de ambasadă, menținând, în același timp, relațiile cu Republica Democrată Germană (RDG). Timp de mulți ani, familii din RFG se întâlneau cu rudele și cunoștințele lor din RDG pe teritoriul României, îndeosebi pe litoralul românesc al Mării Negre. Istoriografia română, ungară și europeană nu a reținut însă acest gest al București-ului, dar a mediatizat decizia Budapestei, din vara anului 1989, de a deschide frontiera sa de vest pentru turiștii est-germani care au putut pleca în RFG, via Austria.

Toate acele demersuri ale României, la care se adaugă atitudinea de frondă adoptată în Tratatul de la Varșovia și în cadrul CAER, au supărat mult Moscova. Deschiderea de

¹ Autorul, cadru didactic asociat al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, a lucrat la Ambasada României de la Budapesta ca atașat cultural (1987-1989) și consilier politic (2000 – 2005). Este unul dintre cei mai cunoscuți analiști ai relațiilor româno-maghiare.

către Ungaria a frontierei sale cu Austria pentru est-germani, din 1989, s-a făcut însă cu acordul și sub controlul URSS.

Anul 1989 este anul căderii comunismului și al finalului Războiului Rece. Dar oare s-a încheiat acest război? De la Pacea Westfalică, din 1648, de după războiul de 30 de ani între statele europene catolice și cele protestante, de la războaiele napoleoniene și până la cele două războaie mondiale din secolul XX, în care Europa a fost teatru de război, toate conflictele s-au încheiat cu unul sau mai multe tratate de pace între beligeranți. De această dată, nu cunosc să fi avut loc o conferință de pace între cele două super-puteri – SUA și URSS – care au purtat „războiul rece” timp de peste 40 de ani.

Mutațiile din 1989 își au originea în lansarea „Inițiativei de Apărare Strategică” (SDI) de către președintele SUA, Ronald Regan. Într-o analiză din 2010, regretatul academician Florin Constantiniu explică, în superba sa lucrare, „Istoria sinceră a poporului român” (ediția a IV-a, București, Univers Enciclopedic Gold, pp. 518-519), că până la Reagan, între SUA și URSS, a existat un echilibru strategic, ambele dispunând de mijloace de distrugere în masă care să descurajeze un atac nuclear. Potrivit strategiei de descurajare nucleară, SUA și URSS dispuneau de capacitatea de a da „a doua lovitură nucleară” în cazul unui atac nuclear. Superputerea lovită continua să dispună de mijloace care să provoace atacatorului pierderi atât de mari încât descuraja inițiativa folosirii armei nucleare. Inițiativa Reagan (Strategic Defense Initiative - SDI) a constat în crearea unui scut spațial deasupra teritoriului american, care permitea SUA capacitatea de „primă lovitură”, dar anula pentru URSS capacitatea pentru lovitura de răspuns. În acest mod s-a rupt „echilibrul nuclear” între cele două superputeri. Pentru a-și păstra statutul, spune Florin Constantiniu, URSS trebuia și ea să se doteze cu un scut spațial.

Am relevat aceste aspecte pentru a înțelege mai bine acțiunea de azi a Federației Ruse – succesoarea de drept a fostei URSS, în războiul cu Ucraina. Amenințarea cu arma nucleară nu este altceva decât o revenire la Războiul Rece. Aceasta înseamnă că Rusia lui Vladimir V. Putin și-a creat acel scut spațial, care îi permite azi, nu una, nu două, ci chiar mai multe lovituri nucleare. În consecință, războiul ruso-ucrainean este o criză majoră în relațiile internaționale, nu departe ca importanță de cea a perioadei 1989-1990. Cum se va încheia acest conflict, vom vedea la pacea de după război, dacă va fi o conferință de pace. Dacă nu, vom avea mai multe conflicte înghețate, ceea ce înseamnă o continuare a războiului rece.

În încercarea de a reacționa la ceea ce s-a numit în epocă „războiul stelelor”, URSS a realizat că se află într-o criză profundă și nu are capacitatea financiară de a construi un astfel de scut. Pe acest fond vine la conducerea Uniunii Sovietice Mihail S. Gorbaciov, care se vede obligat să reformeze un sistem social care nu era reformabil. Gorbaciov a promovat din 1985 politica sa de reforme, „perestroika” (restructurare), iar pentru a-și asigura o largă adeziune populară a recurs la „glasnost” (transparență), ca metodă de implementare.

Ungaria, racordată direct la Moscova, s-a pliat rapid la reformele societății sovietice pentru a salva „comunismul cu față umană” instaurat de János Kádár. În efervescenta reformistă din anii 1987-1989, la Budapesta câștigă teren un comunism național ungar. Exponenții acestui curent sunt o serie de scriitori ca István Csúrkó, Sándor Csoóri, Pál Köteles, György Konrád, etc. Uniunea Scriitorilor din Ungaria, se constituie în „for politic” de opoziție la PMSU și își asumă public responsabilitatea pentru cei „15 milioane” de maghiari, respectiv cei din țară și cei care trăiesc în străinătate, în primul rând din statele vecine, din teritoriile desprinse din „Ungaria istorică” în urma Tratatului

de la Trianon (1920). În PMSU se schimbă cadrele vechi cu o „tânără gardă” reformistă, respectiv eşalonul doi al partidului. În mai 1988, János Kádár este schimbat din funcție prin avansare, fiind creată pentru el funcția de președinte, iar cea de secretar general este preluată de primarul capitalei, Károly Grosz, care devine și premier al guvernului ungar. După numai un an János Kádár este detronat, fiind făcut vinovat de criza economică prin care trecea țara. Mai mult, la 16 iunie 1989, se organizează la Budapesta reînnumirea „grupului Imre Nagy” (liderii „revoluției” ungare din 1956), a căror execuție din 1958 este pusă tot în contul lui Kádár, chiar dacă decizia a fost luată la Moscova. Urmarea acestor presiuni, János Kádár are o tentativă de sinucidere, dar moare la 6 iulie 1989.

Foarte activ la ceremonia de reînnumire a „grupului Imre Nagy” din 16 iunie 1989 a fost atunci tânărul politician în curs de afirmare, Viktor Orbán, care s-a făcut remarcat printr-un discurs mobilizator. Cu o seară înainte, la 15 iunie 1989, același Viktor Orbán a organizat prima demonstrație în fața Ambasadei URSS la Budapesta, la care a calificat prezența trupelor sovietice în Ungaria ca „armată de ocupație”. Se pune întrebarea de unde rezidă schimbarea de atitudine a lui Viktor Orbán, de la o poziție declarată antisovietică, la apropierea de azi a premierului ungar, același Viktor Orbán, de Rusia lui Vladimir Putin, omul care a declarat că cea mai mare catastrofă a secolului XX a fost dezmembrarea fostei URSS și nu numai că și-a propus, dar chiar acționează pentru refacerea „imperiului sovietic”? Există o explicație în ideologia națională și naționalistă promovată de el – și nu numai de el, ci de toată clasa politică ungară – de refacere a națiunii maghiare unitare, prin recuperarea, dacă se poate, a teritoriilor pierdute la Trianon, în primul rând a Transilvaniei. Iar criza ucraineană de azi este o fereastră de oportunitate, precum a fost decembrie 1989 și martie 1990.

În acei ani, 1989-1990, relațiile între România și Ungaria au fost extrem de tensionate, iar cauza acestor raporturi nu a fost numai prezența lui Nicolae Ceaușescu la conducerea României. Dimpotrivă, dictatura național-comunistă din România a servit indirect propaganda ungară privind lipsa de drepturi a minorității naționale maghiare din țara noastră – imaginea negativă a lui Ceaușescu pe plan internațional dădea un plus de credibilitate propagandei ungare. Iar conducerea de partid și de stat de la Budapesta a derulat cu înalt profesionalism această propagandă, atât în plan intern, cât mai ales în exterior. De exemplu, în 1986, Academia de Științe de la Budapesta a scos pe piață o „Istorie a Transilvaniei”, în 3 volume, lucrare colectivă coordonată de Béla Köpeczi, care nu era istoric, dar era ministru al Culturii în guvernul ungar de atunci. Să scoți o asemenea lucrare într-un regim comunist, despre o provincie care nu-ți aparține, ci se află în interiorul frontierelor unui alt stat, tot comunist, nu se putea face decât cu aprobarea conducerii de partid și de stat de la Budapesta, iar mesajul iredentist, revendicativ, era cât se poate de clar. Întâlnit la o recepție de 4 aprilie 1988 (Ziua Națională a Ungariei, se sărbătorea eliberarea de sub jugul fascist), Béla Köpeczi (etnic maghiar originar din România, din orașul Aiud), coordonatorul „Istoriei Transilvaniei”, mi-a spus că cea mai bună propagandă a cărții a fost făcută de Nicolae Ceaușescu, prin poziția politică la cel mai înalt nivel luată împotriva acesteia.

În anul 1989, „perestroika” ungară era în plină desfășurare. PMSU se metamorfozează în Partidul Socialist Ungar (PSU), conducerea fiind preluată, în majoritate, de cadre din eşalonul doi al vechiului partid comunist. Pentru a se menține la putere în noile condiții, când pe scena politică apăreau formațiuni care revendicau și ele puterea, PSU adoptă ca ideologie linia națională, de refacere a națiunii maghiare unitare. Liderul PSU cedează conducerea guvernului noii generații, respectiv lui Miklos Nemeth (39 de ani). Ministerul

de Externe este preluat de Gyula Horn, om cu experiența revoluției din 1956, dar în tabăra pro-sovietică (pregătit la Harkov, atunci în Ucraina sovietică, din fosta URSS). La conducerea Parlamentului Ungariei este instalat Mátyás Sürös, fost șef al secției de relații externe a PMSU, apoi în PSU, care avea studii temeinice la Moscova, unde ulterior a deținut și funcția de ambasador al Republicii Populare Ungare. Din calitatea de președinte al Parlamentului, Mátyas Sürös devine președinte interimar al noii Republici Ungare, adică șef al statului.

Acest „triumvirat”, Sürös-Nemeth-Horn, ca să-l parafrazez pe domnul Zeno Millea, un foarte bun și bine documentat specialist în problema maghiară („După 30 de ani reapar triumviratele care au controlat evenimentele din 1990, la Târgu Mureș”, în „Evenimentul Istoric”, nr. 48/2022, p. 100-103), și-a stabilit ca prioritate schimbarea de statut a Transilvaniei, ca prim pas pentru recuperarea la Ungaria a acestei regiuni ce aparține României. În concepția lor, contextul internațional permitea un asemenea demers.

Astfel, în 1988 se declanșează două conflicte majore cu caracter interetnic: problema Kosovo din fosta Iugoslavie, în care populația albaneză se pronunță pentru secesiune; în regiunea Nagorno-Karabah, din fosta URSS, în care se acutizează conflictul între armeni și azeri, respectiv între două republici, atunci sovietice, Armenia și Azerbaidjan. Budapesta introduce în această ecuație Transilvania, în care ar exista o stare de conflict între români și maghiari și face eforturi deosebite pentru internaționalizarea problemei. Așa că, 1989 este anul mării încercări. Distanța, în timp, între „refoluția” ungară (după expresia lui Timothy Garton Ash, cuvânt compus din reformă și revoluție) și „lovituția” română (cuvânt compus din lovitură de stat și revoluție – termen lansat de Tița Chiper și Neculai Constantin Munteanu în „Dilema”, din 14-20 iulie 1995) era foarte scurtă. Marea vâltoare din decembrie 1989 trebuia exploatată și Ungaria se implică puternic în răsturnarea regimului comunist din România.

Ce a fost atunci în România, nu este încă foarte clar. La 10 ani de la evenimente, Anneli Ute Gabanyi (etnic german din România stabilit în RFG, consultant pe relația România și R. Moldova pentru factorii de decizie de la Berlin), califică evenimentele din decembrie 1989, din România, drept „lovitură de stat revoluționară precedată de o revoltă a populației din diferite orașe ale țării, pe care arhitecții loviturii de stat o provocaseră pentru ca mai apoi să o folosească în scopul realizării propriilor obiective.” (Anneli Ute Gabanyi, *Revoluția neterminată*, Ed. FCR, București, 1999, p. 11). Din moment ce, în ceea ce s-a numit Consiliul Frontului Salvării Naționale (CFSN), au făcut parte și etnici maghiari precum Lászlo Tökes și Károly Király, putem să-i includem printre arhitecții loviturii de stat. Ei au fost invitați la București pentru rezultatele avute în teritoriu, respectiv pentru revoltele organizate în Transilvania. Interesant că pentru Gusztáv Molnár, un ideolog al neo-revizionismului maghiar, revolta de la Timișoara a fost una „central-europeană” care a fost deturnată spre „est”, la București, motiv pentru care „Transilvania își continuă revoluția sub o formă pașnică, pentru a dobândi o identitate proprie” (Zeno Millea, op. cit., p. 102).

La 20 de ani după evenimentele din decembrie 1989, academicianul Florin Constantiniu concluziona, pe baza documentelor accesibile și a cercetării efectuate până în 2010, că „revoltei populare împotriva regimului Ceaușescu i-a urmat o lovitură de stat la pregătirea căreia forțe externe au avut un rol de seamă” (F. Constantiniu, op. cit., p. 534). Astăzi, după mai bine de trei decenii, presupunerile anterioare sunt bine documentate. Lucrările apărute anul trecut, sub egida „Evenimentului Istoric” și a revistei „Capital”, Tudor Păcuraru, „Planul Nistru-1989, Implicarea GRU în Revoluția din

Decembrie”, care se referă la intervențiile sovietice în evenimentele din România și cea scrisă de Tudor Păcuraru și Florian Bichir, „Târgu Mureș în 1990, Zori însângerate”, care analizează conflictele interetnice din 1989-1990, așa cum sunt ele reflectate în dosarele CNSAS, ambele documentează implicarea ungară în evenimentele din România, dar mai ales din Transilvania.

Astfel, este cât se poate de clar că în decembrie 1989 s-a dorit un război civil în România, în vâltoarea căruia s-ar fi putut schimba statutul Transilvaniei. De aici activismul domnului Gyula Horn, care, în calitate de ministru de externe a acționat atât pe lângă Mihail Gorbaciov, cât și pe lângă omologii din celelalte state membre ale Tratatului de la Varșovia pentru organizarea unei întruniri, la nivel de miniștri de externe, pe 23 decembrie 1989, pentru a obține avizul pentru o posibilă intervenție în România. În aceeași zi, Gyula Horn a anunțat la televiziunea ungară că la nivelul Tratatului de la Varșovia funcționa deja un „Grup Operativ” care monitoriza situația din România. Tot la 23 decembrie, Ungaria a cerut președintelui Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite să convoace chiar în aceea zi o ședință a forului de la New York (Anneli Ute Gabanyi, op. cit. p.199-200). Toate aceste demersuri nu au avut urmări – nici trupele sovietice, nici cele ungare nu au trecut frontiera română, iar ONU nu a trimis „căștile albastre” în Transilvania.

Pentru Ungaria, decembrie 1989 a fost un eșec, chiar dacă regimul Ceaușescu a căzut și la București s-a instalat o nouă putere, legitimată prin adeziunea populară și prin recunoașterea internațională. În asemenea situație, la Budapesta nu s-a abandonat Planul „Aurora Zorilor”, pe care îl prezintă domnii Florian Bichir și Tudor Păcuraru, care privea recuperarea Transilvaniei. În baza acestui plan s-au orchestrat la Târgu Mureș evenimentele din 19-20 martie 1990, prin care s-a voit declanșarea unui conflict interetnic în Transilvania.

„Triumviratul” de la Budapesta – Mátyás Sürös, Nemeth Miklos, Gyula Horn – a constituit un pandant la Târgu Mureș, format din Elöd Kincses, Károly Király și András Tökes (fratele preotului calvin, László Tökes). Aceștia din urmă au acționat provocator pentru mobilizarea unor mase de oameni, maghiari și români deopotrivă, care trebuiau să se încaiere, pentru a se demonstra un „pogrom antimaghiar”. Manifestațiile propriu-zise au avut loc pe 20 martie 1990, iar conflictul a izbucnit spre seară și a ieșit exact invers – persoana agresată era un român, Mihăilă Cofariu, iar atacatorii erau maghiari. La Budapesta se vorbea încă de pe la mijlocul acelei zile de un „pogrom” împotriva maghiarilor la Târgu Mureș, când conflictul propriu-zis nu izbucnise încă. Mai mult, în ziua de 20 martie 1990, domnul Gyula Horn a alertat Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite și alți 37 de miniștri de externe din toată lumea, despre „pogromul” antimaghiar de la Târgu Mureș, solicitând ajutor armat, dar conflictul s-a produs mai târziu, în cursul serii (Zeno Millea, op. cit., p. 103). Pe bună dreptate, domnul Zeno Millea se întreabă, la finalul articolului menționat mai sus, ce fel de „pogrom antimaghiar” a fost la Târgu Mureș în condițiile în care în piața centrală erau adunați „3000 de români și 30.000 de maghiari”, iar conflictul s-a soldat cu „5 morți și 160 de răniți, majoritatea români?!”

Merită menționat fake-news-ul difuzat de televiziunea irlandeză despre principala victimă, țăranul român, Mihăilă Cofariu, prezentat ca maghiar bătut cu sălbăcie de români. Imediat după evenimente, domnul Elöd Kincses a părăsit România, dar a continuat să promoveze în lume ideea de „pogrom antimaghiar”, prin diverse conferințe la care prezenta un documentar „aranjat” cu evenimentele de la Târgu Mureș. Am

participat personal la o astfel de manifestare, în noiembrie 1991, la Stockholm – Suedia, la care domnul Előd Kincses s-a dovedit a fi un manipulator desăvârșit.

Din 1990 până azi, între România și Ungaria nu s-a instaurat o bună vecinătate, chiar dacă în septembrie 1996 s-a semnat, la Timișoara, un Tratat de înțelegere, colaborare și bună vecinătate (Monitorul Oficial, nr. 250/1996). După aderarea Ungariei și apoi a României la NATO și în Uniunea Europeană, de la Budapesta nu s-au întreprins măsuri de întărire a încrederii. Mai mult, actualul premier, Viktor Orbán, s-a apropiat mai mult de Moscova decât de Bruxelles. Cel puțin din acest punct de vedere, Ungaria este un factor de risc pentru securitatea României. Criza ucraineană de azi, este privită la Budapesta ca o oportunitate pentru realizarea politicii sale naționale. Supun atenției faptul că în 2008, când o serie de state au recunoscut Kosovo ca republică independentă, la reuniunea NATO – Rusia de la Lisabona, Vladimir Putin a atras atenția liderilor europeni că pe continent mai sunt regiuni care vizează secesiunea și a menționat expres Transilvania. După această dată și mai ales după preluarea puterii la Budapesta, în 2010, Viktor Orbán și partidul condus de el, Fidesz, au virat mult spre dreapta și au urmat o politică de apropiere de Rusia lui Putin. Aici cred că pot fi identificate motivele trecerii lui Viktor Orbán de la o concepție antisovietică în tinerețe, la o atitudine pro-rusă azi, în deplină maturitate politică.

EVOLUȚII ȘI APRECIERI LEGATE DE KOSOVO²

Col. (r.) Cedomir VOINOV

Evoluții recente

Anul 2023 are mari șanse să fie unul în care se vor face pași importanți în soluționarea „dosarului kosovar”. La aceasta vor contribui atât războiul din Ucraina, demarat în februarie 2022, cât și insistența premierului Kosovo, Albin Kurti, pe „reciprocitate” în relația cu autoritățile de la Belgrad. Fiecare din cele două cauze menționate a angrenat o serie de consecințe, care au grăbit lucrurile, îndeosebi în cel de-al treilea trimestru din anul 2022. La ora la care scriem această analiză, derularea evenimentelor este abia la un (nou) început, iar evoluțiile cu adevărat radicale sunt așteptate pentru al doilea trimestru al anului 2023.

Să începem, însă, cu niște fapte cu adevărat importante pentru dezlegarea nodului gordian kosovar. Privit ca un document revoluționar, „Acordul de la Bruxelles” (primul acord privind principiile normalizării relațiilor dintre Belgrad și Priština), parafat în aprilie 2013 de către premierul R. Serbia (Ivica Dačić) și președintele Kosovo (Hashim Thaçi), a avut un rol istoric pentru detensionarea relațiilor dintre cele două capitale și, mai ales, pentru ușurarea vieții populației din Kosovo. Dar, la fel ca și alte acorduri mari, dar incomplete, nu a avut ca efect soluționarea totală a problemelor, în mare măsură și din cauză că nu a fost implementat integral. Mai mult, fiecare din părți continuă să interpreteze în mod diferit o serie de sub-acorduri referitoare la domenii concrete, convenite în baza acestui acord-cadru.

Acordul de la Washington, din septembrie 2020, semnat la Casa Albă de către premierul Kosovo (Avdullah Hoti) și președintele R. Serbia (Aleksandar Vučić), în prezența președintelui SUA (Donald Trump), dădea noi speranțe atât propriilor cetățeni, cât și politicianilor occidentali, că va fi depășit blocajul în implementarea unor elemente ale Acordului de la Bruxelles, dar și pentru demararea unei colaborări mai strânse între Belgrad și Priština în domeniul economic. Acordul a beneficiat și de un plan american generos de sprijinire financiară a mai multor proiecte (de infrastructură, în mare parte) în cele două „țări”, Serbia și Kosovo (prin angajarea US International Development Finance Corporation/DFC). Trebuie recunoscut, însă, că acest acord a adus cu el și niște complicații (atât pentru Belgrad, cât și pentru Priština), datorate impunerii unor interese strict americane, printre care menționăm: relațiile R. Serbia și ale Kosovo cu Israelul³, clasificarea grupării Hezbollah drept teroristă și reținerea de la implementarea tehnologiei 5G.

² Denumirea nu impietează pozițiile privind statutul și este în concordanță cu Rezoluția 1244 a Consiliului de Securitate al ONU și cu opinia Curții Internaționale de Justiție privind declararea independenței Kosovo.

³ Kosovo și Israel să se recunoască reciproc, iar Serbia să își mute ambasada la Ierusalim și să recunoască Ierusalimul drept capitala Statului Israel.

În martie 2021, A. Kurti devine premier pentru a doua oară și elementul central al politicii sale față de Belgrad redevine reciprocitatea. Partenerii internaționali ai Kosovo, cu precădere SUA, UE și unele state membre ale UE, au fost nevoiți să intervină în mai multe rânduri și să aplaneze tensiunile dintre Belgrad și Priștina. Cu toate acestea, până spre finele anului 2022, A. Kurti nu a pierdut sprijinul acestor parteneri.

În 2022, Franța și Germania au anunțat o inițiativă comună pentru normalizarea relațiilor dintre Serbia și Kosovo, fără, însă, a publica oficial conținutul acesteia. Au ajuns în presă doar elemente ale acestui plan, ca urmare a declarațiilor liderilor de la Belgrad și Priștina. Planul a fost botezat colocvial ca fiind „Inițiativa franco-germană”. Ulterior, inițiativa a fost asumată de UE și chiar de Washington, astfel că acum este susținută de către principalii parteneri internaționali ai Serbiei și Kosovo. Frecvent, inițiativa apare și cu numele de „Planul european de normalizare a relațiilor dintre Belgrad și Priștina”.

În septembrie 2022, se reactualizează problema numerelor de înmatriculare emise de R. Serbia pentru localități din Kosovo, un conflict în teren fiind evitat în extremis, ca urmare a intervenției partenerilor internaționali pe lângă premierul A. Kurti, care, în final a acceptat amânarea din nou a unor măsuri de sancționare a celor care nu respectă prevederile legale kosovare.

Însă, pe măsură ce se apropie data până la care a fost amânată implementarea măsurilor de sancționare (01.11.2022), tensiunile în teren (Kosovo) cresc, iar Belgradul își intensifică și extinde campania de solicitare de ajutor, în principal, din partea statelor membre ale „Quintei” (SUA, Franța, Germania, Italia, Marea Britanie) și a UE. Premierul pare că nu vrea să mai dea înapoi. În aceste condiții, cu sprijinul Belgradului, sârbii din nordul Kosovo fac front comun și se retrag din instituțiile kosovare: Poliția Kosovo (KP), justiția Kosovo, administrația locală, etc. Începând cu 05.11.2022, polițiștii sârbi din KP (peste 550) și-au dat demisia și la fel au procedat primarii și consilierii sârbi din cele patru municipalități sârbe din nordul Kosovo (Leposavić, Mitrovica Nord, Zubin Potok, Zvečan). Exemplul lor a fost urmat de judecători, dar și de politicienii, miniștrii și deputații sârbi din partea „Listei Sârbe”/SL, care, de asemenea, și-au dat demisia din instituțiile kosovare.

Autoritățile de la Priștina au făcut apel la sârbi să revină în instituții, dar, totodată, au întreprins măsuri și au dislocat în nordul Kosovo polițiști albanezi și de alte etnii. Mai mult, în nordul Kosovo sunt dislocate și forțe pentru operații speciale ale KP, ceea ce provoacă reacții și proteste, atât din partea sârbilor din Kosovo, cât și a Belgradului. Priștina a anunțat și organizarea de alegeri la data de 18.12.2022 pentru cei patru primari demisionari. La solicitarea partenerilor internaționali, Priștina a amânat desfășurarea alegerilor pentru primari în luna aprilie 2023, dar completează componența consilierilor din două municipalități cu consilieri de altă etnie decât sârbă.

Situația rămâne tensionată în teren. În plus, la 10.12.2022, KP a reținut un etnic sârb din nordul Kosovo (Dejan Pantić), fost angajat al KP, care este acuzat de crime de război. În aceste condiții, sârbii din nordul Kosovo au ridicat baricade în trei municipalități (Leposavić, Zvečan, Zubin Potok), pe care le-au desființat după o serie de negocieri și intervenția comunității internaționale.

Armata sârbă și structurile de intervenție ale Ministerului sârb de Interne (în special ale jandarmeriei) au fost trecute în stare de alertă maximă și de capacitate pentru luptă. Au fost dislocate diverse forțe în apropiere de granița administrativă dintre Serbia Centrală și Kosovo și s-au întărit măsurile de vigilență în zonă. S-au dispus măsuri de

neutralizare a unor drone care survolau zona de graniță, dar și zonele de dislocare a forțelor armate sârbe.

La jumătatea lunii decembrie 2022, R. Serbia a transmis KFOR solicitarea de aprobare pentru a disloca în Kosovo până la 1.000 de membri ai forțelor sale de securitate (armată, poliție), pentru îndeplinirea de sarcini în concordanță cu Rezoluția 1244 a Consiliului de Securitate al ONU și cu prevederile Acordului Tehnico-Militar de la Kumanovo (ambele, din iunie 1999). În ianuarie 2023, de Crăciunul sârbesc, răspunsul KFOR a fost negativ, prezența militară internațională din Kosovo reasigurând, totodată, Belgradul că este în măsură să-și îndeplinească mandatul și să asigure securitatea tuturor comunităților din Kosovo, inclusiv libertatea de mișcare și securitatea proprietăților și a moștenirii cultural-istorice și religioase sârbe.

În 2022 au fost numiți mai mulți emisari speciali occidentali pentru Balcanii de Vest sau pentru normalizarea relațiilor dintre Serbia și Kosovo (din SUA, Marea Britanie, Germania). Aceștia și-au coordonat eforturile cu șeful diplomației europene și emisarul special al UE pentru dialogul dintre Belgrad și Priștina, pentru a detensiona situația din Kosovo și a relua negocierile.

După începerea invaziei ruse în Ucraina, Priștina s-a solidarizat cu Occidentul în sprijinirea politică și diplomatică a Kievului și condamnarea vehementă a Moscovei. Totodată, Priștina a folosit ocazia pentru a avertiza permanent că este posibil un atac al Serbiei împotriva Kosovo, după modelul Rusiei în Ucraina. Pe acest fond, Kosovo a solicitat aderarea la UE și la Programul Parteneriat pentru Pace al NATO, precum și sprijin pentru instruirea și echiparea Forțelor de Securitate ale Kosovo (KSF) și pentru transformarea KSF în Armata Kosovo. Nu în ultimul rând, Priștina a avertizat asupra implicării semnificative a Moscovei în nordul Kosovo, inclusiv pe timpul baricadelor din luna decembrie 2022.

Situația actuală

Etnicii sârbi din Kosovo nu au revenit în instituțiile kosovare și încă nu sunt întrunite condițiile pentru ca aceștia să participe la alegerile din luna aprilie 2023 pentru cei patru primari din nord.

Armata sârbă și structurile ministerului sârb de interne au revenit la activitățile normale, fără vreun indicator de trecere la un nivel superior al capacității și stării de alertă. Singurul lucru notabil este demararea unui proiect de suplimentare a forțelor pentru operații speciale ale Armatei Serbiei, care ar trebui să ajungă la 5.000 de oameni până în decembrie 2024.

KP nu și-a retras efectivele dislocate anterior în nordul Kosovo (în lunile noiembrie și decembrie 2022), formate din etnici albanezi și de alte etnii minoritare, altele decât sârbă. Mai mult, continuă demersurile Priștinei pentru construirea de baze ale KP în municipalitățile sârbe din nord (cu accent pe Leposavić și Zubin Potok). Belgradul continuă să ceară retragerea polițiștilor de etnie albaneză din nordul Kosovo și susține că prezența lor acolo încalcă flagrant Acordul de la Bruxelles. Mai mult, Belgradul afirmă că deplasarea în nordul Kosovo a forțelor speciale ale KP contravine garanțiilor verbale de securitate acordate de NATO Serbiei, înainte de parafarea Acordului de la Bruxelles.

Potrivit Belgradului, secretarul general al NATO de la acea dată (Anders Fogh Rasmussen) a oferit garanții verbale premierului Serbiei de atunci (I. Dačić), că KSF și forțele speciale ale KP nu se pot deplasa în nordul Kosovo fără aprobarea comandantului KFOR (COM KFOR) și fără consultarea celor patru primari (sârbi) din nord.

În ultimele zile din februarie 2023, președintele Serbiei și premierul Kosovo au reconfirmat că acceptă, în principiu, Planul european ca platformă pentru discuțiile următoare.

Președintele Serbiei cere, însă, ca înainte de continuarea discuțiilor să fie înființată Asociația Municipalităților Sârbe din Kosovo (ZSO), iar aceasta să dispună de competențele prevăzute de acordurile deja convenite cu Priștina în domeniile educație, sănătate, dezvoltare economică, planificare urbană și rurală, securitatea în municipalitățile sârbe, etc.

Premierul Kosovo acceptă înființarea ZSO, dar cu anumite condiții (care, practic, anulează esența ZSO, așa cum a fost convenită în negocierile din 2013 și 2015): să nu fie monoetnică, să nu aibă competențe executive sau legislative și să fie înființată după semnarea unui acord între Belgrad și Priștina care să prevadă clar recunoașterea reciprocă între R. Serbia și R. Kosovo. Președintele Serbiei și premierul Kosovo au acceptat să reia întâlnirile la Bruxelles, pentru a discuta toate aceste aspecte, iar prima întâlnire a fost planificată pentru 27.02.2023.

Concluzii și prognoze

Kosovo nu este un stat independent, dar nici Belgradul nu are controlul total al provinciei, la fel cum nici Priștina nu poate controla în mod adecvat zona de nord. Autoritățile de la Priștina au imperios nevoie de sprijinul NATO și al UE pentru a governa (îndeosebi în nord). Astfel, menținerea prezenței internaționale militare și civile și a sprijinului internațional pentru guvernării de la Priștina este vitală pentru asigurarea păcii și supraviețuirea Kosovo.

Sârbii din Kosovo trăiesc în două realități. În timp ce sârbii din nord beneficiază de legături mai strânse cu Serbia Centrală, dispun încă de documente de identitate sârbești și de mașini cu numere de înmatriculare emise de Serbia, folosesc încă masiv dinarul ca mijloc de plată și încă nu plătesc facturile la energia electrică, sârbii din enclavele (municipalitățile) de la sud de râul Ibar sunt, practic, integrați deplin în societatea kosovară: au toți documente de identitate cu sigla „Republica Kosovo” (RKS), cărți de identitate, permise de conducere, certificate de înmatriculare emise de autoritățile kosovare și își plătesc regulat facturile la toate utilitățile la instituțiile din Kosovo. Un element comun pentru cele două realități este că se mențin în toate municipalitățile sârbe (și la nord și la sud de râul Ibar) sistemul de educație și sistemul de sănătate din R. Serbia.

În ultimii ani, NATO a negat că forțele speciale ale KP nu se pot deplasa în nordul Kosovo fără aprobarea COM KFOR. KFOR a anunțat în mai multe rânduri că forțele de poliție kosovare pot acționa nestingherit pe teritoriul Kosovo, în timp ce doar structurile KSF au nevoie de aprobarea COM KFOR pentru a merge în nordul Kosovo. Trebuie subliniat că nu există un acord scris în acest sens între R. Serbia și NATO.

Populația din Kosovo, în ansamblu, este nemulțumită. Nemulțumirile sunt multiple, unele fiind comune etnicilor albanezi și celor sârbi, dar și celorlalte etnii. Cele mai multe astfel de nemulțumiri se datorează sărăciei, șomajului, corupției, abuzurilor administrației și politicienilor, infrastructurii nedezvoltate și altele. În urma acestor nemulțumiri exodul cetățenilor Kosovo spre state din UE este semnificativ și chiar îngrijorător, mai ales în rândul tinerilor.

Unii etnici albanezi din Kosovo nu au pașapoarte emise de R. Serbia, astfel că o nemulțumire suplimentară a acestora este legată de nevoia obținerii de vize pentru

deplasarea în state membre ale UE. În UE, cetățenii Kosovo se confruntă frecvent și cu problema nerecunoașterii diplomelor universitare.

Etnicii sârbi sunt nemulțumiți de lipsa securității personale, a proprietăților și moștenirii culturale, istorice și religioase, cu precădere în zonele mixte sau chiar în enclavile de la sud de râul Ibar. Mai mult, disputele legate de interpretarea acordului vamal sau a celui privind libertatea de mișcare au ca efect blocarea frecventă a serviciilor medicale (oprirea la vamă nu doar a unor medicamente sau dispozitive medicale, dar și a ambulanțelor care vin în Kosovo să preia pacienți pentru a-i duce în Serbia Centrală).

Nemulțumirile principalelor două comunități (albaneză și sârbă) creează un teren propice pentru radicalizare sau autoradicalizare, în timp ce liderii din ambele părți se învinuiesc reciproc.

Indiferent de propriile planuri și obiective, Belgradul și Priștina sunt și vor fi nevoite să se așeze la masa tratativelor împreună cu mediatorii partenerilor internaționali – SUA, „Quinta” și UE.

„Planul european de normalizare a relațiilor” (cunoscut inițial ca „Planul franco-german”) are mari șanse să devină un nou punct de plecare pentru o soluție negociată care să fie sustenabilă. Refuzul de către una din părți a acestui plan ar avea efecte dezastruoase pentru acea parte (concretizat prin izolarea sa). Acest lucru a fost mărturisit, direct sau indirect, inclusiv de către președintele Serbiei și premierul Kosovo. Aceasta, însă, nu înseamnă că planul va fi acceptat în totalitate și imediat. Este de așteptat să urmeze noi negocieri, dar este important că părțile doresc din nou să stea de vorbă.

Pentru Kosovo este improbabil să fie adoptată în bloc o soluție de tipul: cele două Germanii, Tirolul de Sud sau Insulele Åland. Este posibil, însă, ca din aceste modele, dar și din altele, să fie preluate soluții specifice pentru o problemă sau un domeniu, formându-se astfel un model unic.

Cele mai mari probleme în definitivarea și mai apoi ratificarea unui acord final, care să aibă la bază planul european, sunt legate, în ultimă instanță, tot de statut, ceea ce înseamnă recunoașterea, chiar și tacit, a independenței Kosovo, aderarea acestuia la ONU și a competențelor ZSO. Se au în vedere competențe executive și legislative în domenii de interes vital pentru Serbia precum: educație, sănătate, planificare și amenajare teritorială, precum și securitate/KP.

Simplificat, putem spune că ZSO este cheia progresului pe calea negocierilor, în condițiile în care Washingtonul susține crearea ZSO, dar nu a prezentat detalii privind statutul și competențele acesteia. În această problemă, SUA merg pas cu pas, importantă fiind (re)aducerea părților la masa negocierilor.

Ține de eforturile partenerilor internaționali de a identifica o formulă realistă de compromis. În baza acesteia, sârbii din Kosovo ar trebui să beneficieze de o relaționare specială cu Belgradul, de un sistem de învățământ (și) în limba sârbă, de garanții de securitate personală, care să asigure atât libertatea de mișcare, securitatea fizică a persoanelor cât și protejarea patrimoniului cultural-istoric și religios sârbesc. Legat de aceasta, va fi nevoie de un acord privind statutul Bisericii Ortodoxe Sârbe pe teritoriul Kosovo. De cealaltă parte, liderii politici albanezi au nevoie de garanții că ZSO nu va bloca o serie de decizii vitale pentru Priștina, precum obținerea unui loc la ONU, aderarea la UE, NATO și la alte organizații internaționale.

Recent, pe 27.02.2023, la Bruxelles, premierul Kosovo, A. Kurti, și președintele Serbiei, A.Vučić, au acceptat, în principiu, propunerile UE denumite „Acord privind calea de normalizarea a relațiilor dintre Kosovo și Serbia”. Acest acord în 11 puncte, deși

nesemnat încă de părți, a fost făcut public, oficial, de către structura de politică externă a Uniunii Europene. Cea mai importantă parte a acordului este anexa (prevăzută la punctul 11), referitoare la „Foaia de parcurs de implementare” și despre care se speră că va fi adoptată pe 18 martie 2023, la întâlnirea de la Ohrid (Macedonia de Nord) a celor doi lideri menționați. Prin această anexă, părțile s-ar angaja să elaboreze și să respecte un plan de implementare a prevederilor prevăzute în acord. Așa cum era de așteptat, pentru Priștina cea mai spinoasă problemă rămâne cea legată de crearea ZSO. Deși textul actual nu menționează în mod explicit crearea ZSO, în schimb precizează că atât Belgradul, cât și Priștina trebuie să asigure un grad optim de autoconducere pentru comunitățile sârbe din Kosovo, precum și accesul acestora la servicii în domenii precum primirea de sprijin financiar din partea Guvernului R. Serbia și comunicare directă între acestea și autoritățile guvernamentale kosovare. Pentru Belgrad sunt de neacceptat prevederile care reprezintă o recunoaștere tacită, „de facto”, a independenței Kosovo. Deși nicăieri în acord nu există prevederea ca Serbia să recunoască oficial independența Kosovo, sunt prevederi care înseamnă o recunoaștere „de facto” a acestui statut: articolul 1 vorbește de recunoașterea reciprocă a documentelor și a simbolurilor naționale, inclusiv a pașapoartelor, diplomelor, plăcilor de înmatriculare, ștampilelor vamale, la articolul 4 se prevede că Serbia nu va obiecta la accesarea Kosovo în organizații internaționale, precum și faptul că o parte nu poate reprezenta cealaltă parte în sfera internațională sau să acționeze în numele celeilalte părți, iar articolul 8 spune despre acreditarea, pe bază de reciprocitate, de misiuni permanente în cele două capitale.

La revenirea de la Bruxelles, A. Vučić a declarat public, în mai multe rânduri, că nu va semna niciodată recunoașterea independenței Kosovo, nici oficială și nici informală, precum nici calitatea Kosovo de membru al ONU.

Este de așteptat ca presiunile să continue, asupra ambelor părți, dar este improbabil ca Serbia să mai semneze un alt document cu sau referitor la Kosovo, înainte de înființarea ZSO.

Premierul Kosovo, A. Kurti, a acceptat Planul european, pentru a nu risca să fie răsturnat de la putere ca în cazul primei sale guvernări, în martie 2020 (cabinetul său a rezistat mai puțin de două luni). Foarte probabil, plecarea de la putere în 2020 s-a datorat pierderii sprijinului SUA. Totodată, recent, mai mulți oficiali de la Washington au afirmat că vor căuta alți parteneri la Priștina, care acceptă Planul european, în cazul în care premierul în funcție nu va face acest lucru.

Președintele Serbiei a acceptat Planul european, deoarece s-a confruntat cu o presiune uriașă din partea SUA, „Quintei” și UE, care l-au avertizat că, în caz contrar, într-o primă fază ar putea fi suspendate investițiile occidentale în Serbia, după care acestea ar putea fi chiar retrase.

O pârghie de stimulare a părților să colaboreze ar putea fi reactivarea unor proiecte economice din Acordul de la Washington. Cel mai simplu ar putea fi cel referitor la construirea autostrăzii dintre Belgrad și Priștina sau cu înființarea unei linii aeriene pe aceeași relație. Indiferent de proiectele care se vor implementa, consolidarea relațiilor dintre cele două părți are nevoie de o soluție sustenabilă, de eforturi mari pentru reconcilierea reală. O soluție care ar putea produce efectele dorite ar putea fi aceea de a pune în contact tinerii albanezi și sârbi, prin participarea la conferințe, forumuri și, nu în ultimul rând, prin procesul de învățământ.

Creșterea nivelului de trai, dezvoltarea economică și a infrastructurii comunicațiilor pot contribui atât la o mai bună conectare între comunități, cât și la reducerea bazei de selecție pentru radicalizare socială.

În cazul identificării unui compromis în cazul Kosovo, în mod paradoxal, partenerii internaționali ar putea avea în vedere și soluții asemănătoare pentru R. Srpska din Bosnia-Herțegovina (BiH), deoarece și acolo există situații similare: nu există consens privind aderarea BiH la NATO, iar aderarea BiH la UE este grevată de o serie de mecanisme de funcționare a puterii la diverse niveluri din BiH; respingerea categorică a aderarea la NATO de către sârbi; reducerea competențelor legislative, executive și de reprezentare ale R. Srpska și altele.

Chiar dacă lumea occidentală nu este dispusă să recunoască, tergiversarea unei soluții negociate pentru Kosovo se datorează în cea mai mare parte recunoașterii rapide a declarării unilaterale a independenței Kosovo (UDI). Mai mult, această situație, practic, a obligat Serbia să se orienteze mult către un partener dificil, dar necesar, F. Rusă, care este garantul neaccederii Kosovo în ONU. China singură nu a avut și nu are o astfel de poziție în ONU, dar este dispusă să acorde sprijin poziției Moscovei în acest sens. În viitorul apropiat, este improbabil ca F. Rusă să recunoască independența Kosovo, deși va continua să susțină că intervenția militară a NATO împotriva R.F. Iugoslavia, din 1999 și recunoașterea UDI au creat un precedent, folosit de Moscova pentru a recunoaște și mai apoi pentru a anexa teritoriile ucrainene.

Este greu de estimat durata, dar este mai mult ca sigur că Belgradul și Priștina vor continua să discute, iar o soluție militară este improbabilă, cel puțin atât timp cât NATO prin KFOR și UE își vor menține prezența în Kosovo.

BIBLIOGRAFIE

www.srbija.gov.rs;
www.rts.rs;
www.tanjug.rs;
www.danas.rs;
www.politika.rs;
www.novosti.rs;
www.mod.gov.rs;
www.vs.rs.

COMPONENTA INFORMATIV-OPERATIVĂ A PRESIUNILOR EXISTENTE ÎN SPAȚIUL GESTIUNII SECURITĂȚII STATELOR

Gl. mr. (rtr.) Adriean PÂRLOG

„În intelligence, eșecul are o mie de tați, iar succesul este orfan.” (Autor anonim)

În contextul definit de nevoia tratării situațiilor tensionate dintre state care, uneori, pot ajunge până la stări violente de confruntare, serviciilor de informații și de contrainformații li se cere să se adapteze rapid la noile tipuri de provocări de securitate, indiferent cât de surprinzătoare pot fi acestea. Reamintim telegrafic principalele tipuri de presiuni care sunt percepute în relațiile internaționale și care au impact asupra dinamicii de transformare a agențiilor speciale. Între acestea regăsim presiunile ideologice, economice, cu multiplele lor forme de manifestare, presiunile politico-diplomatice, religioase, militare, dar și alte forme de manifestare ale acestora, cum ar fi cele generate de operațiile psihologice, propagandistice sau cele de intelligence.

În anumite condiții concrete de manifestare și în funcție de nivelul de reziliență socială a statului, care percepe presiunile, forțele distructive ale acestor presiuni pot fi percepute și ca riscuri reale sau chiar pericole pentru starea de echilibru social necesară conturării stării de pace. Toate aceste considerente sunt motivate de argumente ce țin de valorile și interesele naționale afectate ale statelor din care emană presiunile, dar și din cele țintă. Argumentele părților sunt sprijinite de considerente tot mai dinamice și complexe pe măsură ce se conturează cu claritate formele concrete de manifestare ale erei informaționale contemporane în care comunitățile de informații (intelligence) joacă roluri tot mai amplificate de presiunea timpilor operativi la dispoziție. În acest context, variabilele ofensive sau defensive independente sunt influențate de capacitățile economice, tehnologice și militare, precum și relațiile de natură alianță sau coaliție cu doctrine clar asumate.

Din teoria intelligence-ului se știe că bazele operaționale ale acestuia sunt oferite de abordarea sistemică și sinergică a interacțiunilor dintre „dubletele amenințări-vulnerabilități”, care stau la baza confruntărilor atât de cunoscute și mediatizate dintre structurile de intelligence ofensiv (spionaj) și cele de intelligence defensive (contraspionaj și contrainformații).

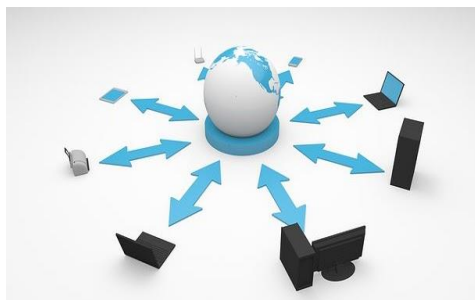
În confruntările axate pe protecția și apărarea securității statelor de astăzi, viteza de reacție și eficiența răspunsurilor sunt esențiale. Formele și calitatea răspunsurilor depind de capacitățile amintite mai sus, dar și de capacitatea de a rezista critic la presiunea datelor și informațiilor venite din dispozitive militare sau economico-sociale externe.

Aceste cerințe forțează aducerea în discuție a conceptului de sisteme de rețele eterogene ce pot acoperi suprafețe potențiale de apărare și de atac. În rândurile de mai jos ne vom axa, în special, pe dezvoltări conexe rețelelor informaționale, în general și rețelelor operativ-informative, în particular. Provocările de securitate în rețele eterogene (economice, tehnologice, militare, sociale etc.) sunt mult mai complexe decât simpla lor

extindere fizică. Acestea urmăresc maximizarea impactului reprezentat de concepte operaționale noi, precum cele de partajare și interconectare, comandă și control a unor resurse distribuite. Aceste niveluri tot mai mari de hiper-conectivitate accentuează provocările protective ale rețelelor ofensive și defensive, deoarece datele, informațiile și resursele alocate acestora sunt modelate și exploatate în logici inspirate de domeniul dinamicii fluidelor.

Lumea problematicei militare actuale este dominată și de apariția unor structuri operative discrete, de mici dimensiuni – combinație organică între entități de forțe speciale și de forțe de intelligence – capabile să organizeze, dezvolte și operaționalizeze rețele cinetico-informaționale și doctrinar revoluționare, cvasi independente.

Acestea se bucură de sisteme comandă-control cibernetizate, care le permit să dezvolte noi tipuri de provocări, pentru toate statele lumii, atât în domeniul gestiunii presiunilor de intelligence, cât și în domeniul celorlalte forme de presiune în domeniul securității.

Până acum, majoritatea dispozitivelor tradiționale de asigurare a securității statelor nu au fost concepute pentru a răspunde la acest tip de provocări. Primele structuri de reacție la aceste provocări ar trebui să fie încadrate de o combinație de experți din domeniile intelligence, cibernetică și cercetare-dezvoltare

organizațională în domeniul rețelelor.

Printre primele sarcini concrete ale noii direcții de abordare a problematicei în discuție ar trebui să regăsim concepte ce țin de planificarea bazată pe tehnologii, nu pe resurse, ca până acum și pe partajarea sistemică în timp real a informațiilor referitoare la importanța managementului amenințărilor. De ce? Pentru că nici o organizație, inclusiv cea militară, nu poate proteja ceea ce nu poate „vedea și înțelege” profund. Protecția în fața presiunii informaționale reprezentată de amenințări directe sau potențiale, are nevoie de viteze mari de răspuns (viteze digitale), bazate și pe contribuții oferite de inteligența artificială. Într-o lume a interdependențelor, contracararea riscurilor (amenințărilor și vulnerabilităților) se conturează a fi proiectată pe întreg lanțul existențial al acestora, fizic și virtual, de la locul în care își are originea și până la țintă.

În continuare, prezentăm câteva posibile proiecte generale, cu tentă ofensivă, ce pot fi dezvoltate de comunități de intelligence capabile să proiecteze operații informaționale ofensive, directe și indirecte, în zone de interes operativ-informativ, fără să facem referiri explicite la state de origine sau la state ținte. Pentru că nu renunțăm la abordarea abstractă a prezentului material, exemplele prezentate mai jos pot fi particularizate cu ușurință de cititor, prin completări nominale proprii. Toate exemplele ce urmează pot fi interpretate într-o cheie descrisă de conceptul teoretic „*amenințări ce au vector purtător presiunile dezvoltate de intelligence-ul strategic sau operativ*”:

- intenții de restructurare a unor relații de ordine la nivel global, continental sau regional:

- aranjamente de securitate, gen Occidentul Unitar Vs. Sudul Global, BRICS, SCO, G20, G7, etc.
- noi aranjamente monetare:

- alternative la dolarul SUA sau la aur în decontările de comerț internațional;
  - implicații generate de apariția monedelor digitale;
  - restructurări tehnice în sistemul global al burselor, și altele;
- noi inițiative bugetare cu impact pe domeniul politico-militar;
- dezvoltări militare asumate, sau nu, public;
- proiecte de infrastructuri cu impact asupra securității (militare, de telecomunicații, de transport, etc.) în proximitatea unor zone cu sensibilități istorice;
- noi proiecte industriale de tip dual-use;
- rapoarte publice de tip previziuni sau prognoze referitoare la viitorul mediului strategic, divizat în blocuri concurențiale, rivale sau antagonice;
- rapoarte cu referiri la estimări strategice de intelligence;
- estimări strategice, cu impact global, referitoare la medii de confruntare nereglementate sau parțial reglementate:
  - spațiul cosmic;
  - spațiul electromagnetic;
  - spațiul cibernetic;
  - spațiul informațional contemporan afectat de existența operațiilor:
    - mass media;
    - pe rețele sociale;
    - din domeniul neuroștiințelor;
    - din domeniul aplicațiilor inteligenței artificiale;
- viziuni sau prognoze tehnologice referitoare la:
  - limitele dezvoltării domeniului modificărilor genetice în:
    - medicină;
    - agricultură;
    - industria alimentară;
  - limitele dezvoltării conceptului de clonă umană.
- viziuni, prognoze sau proiecte de dezvoltare a confruntărilor antagonice în zone transfrontaliere în:
  - domeniile protecției/agresiunii mediului (apă, aer, floră, faună, biologie etc.);
  - reglementări ale liberei circulații;
- dezvoltarea de proiecte multinaționale în domeniul energiei, insuficient explicate;
- renunțarea intempestivă la aranjamente juridice internaționale asumate;
- readucerea în discuția publică a unui subiect ce se dorea a fi acoperit de praful uitării;
- posibila debalansare a echilibrului nuclear strategic și implicațiile acestuia asupra stabilității strategice globale;
- publicarea unor hărți istorice cu “referiri subliminale la un viitor posibil”.

În altă ordine de idei, în prezent, mai mult ca oricând, statele se confruntă cu mai multe direcții de presiune internă atunci când ajung la nevoia imperioasă de protejare a activelor sale critice din majoritatea sectoarelor vieții economico-sociale. Aceste eforturi sunt mari consumatoare de resurse și presupun o inventariere a activelor esențiale ale țării, urmată de o ierarhizare realistă a acestora în funcție de importanța lor dar și de

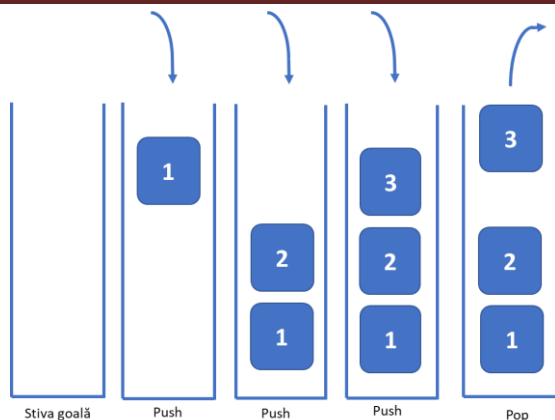
formele concrete de manifestare a vulnerabilităților acestora, în relație directă cu amenințări potențiale ce pot fi proiectate de rivali, adversari sau chiar dușmani. Apare aici nevoia recursului la planificarea rezilienței, a monitorizării și gestionării vulnerabilităților, ca activitate esențială pentru eficiența operațional-defensivă. Un alt beneficiu al gestiunii vulnerabilităților, cu implicarea metodelor și tehnicilor specifice contra-intelligeului, privește controlul ritmului de epuizare a resurselor materiale, financiare și umane alocate mascării punctelor slabe ale unui stat.

Managementul vulnerabilităților reprezintă o caracteristică consistentă a bunelor practici în domeniul protejării statelor ce sunt recunoscute cu o puternică dezvoltare a ceea ce se numește securitatea extinsă și managementul riscurilor complexe la nivel național. Managementul vulnerabilităților și implicit, cel al riscurilor reprezintă la nivelul percepției publice instrumente relativ abrazive sau contondente, mai ales atunci când națiunile se confruntă cu o masă critică de amenințări paralele, indiferent dacă este vorba de societăți cu dezvoltări democratice consacrate sau de societăți cu sisteme politice autoritare. Aceste sisteme de management (conducere) sunt obligate practic să identifice eficient prezența vulnerabilităților și să formuleze propuneri de luare a deciziilor de restabilire, în timp real, a echilibrelor sociale, în anvelopa unor resurse necesar a fi acoperitoare pentru riscurile ce pot genera pagube. Cu titlu de exemplu concret vă sugerăm să reluați lectura listei de mai sus, referitoare la „amenințări indirecte având drept vector purtător presiuni dezvoltate de intelligence-ul strategic sau operativ” și la fiecare item informațional din listă se pot atașa cu ușurință active naționale proprii – materiale și informaționale – ce pot fi incluse într-o listă de potențiale ținte pentru acea amenințare.

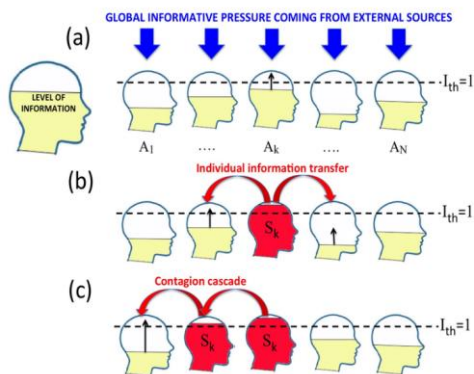
Prin abordarea integrată a amenințărilor și a vulnerabilităților, statele evaluează continuu riscurile de securitate, prin implicarea agențiilor de informații, contrainformații și a celor de securitate, care accelerează răspunsurile de remediere necesare, pe „principiul ieșirii din stivă⁴ (lista) activelor ce necesită securizare sporită de tip lift and shift”. În acest fel se finalizează faze intermediare de depresurizare a stării de securitate a unui activ de interes din punctul de vedere al rezilienței naționale. Pe lângă operațiile de tip push-pop într-o listă de tip stivă, prezentate în figura de mai jos, anumite implementări dinamice concrete pot modela și alte tipuri de operațiuni complexe, cum ar fi:

- evidențierea elementului cel mai important al stivei (cel localizat la partea superioară a acesteia);
- duplicarea elementului evidențiat (copierea cu scopul creșterii redundanței listei) în sensul că valoarea elementului de top dintr-o stivă variabilă este dublată pe poziția secundă dinspre vârful stivei;
- interschimbul (tehnica swapping) celor două elemente din vârf de stivă.

⁴ Stivă - structură conceptuală de tip listă de itemi informaționali constituită dintr-un set de elemente omogene în care funcționează disciplina de trafic ce se bazează pe principiul ultimul venit, primul ieșit (last in, first out - LIFO). Stiva modelează o dinamică sistemică cu două operațiuni majore, anume o intrare (push) și o ieșire (pop) ambele pe la partea superioară. Tehnica „push and pop” elimină elementul de sus al stivei (listei), urmare a faptului că în stivă (listă) a intrat cel mai recent element sosit. Adică, operația de împingere a stivei adaugă un element la vârful acesteia, în timp ce operația de eliminare (pop) scoate primul element de la partea superioară a stivei (listei). Conceptul de stivă dinamică este utilizat în organizarea memoriei calculatoarelor.

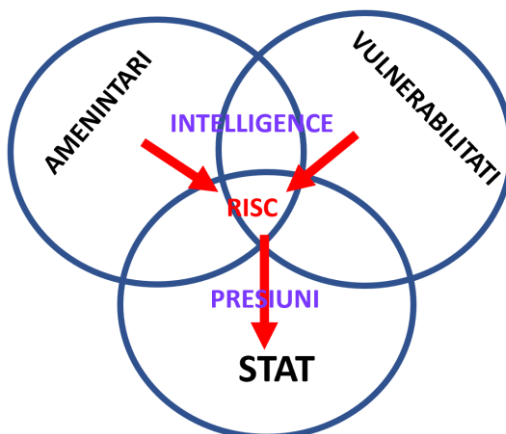
În contextul celor descrise mai sus, în ultimii ani se conturează crearea unei rețele globale de gestiune a presiunii informaționale globale, sugerată de analogii cu rețeaua Cyber Threat Alliance (CTA) a contribuitorilor cu informații pentru gestiunea amenințărilor globale în domeniul securității cibernetice. Noua rețea, aflată în stadiul de proiect, ar trebui să declanșeze un efort transnațional, independent care să aibă ca obiectiv fundamental asigurarea securității ecosistemului informațional global după principii comparabile cu cele existente în domeniul securității mediului și în cel al asigurării securității nucleare. O astfel de inițiativă nu va putea să iasă în afara sferei de interes practic a comunităților de intelligence din întreaga lume. Ideea acestui proiect are printre inițiatori pe Alessandro Pluchino, conferențiar universitar la Universitatea Catania. Ideile sale surprinzătoare, referitoare la presiunea informativă globală, care își are originea în surse externe, sunt preluate de pe site-ul <https://www.globalrecherche.net> și sunt prezentate, schematic, mai jos.

Utilizarea sincronizată a informațiilor referitoare la amenințări cu ceea ce rezultă din scanarea domeniului vulnerabilităților contribuie în mod semnificativ la izolarea spațiilor ce includ acele vulnerabilități critice care necesită tratări prioritare. Acest lucru devine deosebit de important pentru momentul optim de angajare a resurselor informaționale, materiale, umane și financiare de tratare cinetică a amenințărilor adverse.

Ciclul de viață tipic vulnerabilităților sau intervalul de timp cât acestea sunt atractive operațional pentru partea ce amenință, conturează unele ferestre de oportunitate sau un interval optim de timp între descoperirea lor și exploatarea cinetică sau informativă a acestora de către actorii ce proiectează vectorii de amenințare. În cele mai multe cazuri, exploatarea acestor ferestre este limitată în timp.

Având în vedere acest aspect, intelligence-ul ofensiv, de regulă, exploatează astfel de oportunități și planifică cu celeritate operațiile de exploatare a vulnerabilităților prioritare din punctul de vedere al impactului la țintă. Chiar dacă această abordare presupune reunirea eforturilor unor actori statali cu interese globale diferite, ar trebui să identifice valori și interese comune care să genereze eforturi sinergice pentru stabilitatea sistemului social global.

OPINII

DEZINFORMAREA ÎN RĂZBOIUL MODERN PE FRONT ȘI ÎN SPATELE FRONTULUI SCURTE CONSIDERAȚII ASUPRA ROLULUI DEZINFORMĂRII ÎN OPERAȚIILE DIN TEATRUL UCRAINEAN ÎN A DOUA PARTE A ANULUI 2022

Gl. mr. (rtr.) dr. Adrian-Leonard BANTAȘ

„Trăim într-o lume cu multă dezordine, parcă lipsită de aranjamente care să ordoneze conduita statelor mari și mici.” (Henry Kissinger, Ordinea mondială)

„Războiul este părintele și regele tuturor lucrurilor; pe unii îi face zei, pe alții oameni, pe unii robi, pe alții liberi.” (Heraclit din Efes)

În decursul istoriei recente desfășurarea conflictelor armate s-a împletit în mod semnificativ cu activitatea mass-media, la care s-au adăugat și agenții de influență prezenți în cadrul rețelelor de socializare. Astfel, exercitarea dreptului la liberă exprimare a acționat sub puternica lor influență atât în calitate de mijloace de informare, cât și de dezinformare. Dacă ar fi să exemplificăm doar prin câteva evenimente contemporane, am putea menționa: războiul din Ucraina; războiul civil din Siria; războaiele din fosta Iugoslavie, etc.

Dar această tendință nu înseamnă că utilizarea mijloacelor de comunicare în masă în sprijinul eforturilor de război și a propagării informațiilor utile uneia sau celeilalte părți aflate în conflict este o invenție de dată recentă. Exemple istorice din secolul al XIX-lea, precum: Războiul civil american, Războiul franco-prusac, Războiul Crimeii, demonstrează importanța, de multe ori vitală pentru mobilizarea socială în scopul sprijinirii războiului, continuarea și acceptabilitatea sa. Dacă ulterior apar informații ce demonstrează inducerea populației în eroare privind motivele reale care au determinat eșalonul politic să recurgă la forță, oricum este prea târziu sau, în cel mai rău caz, cei care au acționat pentru a se recurge la război pot fi sancționați politic, ceea ce nu exclude revenirea ulterioară în prim planul politicii statului respectiv. Astfel, atât vina manipulatorilor (liderii politici, partidele aflate la putere, cei ce exercită influență asupra deciziilor politice, etc.), cât și mijlocul de transmitere a (dez)informării (mass media) se pierde, se uită sau nu mai contează, mai ales dacă situația a avut rezultatele scontate.

Pe baza celor prezentate mai sus putem trage concluzia că dacă nu ar fi presa, dezinformarea nu ar fi posibilă. În democrație presa este un element esențial al puterii poporului, dar este vorba de presa independentă real, nu aservită unor interese.

Ceea ce diferențiază perioada pe care o traversăm de cea anterioară este impactul semnificativ mai ridicat al conținutului publicat prin intermediul canalelor de comunicare socială.

Războiul din Vietnam a însemnat o cotitură în ceea ce privește controlul presei. Știrile de pe front au provocat mișcări mari de protest, au influențat moralul luptătorilor și în ultimă instanță au influențat și unele hotărâri luate de liderii politici și militari ai SUA. Pentru a se bloca scurgerea de informații nedorite din teatrele de luptă a apărut necesitatea pregătirii unor comunicatori militari care să asigure contactul controlat între front și populație. Astfel au apărut purtătorii de cuvânt militari. Aceste tehnici de informare s-au perfecționat și extins în decursul timpului, s-au dovedit utile și au fost împrumutate și de comunicatorii din alte domenii. Totodată a crescut și viteza de transmitere a informațiilor datorită folosirii noilor tehnologii de transmitere aproape în timp real a datelor și imaginilor care, uneori au un impact mai puternic decât faptele relatate. Astfel au apărut revoluțiile și războaiele transmise „în direct”.

Această diferență calitativă justifică impactul major pe care dezinformarea îl are în societatea modernă pentru a mobiliza opinia publică de o parte a baricadei sau de cealaltă. Democrațiile sunt, în general, mai sensibile la dezinformarea venită din partea statelor cu conducere autoritară, dar și a mișcărilor teroriste, populiste, etc. Au fost și, cu siguranță, vor fi situații în care însăși securitatea statelor poate fi pusă în pericol, se poate ajunge la polarizarea populației și la împărțirea ei în „BUNI” și „RĂI”, democrația poate fi erodată atât din interior cât și din exterior cu același succes, alegerile pot fi deturnate, populațiile dezorientate pot opta pentru conducere populiste sau autoritate, etc.

De la dezinformarea elitelor la dezinformarea în masă

Spre deosebire de perioadele în care materialele publicate prin intermediul tiparului (fie ele articole de presă, broșuri, cărți, etc.) se adresau unui public relativ restrâns format din cetățenii care și le permiteau și care le puteau înțelege (e drept, însă, că acești cetățeni, deși puțini, erau cei activi social și de a căror opinie factorul politic era nevoit să țină cont), astăzi materialele publicate în special pe Internet și pe rețelele de socializare se adresează și sunt accesibile unui public larg. Spre deosebire de situația anterioară, în care un public restrâns avea acces la materiale informative, beneficiarii de azi ai informațiilor nu întrunesc, în marea lor majoritate condițiile minime necesare înțelegerii adecvate a informațiilor care le ajung la cunoștință. Problema nu este lipsa de interes sau de cultură, ci lipsa capacității de a discerne adevărul de minciună, credulitatea și acceptarea acelor informații care se potrivesc cu propriile opinii, ceea ce înseamnă lipsă de discernământ. Astfel se creează mase critice, grupări, partide, acesta fiind de fapt procesul care a dus la apariția celor mai mari dictaturi ale lumii (hitlerismul și comunismul) și a celor mai periculoase ideologii.

Interesant este faptul că propaganda, dezinformarea, venite din partea statelor autoritare precum Rusia și China, au impact mare asupra populației din statele țintă, în general din zona occidentală. Acesta este un fenomen periculos ce denotă că libertățile, drepturile, bunăstarea și toleranța de care s-au bucurat în țările cu regimuri democratice nu le-au fost propice pentru a se maturiza, a înțelege cursul istoriei, care sunt realitățile în societățile autoritare dincolo de propagandă și, în ultimă instanță, instinctul de conservare este erodat.

În aceeași idee, autorul Vladimir Volkoff a identificat trei evenimente majore care au dus la dezvoltarea extensivă a tehnicilor de dezinformare, respectiv: apariția tiparului (1434), apariția primei publicații periodice (Köln, 1470) și consacrarea rolului opiniei publice în viața politică a Occidentului (începând cu secolul al XVIII-lea, odată cu dezvoltarea parlamentarismului și a alegerilor libere). Cele mai importante surse de

informare în aceste perioade, respectiv ziarul și cartea, au ajuns rapid să definească un mediu în spatele căruia dezinformarea putea lua orice formă sau dimensiune, greu de sesizat și de interpretat. Ceea ce face principala diferență între prima etapă și ceea ce este valabil astăzi este dimensiunea publicului țintă.

Dezinformarea în prezent, de la Moscova înspre vest și înapoi

Profitând de această situație și de vasta ei experiență în domeniu, Moscova a folosit și folosește pe larg, în susținerea obiectivelor proprii (deopotrivă politice și militare), o gamă amplă de procedee specifice dezinformării, ducând această adevărată artă la cote de nebănuț în trecut. Efectele operațiunilor de dezinformare rusești sunt de amploare, pot produce efecte în timp și sunt greu de evaluat.

Acest fapt nu înseamnă, însă, că mijlocul politic și militar al dezinformării nu poate fi utilizat cu succes chiar împotriva Rusiei, în special de către un inamic care, date fiind legăturile anterioare profunde cu Rusia, înțelege bine modul de gândire și acțiune al rușilor. Cunoscând atât punctele forte, cât și vulnerabilitățile Rusiei (de la nivelul de decizie până la cel al societății), un astfel de inamic poate utiliza această înțelegere pentru a prelua, internaliza și utiliza acele metode, tehnici și procedee militare și politice care au dat rezultate favorabile până acum, pe front și în afara lui. Ne referim, de bună seamă, la Ucraina.

Tocmai la o asemenea serie de acțiuni și evenimente ne vom referi în studiul nostru, în ceea ce considerăm a fi o completare practică a aspectelor generale și preponderent teoretice expuse în cel puțin un demers anterior. Pentru aceasta, până la a trece la analiza concretă a operațiunilor de dezinformare desfășurate de către partea ucraineană, vom efectua o scurtă trecere în revistă a câtorva acțiuni rusești de dezinformare, cu impact direct sau indirect asupra acțiunilor de luptă.

Categoriile de acțiuni de dezinformare

Pentru o mai bună înțelegere a ceea ce urmează să analizăm, vom prezenta clasificarea acțiunilor de dezinformare pe care o vom utiliza în continuare. Prima categorie cuprinde acțiunile de dezinformare pentru inducerea în eroare a inamicului cu privire la intențiile proprii:

1. Concentrarea eforturilor de dezinformare asupra unor sectoare de front în care nu intenționează să acționeze ofensiv, în dauna sectoarelor de front în care autorul dezinformării dorește cu adevărat să execute acțiuni ofensive – se urmărește mascarea intenției reale și realizarea surprinderii adversarului. Exemple:

- campania de dezinformare desfășurată de SUA cu ocazia Primului Război din Golf, care a vizat inducerea în eroare a forțelor armate irakiene cu privire la direcția acțiunilor ofensive ale Coaliției;

- campania de dezinformare desfășurată de Rusia spre sfârșitul anului 2013 și începutul anului 2014 prin care a indus părții ucrainene impresia unor viitoare acțiuni ofensive pe direcția Donbass-Odessa, când în realitate acțiunea s-a desfășurat sub forma unui desant maritim și aerian în Crimeea;

- manevrele militare actuale ale Belarus-ului la granița cu Ucraina, prin care se urmărește inducerea ideii unei noi ofensive ruso-bieloruse împotriva nordului Ucrainei, pentru a determina Kievul să disloce trupe din sud-est în direcția nord.

2. Cea de-a doua categorie vizează acțiuni de dezinformare ce nu produc un impact direct asupra acțiunilor de luptă, însă, în anumite circumstanțe, impactul lor indirect au efecte importante.

Aceste acțiuni pot urmări:

- să determine schimbări în societatea și în politica statului țintă, astfel încât acesta să fie mai puțin tentat să continue escaladarea conflictului, să fie mai predispus la încheierea unui acord de pace, etc.⁵;

- să determine schimbări politice în societățile unor state nebeligerante, dar care acordă sprijin statului țintă, astfel încât, în urma unei presiuni publice în acest sens, respectivele părți nebeligerante să înceteze acordarea sprijinului;

- să creeze și să întrețină un climat de haos politic și de tensiuni sociale într-un stat considerat ostil cu scopul de a diminua capacitatea statului vizat de a acorda sprijin statului țintă.

Rusia desfășoară, în prezent, astfel de acțiuni de dezinformare în aproape toate statele occidentale, cu obiectivul principal de a delegitima sprijinul oferit Ucrainei. Deși nu atât de evidente în România, astfel de acțiuni se desfășoară și în țara noastră și cuprind în principal elemente de știri false (*fake news*) prin care se încearcă acreditarea unor idei eronate referitoare la motivele sprijinului occidental pentru Ucraina, la relațiile dintre Ucraina și Statele Unite, la motivele din spatele sprijinului american pentru Ucraina, dar și la posibilele consecințe ale antagonizării Rusiei sau chiar sprijin pentru posibilitatea materializării unor pretenții teritoriale ale României în dauna Ucrainei⁶.

Cum a indus partea ucraineană în eroare forțele Moscovei în legătură cu intențiile sale operative

Pentru a avea succes, acțiunile de dezinformare cu impact direct asupra situației operative dintr-un teatru de război trebuie să prezinte un grad suficient de credibilitate. Aceasta pentru că, spre deosebire de acțiunile de dezinformare ce vizează destabilizarea unei societăți (crearea sau exploatarea faliilor sociale și politice și influențarea conduitei statului țintă pe plan extern), acțiunile de dezinformare cu impact concret asupra acțiunilor de luptă se adresează unor factori de decizie militară și politică specializați, care beneficiază de cunoașterea și înțelegerea adecvată a domeniului în care intervin respectivele acțiuni de dezinformare.

Pentru a fi suficient de credibile, acțiunile respective de dezinformare trebuie să vină să întărească o convingere deja existentă, să se plieze pe un scenariu deja luat în considerare de decidenții părții asupra căreia se exercită dezinformarea.

În situația analizată, vorbim de estimarea decidenților politico-militari ruși potrivit căreia după oprirea ofensivei rusești pe frontul de nord, cel mai important obiectiv

⁵ Pentru o serie de exemple din alte perioade istorice și alte areale geografice, a se vedea:

- diminuarea și, ulterior, încetarea totală a implicării americane în Războiul din Vietnam, pe fondul diminuării sprijinului intern, de la nivelul societății, pentru continuarea acestei implicări;

- retragerea forțelor americane și ale celorlalte state occidentale din Liban, pe fondul atentatelor produse de gruparea Hezbollah, în anul 1983, împotriva unei cazărmi americane, pe fondul războiului civil din acel stat;

- deciziile administrațiilor Obama și Trump de retragere a forțelor americane din Irak și Afghanistan pe fondul unei presiuni sociale și politice interne în acest sens.

⁶ Această din urmă narațiune încearcă să acrediteze ideea oportunității unei intervenții militare românești împotriva Ucrainei, în concordanță cu acțiunile Federației Ruse, pentru recuperarea prin forță a Bucovinei de Nord și sudului Basarabiei. Printre cei mai vocali (la propriu) susținători ai acestei idei inepte se numără cunoscuta senatoare Diana Șoșoacă.

operativ al părții ucrainene ar putea fi executarea contraofensivei în sud pentru eliminarea posibilității unor acțiuni rusești în direcția Odessa și ulterior de ocupare a porturilor ucrainene de la Marea Neagră. Este justificată această variantă fiindcă realizarea sa ar lăsa Ucraina fără ieșire la mare și cu probleme economice greu de rezolvat.

În acest context partea ucraineană a declanșat, aproximativ la începutul lunii iunie 2022, o susținută campanie de dezinformare care a inclus practic tot spectrul politic și al agenților de influență din Ucraina, începând cu președintele Zelenski.

Toată această mobilizare a utilizat cele mai diverse mijloace, cum ar fi:

- luări de poziție politice;
- articole de presă;
- interviuri și intervenții în mass-media;
- articole postate pe pagini de internet, bloguri, rețele de socializare etc. prin care, timp de câteva luni, s-a urmărit acreditarea ideii că imediat după finalizarea înzestrării armatei ucrainene cu noi tipuri de armament occidental vor trece la ofensivă în sectorul Herson⁷. Această campanie a presupus, între altele, utilizarea a numeroase simboluri asociate

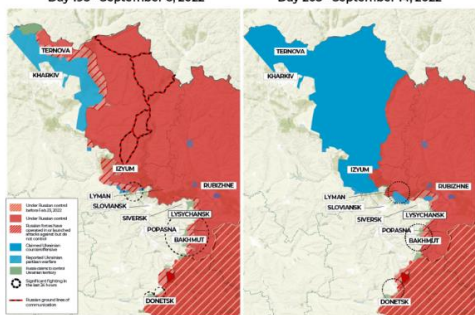
RUSSIA-UKRAINE WAR

Ukraine's counteroffensive

Ukrainian forces have consolidated gains in the eastern Kharkiv region, after regaining territory over the past few days. In a first since the war began, Russia acknowledged its defeat in the region.

Day 195 - September 6, 2022

Day 203 - September 14, 2022

Realizarea adevăratelor intenții operative

Numai că adevăratele intenții operative ale armatei ucrainene nu vizau, cel puțin în acel moment, sectorul de front din provincia Herson, ci sectorul aparent mai puțin vital și cu siguranță mai puțin mediatizat până la declanșarea ofensivei din provincia Harkov.

Profitând de deplasarea trupelor rusești în regiunea Herson, pentru a întări acel sector de front în perspectiva unei posibile contraofensive ucrainene, armata ucraineană a eliberat, în puțin mai mult de o săptămână, o suprafață de aproximativ 8.000 km².

⁷ Zbroini syly Ukrainy (Forțele Armate Ucrainene).

Imediat după desfășurarea cu succes a contraofensivei din regiunea Harkov, factorii de decizie politică și de influență din Ucraina au început să sublinieze, pe toate canalele posibile, faptul că anunțata ofensivă din Herson a fost doar o acțiune de dezinformare și adevărata intenție a conducerii militare ucrainene a fost dintotdeauna realizarea unei contraofensive în regiunea Harkov. Imediat după succesul contraofensivei din zona Harkov, Taras Berezoveț, fost consilier pentru securitate națională, a subliniat faptul că întreaga campanie media din jurul ofensivei sudice (în regiunea Herson) nu a reprezentat decât o campanie de dezinformare coordonată de structurile specializate ale statului ucrainean. Scopul acțiunii era acela de a induce în eroare conducerea militară rusă asupra zonei reale în care se va executa contraofensiva.

Aceste declarații precum și altele similare făceau parte de fapt dintr-un nou plan de dezinformare. La doar câteva săptămâni de la succesul operației Harkov, militarii ucraineni, după ce în prealabil au trimis trupele și tehnica aflate în zona Harkov în Herson, au lansat adevărata contraofensivă sudică. Putem trage concluzia că dezinformarea în război este utilă dacă știi să o faci și mai ales dacă reușești să-l convingi pe inamic că minciuna este adevăr. Anticipăm că și anul 2023 ne va aduce câteva surprize în acest domeniu. Nu ne rămâne decât să vedem dacă ucenicul este mai bun decât maestrul sau dacă se confruntă în dezinformare doi maștri ai acestei arte.

BIBLIOGRAFIE

- Orlando Figes, „Crimeea: ultima cruciadă”, Editura Polirom, Iași, 2019;
- Tom Nichols, Sfârșitul competenței: discreditarea experților și campania împotriva cunoașterii tradiționale, Editura Polirom, Iași, 2022;
- Tom Nichols, „Cel mai mare dușman al nostru: atacul din interior asupra democrației moderne”, Editura Polirom, Iași, 2022;
- Bantaș, Dragoș-Adrian, „Între frică și siguranță: societățile umane în căutarea securității”, Editura CTEA, București, 2018;
- Vladimir Volkoff, „Tratat de dezinformare”, Editura Antet, București, 2009;
- Caballero, Javier Galán; Pires, Luis Sevillano; Álvarez, José A., „The Ukraine war as of May 3: Russian and Ukrainian forces fight to control outskirts of Kharkiv”, Masae Analytics, El País, 04.05.2022;
- Duggal, Hanna, „Ukraine’s counteroffensive explained in maps”, www.aljazeera.com, 13.09.2022;
- „The battle for Kherson, in maps Ukraine’s counter-offensive stripped Russia of the only regional capital it had captured since February”, *The Economist*, 15.11.2022;
- „Ukraine’s southern offensive ‘was designed to trick Russia’”, *The Guardian*, 10.09.2022, accesat 31.12.2022.

CUM NE-AM RETRAS ÎN 1940 DIN BASARABIA ȘI BUCOVINA FĂRĂ SĂ TRAGEM MĂCAR UN FOC DE ARMĂ

Gl. mr. (rtr.) prof. univ. dr. Gheorghe NICOLAESCU

I. Planul lui Stalin de cucerire și sovietizare a întregii Europe

Istoricii ruși, în marea lor majoritate, apreciază că semnarea la Kremlin a Pactului Ribbentrop-Molotov reprezintă „cea mai de seamă performanță a diplomației sovietice din întreaga ei istorie și cea mai strălucitoare victorie a lui Stalin din întreaga sa carieră”.

Abordarea acestui subiect a reprezentat o opțiune destul de dificilă, luând în considerație faptul că înțelegerea semnificației pactului nu beneficia și de studierea documentelor aflate în arhivele rusești, acestea fiind secretizate.

După 1990 accesul la o parte din documentele rusești referitoare la cel de Al Doilea Război Mondial a început să fie permis cercetătorilor și acestea aduc unele informații interesante la ceea ce cunoaștem deja despre evenimente politico-militare care aveau loc în URSS în perioada în care s-a semnat acel document fatidic pentru România. Pentru mai multă „exactitate”, dacă într-o astfel de istorie se poate vorbi de „exactitate” în termenii cunoscuți și acceptați, vom folosi cu preponderență unele izvoare rusești, foarte puține și acelea, pentru că „documentele originale privind războiul au fost ascunse și ferecate cu șapte lacăte” și păzite cu strășnicie ca niște secrete de stat deosebit de importante. Până și ziarele, cele sovietice din timpul războiului, au fost retrase din fondurile deschise ale bibliotecilor publice.

Anul negru al României, 1940, coincide cu perioada în care Germania se transforma în hegemonul Europei, când marile puteri victorioase în Primul Război Mondial (Franța și Marea Britanie) se prăbușeau prin înfrângerea Franței în numai șase săptămâni de luptă, contingentul britanic se retrăgea în mare grabă și cu pierderi mari din Europa și alianțele țărilor mici din Estul continentului cu Franța și Marea Britanie se destrămau abandonate de cei care se angajaseră să le protejeze. Marea Britanie, o putere insulară, nu avea capacitatea să mobilizeze și să echipeze o armată care să se opună mașinii de război germane. Practic, în anul 1940 Hitler își anihilase inamicii de pe Frontul de Vest și era în măsură să-și reorienteze efortul către Frontul de Est, către Rusia sovietică, renunțând, cel puțin pentru acel moment, la invadarea Marii Britanii care nu mai era o amenințare pentru Germania.

România era singură în fața amenințărilor ce veneau atât dinspre Vest, cât și dinspre Est și Sud. Rusia era încă în relații relativ bune cu Germania, dar marcate totodată de suspiciuni și temeri. Ambele puteri doreau același lucru: hegemonia în Europa, iar relațiile dintre ele evoluaseră de la Tratatul de la Rapallo, prin care se punea baza cooperării dintre ele, ambele fiind izolate în Europa, la Tratatul Molotov-Ribbentrop în care Stalin și Hitler își împărțeau zonele de influență pe continent.

Chiar și în istoriografia rusească se recunoaște, pe bună dreptate, că Stalin, cu mâinile lui Hitler, a dezlănțuit războiul în Europa și a pregătit o lovitură prin surprindere asupra Germaniei ca să cucerească Europa distrusă de Hitler. Această metodă se află de multă vreme în arsenalul politic al marilor puteri și constă în evitarea unei acțiuni militare riscante pasând responsabilitatea acesteia unei alte mari puteri considerată ca având mai mulți sorți de izbândă, iar după ce ambii combatanți sunt istoviți de luptă să intervină cu forțe proaspete și să-și asume victoria cu tot ce decurge din aceasta. Încercări similare au fost făcute în perioada dinaintea începerii războiului de către Franța și Anglia care au căutat să direcționeze acțiunile Germaniei către Rusia, dar și de Rusia care a încercat să canalizeze atenția lui Hitler către inamicii săi din vestul continentului.

În istoria oficială, 1 septembrie 1939, data la care Hitler a atacat Polonia, este consfințită ca fiind data la care a început cel de Al Doilea Război Mondial. Se pare că lucrurile nu au stat chiar așa, fapt confirmat de mai mulți istorici militari sovietici care au avut acces la arhivele de la Moscova. Unul dintre aceștia este Victor Suvorov, fost ofițer al Direcției Generale de Informații a Armatei Sovietice (GRU) care, după o prolifică activitate de spionaj desfășurată în Occident, a trecut „cu demnitate” exact în tabăra celor pe care până atunci îi spionase. Se pare că acesta a început să se dumirească în legătură cu „războiul sfânt” al Uniunii Sovietice pentru apărarea patriei și a scris o serie de volume care pot schimba din temelii istoria, dacă documentele ce vor ieși la lumină în viitor vor confirma argumentația sa.

În esență, Suvorov încearcă să demonstreze că, de fapt, în pragul atacului Germaniei asupra Uniunii Sovietice (22.06.1941), Stalin dispunea de o armată formidabilă, bine instruită și perfect dotată care a fost surprinsă de ofensiva nazistă total nepregătită pentru apărarea teritoriului național. De ce? Întrucât, spune autorul „Spărgătorului de gheață”, Stalin ordonase amenajarea unei imense baze de plecare la ofensivă de pe teritoriul de Sud-Vest al Ucrainei cu scopul de a-l surprinde pe Hitler, care la momentul acela era ocupat să cucerească Franța. Suvorov semnala faptul că în 1941, Armata Sovietică dispunea de cinci corpuri de armată desant-parășutare cu un milion de parașutiști antrenați.

După semnarea Pactului Ribbentrop-Molotov totul se arăta extrem de clar: Polonia se împărțea „frățește” și fiecare își vedea de ale lui. Numai că Stalin a acționat cu multă viclenie, lăsându-l pe Hitler să atace Polonia, el declarând că Armata Sovietică nu este pregătită pentru așa ceva.

În ciuda tuturor estimărilor conducerii germane, în lunile iunie-iulie, Rusia Sovietică ocupa Basarabia și Bucovina de Nord, schimba regimurile politice în Țările Baltice și muta granițele Rusiei spre Vest. Stalin a comis, după opinia multor istorici oficiali ruși, o eroare strategică atunci când a dat ultimatum României și a ocupat Basarabia și Bucovina, deoarece Hitler s-a răzgândit subit, a renunțat la planul de debarcare în Marea Britanie și a dat ordin să se pregătească în regim de urgență planul de invazie a Uniunii Sovietice.

Pornind de la această conjunctură politico-militară europeană putem trage două concluzii de la care se poate porni în analizarea evenimentelor care urmau acelui moment istoric și în care România s-a aflat în prima linie.

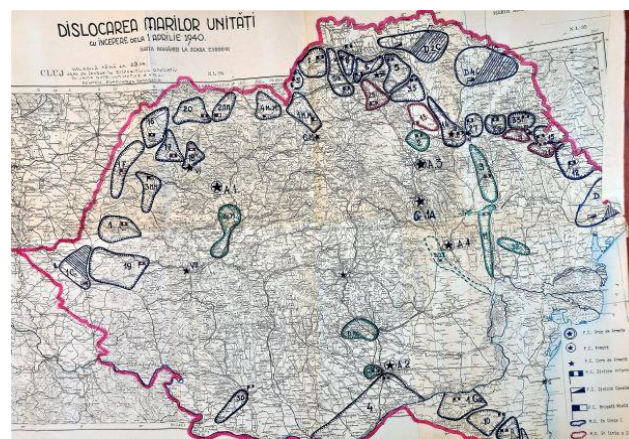
O primă concluzie este aceea că în iunie 1940, nici Hitler și nici Înalțul Comandament German nu aveau intenția atacării Uniunii Sovietice. După cum afirmă Suvorov, nici la Înalțul Comandament al Forțelor Armate și nici la Înalțul Comandament al Forțelor de Uscat germane nu existau „nici ciorne, nici schițe ale planului unui război

cu URSS, cum nu aveau niciun fel de indicații din partea lui Hitler în acest sens”. De-abia pe 21 iulie 1940, în premieră, Hitler se pronunță în „problema rusească”. În consecință, generalul-colonel Halder, comandantul Trupelor de Uscat ale Germaniei, ordonă șefului Statului Major al Armatei a XVIII-a, generalul-maior E. Marx, să pregătească „schițele unui plan de război împotriva Uniunii Sovietice”. Acest plan s-a numit inițial „Fritz” și nu „Barbarossa”.

Afirmația lui Victor Suvorov nu pare credibilă ținând seama de faptul că o astfel de misiune trebuia atribuită Înalțului Comandament al Armatei Germane (OKW) cu ai căror șefi Hitler era într-o permanentă legătură.

În tot acest timp, în URSS se petreceau evenimente îngrijorătoare care, cu siguranță i-au atras atenția lui Hitler și, posibil, l-au determinat să se grăbească să ia anumite decizii.

La data de 9 iunie 1940, generalul de armată G. Jukov este numit în funcția de comandant al Frontului de Sud, constituit prin contopirea Regiunii Militare Kiev și a Regiunii Militare Odessa. În componerea acestui nou Front intrau Armatele a V-a și a XII-a (din componența Regiunii Militare Kiev) și Armata a IX-a din Regiunea Militară Odessa – în total 13 corpuri de armată (10 de infanterie și 3 de cavalerie), 40 de divizii, 14 brigăzi independente (11 de tancuri și 3 aeropurtate). Ca întărire erau 16 regimente artilerie grea și 4 divizioane de artilerie de mare putere din Rezerva Înalțului Comandament al Armatei Sovietice (STAVKA). Aviația Frontului de Sud număra 45 de regimente de aviație din care 21 de vânătoare și 24 de bombardament. Efectivul total al trupelor Frontului de Sud era de 460.000 militari, 12.000 de tunuri, 3.000 de tancuri, 2.000 de avioane.

Dispozitivul de apărare al României în anul 1940

Concluziile la care au ajuns atât Suvorov, cât și alți istorici militari sovietici și ruși, sunt extrem de pertinente:

a) România, în fața unei asemenea amenințări militare, alege ca protector pe Hitler, în speranța recăpătării Ardealului de Nord, Basarabiei și Bucovinei, dacă Germania va ieși victorioasă în războiul cu URSS care părea inevitabil;

b) Stalin, prin atitudinea sa extrem de agresivă față de România s-a ales cu un inamic în plus, ceea ce a afectat echilibrul de forțe. Mai mult, inițiativa lui Jukov a fost fără finalitate deoarece scopul trebuia să fie ocuparea câmpurilor petroliere românești de pe Valea Prahovei. Germania s-a temut că autoritățile române vor ordona aruncarea în aer

a instalațiilor petroliere prahovene, așa cum au făcut în Primul Război Mondial, ceea ce explică sfatul dat de Germania României de a se conforma cerințelor rusești.

c) din punct de vedere economic, Hitler putea beneficia de petrolul românesc în sprijinirea efortului său de război, precum și de un aliat pe care nu-l luase inițial în calcul;

d) Hitler nu a anticipat că Germania ar putea fi atacată de Rusia, fapt pentru care nu avea un plan de acțiune împotriva lui Stalin;

e) surpriza cea mai mare care, într-o oarecare măsură, a schimbat planurile geopolitice rusești și germane a fost succesul ofensivei germane în Vest: căderea Franței în 6 săptămâni și alungarea contingentului militar britanic de pe continent. Succesul rapid al Germaniei a precipitat desfășurarea evenimentelor ulterioare.

Astfel, în lupta pentru realizarea hegemoniei în Europa rămăseseră doar două mari puteri, Germania și Rusia. Confruntarea dintre acestea era inevitabilă și acest lucru îl știau și Hitler și Stalin. Din această perspectivă, este posibil ca rapiditatea în ofensivă realizată de trupele germane pe frontul de Est să se fi datorat surprinderii strategice realizate de Wehrmacht. Nu numai Moscova a fost surprinsă, ci și Washington, Londra, Tokio, care estimau o înfrângere rapidă a Rusiei.

Cea de a doua concluzie a istoricilor ruși este recunoașterea faptului că ocuparea prin forță a celor două provincii românești a reprezentat o greșeală din partea lui Stalin deoarece astfel i-a atras atenția lui Hitler asupra intențiilor sale reale. Rușii se apropiaseră prea mult de câmpurile petroliere românești (180 km) care erau râvnite de Germania. Comedia erorilor a continuat prin faptul că nici Stalin nu credea că Germania va ataca Rusia și nu a dat importanță pregătirilor de agresiune făcute de aceasta.

De remarcat este faptul că gafa strategică făcută de Stalin a fost repetată într-un mod similar și de Hitler atunci când a impus României Dictatul de la Viena prin care Bucureștiul era obligat să cedeze Nord-Vestul Transilvaniei în favoarea Ungariei, în condițiile în care petrolul și agricultura României erau vitale pentru ofensiva germană în Est. Prin impunerea dictatului, Germania și-a făcut doi dușmani: România care era victima și Ungaria care era nemulțumită fiindcă ar fi dorit toată Transilvania nu numai jumătate. Prin raptul teritorial comis de Stalin, România a fost împinsă într-o alianță nedorită cu Germania, din care a ieșit și ciuntită teritorial și cu statutul de țară învinsă.

Din punct de vedere geopolitic, cel de Al Doilea Război Mondial a transformat URSS într-o superputere într-un sistem bipolar de putere, a împărțit Europa în două blocuri antagoniste și a adus SUA în Europa ca garant de securitate pentru Europa Occidentală și contrapondere pentru URSS.

BIBLIOGRAFIE

- Solonin, Mark, „Butoiul și Cercurile – 22 iunie când a început Marele Război pentru Apărarea Patriei”, Editura Polirom, București, 2016;
- Suvorov, Victor, „Spărgătorul de gheață – cine a declanșat al Doilea Război Mondial?”, Editura Polirom, București, 2010;
- Suvorov, Victor, „Umbra victoriei”, Ed.Polirom 2002;
- Suvorov, Victor, „Ziua M - Cum a început al Doilea Război Mondial”, Editura Polirom 1998;
- Suvorov, Victor, „Îmi retrag cuvintele”, Ed.Polirom, București, 2014;
- Suvorov, Victor, „Fiasco-ultima bătălie a mareșalului Jukov”, Ed. Polirom, București, 2014;
- Suvorov, Victor, „Eliberatorul”, Ed. Polirom, București, 2013;
- Suvorov, Victor, „Epurarea – De ce a decapitat Stalin armata?”, Ed. Polirom, București, 2000;
- „Armata Română și Marea Unire. Contribuții la realizarea Unirii și la consolidarea statului național”, Cluj-Napoca, Daco Press, 1993;
- „Basarabia”, Monografie. Ediția expoziției, Chișinău, Imprimeria Statului, 1926
- Brătianu, G.I., „Basarabia – drepturi naționale și istorice”. f.l.București, 1943, pag. 254;
- Constantin Ion, „România, marile puteri și problema Basarabiei”, București, Ed. Enciclopedică, 1995;
- Dobrinescu Valeriu Florin, „Bătălia diplomatică pentru Basarabia 1918 – 1940”, Iași, Junimea, 1991;
- Scurtu Ion, Almaș Dumitru, Goșu Armand, Pavelescu Ion, Gheorghe Ion, „Istoria Basarabiei. De la începuturi până în 1994”, Editura Tempus, București, 1994, pag.274;
- Documentar privind pierderea Basarabiei, Bucovinei de Nord și Ținutului Herței (28 iunie – 01 iulie 1940) întocmit de Marele Stat Major al Armatei;
- Furtună Iacob, „Basarabia răpită sau cât pământ îi trebuie unui rus: ghid istoric”, București, Semne, 1994, pag.128;
- „Istoria Basarabiei de la începuturi până în 1994”, București, Tempus, 1994, pg.413;
- Staicu, Buciumeni, Neculai I, „Basarabia, Bucovina și ținutul Herța, străvechi pământ românesc”, București, Editura Vasile Cârlova, 1999, pag.56;
- Nicolae Titulescu, „Basarabia, pământ românesc”, București, Rum-Irina, 1992, pag.136.

I S T O R I E

PAȘI PRIN ISTORIE
DE LA CAVALERII MEDIEVALI (CĂPITANII
DE PLAI) LA OFIȚERII ARMATEI MODERNE

Col. (r.) Ilie-Ovidiu FRĂȚILĂ

viețuirea neamului nostru.

Se poate zice pe bună dreptate că, în epoca modernă, ofițerii sunt cei ce au preluat rolul și, totodată, obligațiile de onoare ale cavalerilor Evului Mediu⁸. Acest fapt a devenit evident odată cu Revoluția Franceză și epoca în care Napoleon a reconstruit armata franceză, având meritocrația, și nu originea socială, ca element esențial în formarea structurii de comandă (promovarea ofițerilor în raport cu faptele și capacitățile lor militare, nu a rangului nobiliar).

Revoluția de la 1821, condusă de Tudor Vladimirescu, este socotită în istoriografia română ca piatra de început pentru perioada modernă a ceea ce va deveni România. Pandurii lui Tudor, cei ce au împlinit acest act de transformare națională, fiind infanteria acelor vremuri.

Tratatul de la Adrianopol, încheiat la 2/14 septembrie 1829 în urma războiului ruso-turc, a reprezentat un moment de referință în devenirea istorică a oastei pământene. Acesta este actul care a premers elaborarea Regulamentelor organice, conform cărora Țările Române au primit dreptul de a avea și organiza un număr de gărzi înarmate permanente, ceea ce însemna în fapt armata permanentă.

Printre tinerii ofițeri care au încadrat aceste structuri de început ale armatei naționale putem aminti, cu „*gradul de iuncheri (aspiranți la gradul de ofițeri), ... pe Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu, Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Alexandru Ioan Cuza*”, personalități ce au marcat cultura și devenirea poporului român.

Existența unor unități militare regulate a impus și formarea unui corp de cadre bine pregătit profesional. Chiar dacă la început ofițerii erau numiți în grad în raport cu rangul boieresc avut, aceste considerente subiective au fost în scurt timp înlăturate, noile reglementări stipulând „*că nimeni nu va putea dobândi vreun grad ofițeresc până când nu va fi mai întâi iuncher... De asemenea, pentru ca un iuncher să poată deveni ofițer, trebuia să aibă o vechime de trei ani și să facă proba cunoștințelor necesare serviciului.*”

⁸ Simbol al cavalerismului ofițerilor este sabia, astfel, în multe armate moderne la finalizarea studiilor în cadrul școlilor de ofițeri absolvenții acestora, odată cu înaintarea în rangul de ofițer, primesc o sabie. În armata română acest obicei onorant s-a păstrat până în anul 1983. Este adevărat că în ultimii 35 de ani sabia a fost înlocuită cu un stilet, care a reprezentat pentru toți care l-am primit un simbol al onoarei și spiritului de corp.

Actul de naștere al învățământului militar a fost *Porunca Domnească nr. 36, din 13 iunie 1847*, a domnitorului Gheorghe Bibescu, prin care se înființa prima școală militară de ofițeri la București. *„Durata școlii era de doi ani după care cei declarați reușiți erau trimiși la corpurile de trupă pentru un stagiu de un an, la sfârșitul căruia, dacă dovedeau destoinicie erau înaintați la gradul de sublocotenent. ... Primul director (îngrijitor) al școlii a fost locotenentul Ion Greceanu, numit prin ordinul nr. 2006 din 9 septembrie 1847, el având ca ajutoare pe sublocotenenții Grigore Andronescu, Ion Burileanu și Ion Chiriachide. Prima promoție a avut un efectiv de 22 de elevi, din care 20 de iuncheri și doi subofițeri.”*

Anul 1848 a adus, la 13 februarie, la conducerea școlii pe șeful ștabului domnesc, colonelul Alexandru Banov, ce avea o bună experiență militară ca fost ofițer în armata rusă. Anul revoluționar ce a marcat Europa la mijlocul secolului XIX a determinat suspendarea cursurilor și trimiterea elevilor ofițeri la unități cu gradul de locotenenți.

Perfecționarea pregătirii militare a ofițerilor a reprezentat un obiectiv important pentru conducerea Principatelor Române, materializat și prin trimiterea la cursuri în străinătate a celor mai valoroși ofițeri-elevi și, chiar prin alcătuirea unor biblioteci cu literatură de specialitate. Astfel, la editarea Regulamentului militar pentru slujba de garnizoană, inspectorul general al oștirii Moldovei arăta: *„Eu am socotit de neapărat a înzestra corpul militar cu toate scrierile trebuitoare spre a se putea aduce învățătura ofițerilor și rangurilor de jos la rezultatul dorit unei oștiri bine organizate.”*

Reînființarea școlii de ofițeri în anul 1849 a pornit de la un proiect al coloneilor I. Florescu și I. Voinescu înaintat domnitorului Barbu Știrbei, care aprobându-l prin Poruncă domnească zicea: *„Una din cele mai rodnice trebuințe fiind aceea de a se pregăti ofițerii oștirii noastre cu cunoștințele cuviincioase.”*

Trebuie să arătăm că la reînființarea școlii militare de ofițeri, la concursul de admitere s-au prezentat 200 de candidați fiind admiși, conform locurilor aprobate, numai 24, printre aceștia și viitorul general Ștefan Fălcoianu, primul șef al Serviciului militar de informații, ministru de război și, poate mai important, din 1872 ales membru al Academiei Române pentru lucrările elaborate de acesta. În anul 1850 au mai fost admiși 6 elevi, dintre care putem aminti pe George Slăniceanu, cel care în 1877 va comanda asaltul Rahovei.

Unirea principatelor și alegerea ca domn al lui Alexandru Ioan Cuza a adus un nou impuls organizației militare românești și, ca un demers firesc, al școlii militare de ofițeri. Astfel, în anul 1861 prin Înaltul ordin de zi nr. 204 din 22 iulie sunt unificate școlile de la Iași și București. *„Elevii școlii din Iași au fost porniți la 15 august 1862 către București, unde au sosit la 27 august. Sosiți aici s-au oprit la barieră și constituindu-se compania au mășăluit cu multă fală până la curtea bisericii Mihai Vodă unde s-au instalat.”*

Un moment important în existența școlii de ofițeri l-a constituit adoptarea regulamentului de funcționare, publicat în Monitorul oastei, nr. 14 din 26 februarie 1862, care pe lângă elemente privind structura organizatorică, condiții de admitere, programă școlară, „... prevedea că toți elevii sînt egali în drepturi, fără deosebire de apartenență socială. Avansarea și clasificarea în cadrul promoției urmau să aibă drept criteriu rezultatele la învățatură și comportarea în timpul școlarizării.”

Privind exigența și atenția arătată pregătirii ofițerilor un exemplu este cel al școlii de la Iași unde, din cei 25 elevi interni admiși în 1958, numai 17 tineri și-au terminat studiile fiind avansați ofițeri.

Nu putem să nu amintim și faptul că cei mai buni dintre elevii școlii militare erau trimiși la studii în străinătate, cum ar fi Franța, Austria, Prusia, Italia dar și Belgia. De asemenea, domnitorul A. I. Cuza a avut deschiderea de a trimite în străinătate tineri ofițeri care să asiste la operațiuni sau aplicații militare în desfășurare în Maroc (la momentul respectiv în război cu Spania), Algeria, Mexic, Statele Unite ale Americii (în timpul războiului de secesiune), nu în ultim rând la marile manevre ale armatei franceze.

Învățământul militar a suferit unele modificări importante în anul 1872 prin modificările aduse legii de organizare a puterii militare pe baza căreia la 18 iulie a fost elaborat „Regulamentul școalelor” la 18 iulie. Astfel la București funcționa Școala militară de infanterie și cavalerie, având sediul pe Calea Griviței, iar la Iași Școala pregătitoare sau Școala fiilor de militari.

În anul 1877, în urma decretării mobilizării, școala militară de la București și-a suspendat cursurile, elevii din anul I au fost trimiși la unități ca „șefi de plutoane”, iar cei din anul II au susținut examenul de absolvire și la 24 aprilie au fost avansați sublocotenenți și trimiși la regimente. După un examen sumar, la 16 iunie, au fost avansați sublocotenenți și elevii anului I.

În perioada 1878 – 1904 instituțiile care au pregătit ofițeri pentru infanterie au fost școlile fiilor de militari care pregăteau candidații pentru admiterea la Școala militară de ofițeri de infanterie și cavalerie și Școala superioară de Război.

Școala a avut diferite denumiri și forme de organizare și programe de pregătire, de pildă între 1885 și 1900 s-a numit Școala de ofițeri (denumire pe care o vom folosi, pentru ușurința și unitatea exprimării, în scurtul recurs la istorie întreprins– nn.). Pe timpul celor doi ani de învățământ se studiau discipline de cultură generală, pregătire militară, limbi străine, acestea alternând cu activitățile practice. *„În timpul verii, între 1 august și 15 septembrie, elevii erau scoși în tabere de vară, pentru trageri și aplicații tactice, după care executau o campanie topografică de 25 - 30 de zile. Admiterea în școala de ofițeri se făcea prin concurs și era organizată pentru tinerii cu vârsta între 17 și 25 de ani cu bacalaureat, dar și a celor care terminaseră 7 clase de liceu cu rezultate bune. „În anul 1885 efectivul Școlii militare de infanterie și cavalerie era de 234 de elevi.”*

Privind practica didactică specifică școlii de ofițeri, putem aminti o adevărată revoluție prin introducerea în programa de învățământ, în 1898, la inițiativa căpitanului Gheorghe Mărdărescu, profesor de tactică, a aplicațiilor pe hartă ca o completare firească a orelor de teorie, de asemenea, programul școlii a inclus un curs special sub titulatura de „Morală și disciplina militară.”

Dacă în 1900 Școala militară de ofițeri pregătea ofițeri în specialitatea infanterie, cavalerie și administrație, ulterior secția de administrație a fost desființată și, un an mai târziu, din 1907, secția de cavalerie a fost mutată la Târgoviște, școala de la București *„rămânând cu un singur profil, cel de infanterie.”*

Prin elaborarea „Regulamentului școalelor militare”, din anul 1910, s-a urmărit unificarea normelor care defineau învățământul militar, specificându-se că *„Pregătirea viitorilor ofițeri trebuie să fie morală, fizică și militară. .... să formeze din tinerii elevi, oameni pătrunși de simțul datoriei, abnegațiunii și onoarei...”*

Ca o continuare firească a nevoii de perfecționare a pregătirii ofițerilor de infanterie, în 1889, prin Decretul nr. 2073, din 8 august, s-a decis înființarea, în subordinea Marelui Stat Major, a Școlii Superioare de Război ca instituție academică de elită, excelență.

Primul Război Mondial a adus o anume perturbare a procesului de formare și pregătire a ofițerilor, școala de ofițeri de la București dislocându-se în Moldova din toamna lui 1916, iar cursurile Școlii Superioare de Război fiind întrerupte între 1914-1918.

Experiențele luptelor din prima mare conflagrație mondială au constituit un important element în structurarea programei de învățământ din școala militară de ofițeri de infanterie. În acest sens colonelul Leon Cerchez arăta „*ofițerul trebuie să aibe profunde cunoștințe profesionale și de cunoaștere a oamenilor...*”.

Procesul de reorganizare a armatei, după Unire, a presupus și restructurarea sistemului de învățământ militar, astfel este înființată o a doua școală de ofițeri de infanterie la Sibiu. În Decretul nr. 5376/1920 la articolul 1 se preciza: „*Se înființează la Sibiu, în ziua de 1 iulie 1920, o a doua școală militară de infanterie în localul fost al școlii de cadeți austro-ungară*”, iar la articolul 2: „*Scopul acestei școli este de a pregăti sufletul și caracterul viitorilor ofițeri activi din infanterie, de a li se ofeli puterile fizice și a li se da cunoștințe elementare, necesare îndeplinirii cu succes a datoriilor de instructori și educatori ai trupei.*”

Inaugurarea școlii a avut loc la 19 decembrie 1920, iar primul comandant a fost colonelul Cristea Vasilescu, denumirea instituției fiind Școala militară de infanterie „*Principele Carol*”. Elevii anului I erau încadrați în companiile 1,2 și 3, iar elevii anului II formau compania a 4-a, existând și o companie trupă (militari dislocați de la unitățile din Transilvania) pentru instrucție și servicii.

Printre disciplinele din programa de învățământ amintim: educație militară, 35 ore la ambii ani; cunoștințe generale asupra războiului, 11 ore anul I și 22 ore anul II; organizarea militară, 15 ore ambii ani; tactica infanteriei, 38 ore anul I și 18 ore anul II; tactică generală, 53 ore numai anul II; topografie; fortificații; tactica cavaleriei; tactica artileriei; legături și transmisiuni; aviație și aerostate; anatomie; hidrologie; informații, 6 ore numai anul II; istorie; geografie și alte discipline repartizate pe ore în raport cu anul de studii.

Privind admiterea în școala de ofițeri este de amintit aprecierea colonelului Ion Florescu potrivit căruia „*... este o greșeală ca lipsa de candidați să fie înlăturată prin primirea de elemente slabe, care scad valoarea corpului ofițerilor.*” Condițiile de admitere se stabileau anual și cuprindeau pe lângă probele fizice, probe de cunoștințe generale la disciplinele de limba și literatura română, geografie, istorie și matematică.

Cadrele care încadrau școala trebuiau să fie adevărate modele pentru elevi, astfel comandanții de subunități erau selecționați dintre ofițerii cu experiență și rezultate deosebite la unitățile din teritoriu, avându-se grijă ca aceștia să fie periodic roțiți în funcții. „*Prima întâlnire a elevilor Școlii militare de ofițeri de infanterie nr. 2 cu publicul din Sibiu a avut loc în ziua de 2 ianuarie 1921 cu ocazia participării școlii la solemnitatea depunerii jurământului militar de către recruții unităților din garnizoană. Pe tot parcursul de la școală la locul de adunare și înapoi, prin ținuta lor ofițerii și elevii au făcut o excelentă impresie asupra populației.*”

În același an, 1921, la inițiativa comandantului școlii au fost deschise liste de subscripție în vederea ridicării unui monument pentru cinstirea ofițerilor de infanterie care au făcut suprema jertfă pentru țară pe câmpurile de onoare ale războiului de întregire.⁹

⁹ Monumentul urma să eternizeze memoria celor 1658 de ofițeri care au luptat și căzut eroic pentru apărarea glicii străbune și neam. Acest simbol al recunoștinței este și astăzi în curtea școlii militare din Sub Arini, Calea Poplăcii.

Analizând doar o parte a programei de studii, la instrucția tragerii anul întâi executa nouă ședințe cu pușca, patru cu pușca mitralieră, cinci cu mitraliera, două cu pistolul, patru cu grenada, trageri de luptă cu grupa și plutonul, în anul doi repetându-se și în plus se executau trageri cu armamentul de însoțire (tunul de 37 mm), trageri cu mitraliera pe deasupra și prin intervalele dispozitivului și trageri de luptă cu compania.

Ținuta elevilor era de culoare kaki fiind de instrucție cu bocanc sau cizmă și cea de oraș cu pantalon drept, de asemenea purtau centură cu diagonală, capelă cu galon galben de lână sau chipiu cu egretă galbenă (ținuta de oraș) și din anul 1932 a fost introdusă și ținuta de ceremonie care avea veston albastru cu guler înalt cu petlițe țesute de culoare galbenă reprezentând o grenadă, trefle din lână galbenă în loc de epoleți, pantaloni lungi de culoare bleu cu lampas portocaliu, ghete și șapcă (se renunță la chipiu), centură cu diagonală sau albă cu cartușiere când se purta arma (evenimente deosebite, defilări, etc.).

În fiecare an, la 22 martie, se sărbătorea „101 zile până la primirea treselor de sublocotenent” de către anul terminal.

În ziua de 1 iulie 1926 a fost sărbătorită înălțarea în grad a absolvenților tuturor școlilor de ofițeri pe platoul școlii de infanterie din Sibiu, ocazie cu care a fost dezvelit și monumentul ofițerilor eroi din arma infanterie, care și astăzi străjuiește în amintirea celor căzuți la sfânta datorie.

Din 1932 Școala de ofițeri de infanterie de la Sibiu rămâne cea mai importantă instituție de învățământ dintre toate școlile de ofițeri, aceasta ca urmare a transformării școlii de la București în „Școala pregătitoare de ofițeri cu profil aparte”.

Înainte de al Doilea Război Mondial structura anului de învățământ pentru anul terminal era astfel: între 1 septembrie și 30 aprilie cursuri și instrucție, de la 1 mai la 15 iunie aplicații de sfârșit de an la Centrul de instrucție al infanteriei de la Sfântul Gheorghe, între 15 iunie și 30 iunie examen de absolvire, de la 1 la 31 iulie concediu, urmând ca la 1 august să fie prezentarea la unități.

Într-un an de studii ședințele de pregătire teoretică și practică erau repartizate pe 1117 ore de curs și 237 aplicații practice în teren, un element important reprezentându-l stagiul de practică la unități la sfârșitul căruia elevilor li se întocmeau foi de calificative, ca și ofițerilor, care se încheiau cu propuneri concrete pentru îmbunătățirea învățământului și a sistemului de activități practice pentru pregătirea viitorilor ofițeri.

La ședințele de tactică a infanteriei, disciplină de bază: „În anul I se studia apărarea pe front normal, apărarea pe front larg și atacul împotriva unui inamic trecut în grabă la apărare sau care dispune de poziții organizate din timp. În anul II – lupta ofensivă împotriva unui inamic aflat în mișcare, lupta și manevra de retragere, întrebuițarea elementelor motorizate și acțiunea detașamentelor izolate.”

Un accent aparte se punea la ședințele de tactică din teren, pe exerciții cu dublă partidă, urmărindu-se dezvoltarea spiritului de inițiativă și spontaneitate în luarea hotărârilor, calități considerate foarte importante pentru viitorii ofițeri.

Pe lângă tactica de infanterie, erau discipline de cunoaștere a categoriilor de arme și cum pot fi acestea angajate în acțiunile militare, respectiv cavalerie, artilerie, geniu, aeronautică, legături și transmisiuni, servicii și administrație, etc. Nu erau omise nici istoria și geografia militară, topografia, transporturile militare, legislație, informații și contrainformații, pregătire fizică, scrimă și călărie.

Tragicul an 1940, cu Dictatul de la Viena, Pactul Ribbentrop-Molotov și efectele asupra României Mari, a făcut ca activitatea școlii să fie perturbată. Școala militară a fost dislocată în garnizoana București, unde a funcționat timp de doi ani, spațiile care

au aparținut școlii fiind puse la dispoziția clinicilor universitare evacuate din Cluj și mutate la Sibiu. Din aprilie 1942 s-a luat decizia ca Școala de ofițeri de infanterie să fie redislocată în Zărnești, județul Brașov. Cursul războiului a impus înființarea, cu caracter temporar, a încă unei școli, cea de la Slănic. În vara anului 1945 Școala de ofițeri de infanterie nr. 1 revine la Sibiu, în vechea cazarmă, reunind elevii de la Zărnești (500 cursanți) și Slănic (540 cursanți), preluând și elevii Școlii de subofițeri activi de infanterie de la Făgăraș (620 cursanți), care ulterior a fost desființată.

În anul 1945, la 10 mai, au absolvit Școala militară de ofițeri de infanterie un număr 341 de elevi (promoția „Înfrățirea”), iar în anul următor au obținut gradul de sublocotenent numai 89.

După încheierea celui de Al Doilea Război Mondial, școala militară de la Sibiu a intrat într-un proces firesc de reorganizare, având în vedere noile condiții social-politice. În anul 1951, instituția a primit denumirea de Școala Militară de Ofițeri de Infanterie nr. 1 Sibiu, pentru ca din 13 decembrie 1952 să primească în denumirea sa numele marelui patriot și istoric Nicolae Bălcescu, devenind Școala Militară de Infanterie „Nicolae Bălcescu”.

Probabil una dintre cele mai dificile perioade pentru Școala de ofițeri de la Sibiu a fost între anii 1946 - 1960, aceasta datorită faptului că noua conducere a României a făcut tot ce s-a putut pentru ca viitorii ofițeri să fie cât mai loiali conducerii politice. Criteriul principal de admitere era originea socială „sănătoasă” și apartenența la o organizație a partidului comunist (muncitoresc la momentul respectiv – nn.), nivelul studiilor având o importanță minoră, fiind necesare, în multe situații, doar patru clase primare. De asemenea, examenul de admitere avea un caracter absolut formal. Ofițerii care încadrau școala (cei mai mulți cu experiență de război și cu o foarte bună pregătire militară și cultură generală) au întâmpinat dificultăți în a crea un echilibru educațional între elevii școlii cu niveluri de pregătire deosebit de eterogene, unii erau absolvenți de liceu, alții de școală de ucenici, șapte clase sau doar patru clase primare.

La 1 iulie 1961 instituția a fost reorganizată, în cadrul școlii din Sibiu intrând școlile de artilerie, geniu, transmisiuni, chimie și intențență. Ca o consecință firească s-a renunțat la termenul „de infanterie” din denumirea sa, aceasta numindu-se Școala Militară de Ofițeri „Nicolae Bălcescu”. În același an școala s-a mutat în localul în care funcționează și astăzi.

La data de 20 octombrie 1969, ca urmare a recunoașterii meritelor cadrelor didactice pentru munca depusă în educarea atâtor generații de elevi, Drapelul de luptă al școlii militare a fost decorat prin Decretul nr. 708 al Consiliului de Stat cu Ordinul „Steaua R.S. Romania”, clasa a II-a, iar prin Decretul nr. 126 din 7 mai 1977 i s-a conferit Ordinul „Tudor Vladimirescu”, clasa a II-a.

După 1970, școala a intrat într-o perioadă de reorganizare. Prin desființarea Direcției Învățământului Militar, instituția a trecut în subordinea Comandamentului Infanteriei și Tancurilor. La 1 decembrie 1970, elevii și cadrele din arma artilerie au fost mutați în localul din strada Argeș (vechea cazarmă a infanteriei), reînființându-se Școala Militară de Ofițeri Activi de Artilerie „Ioan Vodă”. Peste doi ani, la 3 ianuarie 1972, elevii și cadrele din arma transmisiuni s-au separat mutându-se în localul din strada Revoluției, unde s-a reînființat Școala Militară de Ofițeri Activi de Transmisiuni. Prin ordinul ministrului Apărării Naționale elevii și cadrele din arma geniu (pionieri, construcții, drumuri și poduri, căi ferate) au fost mutați în garnizoana Râmnicu Vâlcea, unde s-a reînființat Școala Militară de Ofițeri Activi de Geniu.

Din 1978 și până în august 1991, Școala Militară de Ofițeri Activi „Nicolae Bălcescu” a pregătit cadre în armele și specialitățile: infanterie, grăniceri, chimie, intendență și finanțe. Din august 1991 specialitățile intendență și finanțe s-au constituit într-o școală de sine stătătoare, funcționând în clădirile din Calea Dumbrăvii din Sibiu.

Un aspect important în activitatea Școlii de ofițeri de infanterie îl reprezintă faptul că, din 26 aprilie 1973, școala militară din Sibiu a fost prima instituție de învățământ militar care a pregătit ofițeri și subofițeri femei în cadrul „*Cursului de cadre active de femei ofițeri și subofițeri*”. Acest curs nu a funcționat permanent și a fost organizat inițial la Făgăraș în cadrul Centrului de instrucție al infanteriei și tancurilor, școlarizarea viitoarelor femei ofițeri făcându-se efectiv la Sibiu din februarie 1983.

Trebuie recunoscut și faptul că, în special ultimul deceniu al perioadei comuniste nu a fost cel mai fast în pregătirea viitorilor ofițeri de infanterie. Factorii care au condus la această stare au fost multipli, de la sistemul de selecție și admitere în școală¹⁰, la criteriile de promovare și avansare a cadrelor cu atribute didactice, programa de învățământ și resursele alocate desfășurării activităților practice în teren.

Se poate spune că un salt calitativ în activitatea științifico-didactică a instituției militare sibiene s-a realizat prin transformarea sa în institut militar de învățământ superior, conform Hotărârii Guvernului României nr. 190 din 22 martie 1991, când s-a transformat în Institutul Militar de Infanterie, Grăniceri și Chimie „Nicolae Bălcescu”. Prin trecerea armei grăniceri la Ministerul de Interne, începând cu 7 decembrie 1992 expresia „Grăniceri” este eliminată din denumirea institutului.

În conformitate cu Hotărârea Consiliului Suprem de Apărare a Țării nr. 42 din 13 iunie 1995 și în baza O.G. 26/04.07.1995, al ministrului Apărării Naționale, privind concepția reformei învățământului militar, ca urmare a reorganizării acestuia, începând cu data de 15 iulie 1995 s-a constituit Academia Trupelor de Uscat „Nicolae Bălcescu”, cu sediul la Sibiu. Academia era subordonată Statului Major al Trupelor de Uscat și era integrată în sistemul național de învățământ de nivel universitar de lungă durată.

Prin noua denumire a categoriilor de forțe armate, (Trupele de Uscat devenind Forțe Terestre), dată de Statul Major General prin Ordinul nr. G-2/008 din august 2000, Școala de ofițeri activi de infanterie începe să funcționeze, de la această dată, sub denumirea de Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, denumire păstrată și astăzi.

Această instituție, urmărea pregătirea științifică fundamentală a viitorilor ofițeri, în vederea continuării studiilor în școlile de aplicație și formarea lor pentru prima funcție în următoarele arme: infanterie, tancuri, artilerie, transmisiuni, geniu, chimie, auto, topogeodezie, intendență și finanțe.

Misiunea Academiei Forțelor Terestre, în noua sa structură, era aceea de a pregăti viitorii ofițeri-conducători de organizații militare în profilul categoriei de forțe armate, potrivit modelului proiectat, pe un solid fundament științific de nivel universitar. Absolvenților li se acorda licența în științe militare, primul grad de ofițer (sublocotenent) și li se asigura procesul de specializare inițială în arme și pregătirea pentru prima funcție. Începând cu data de 23 aprilie 2002 a fost acreditat programul de studii universitare

¹⁰ În 1986, de exemplu, la arma infanterie au fost doar trei locuri pentru absolvenții de liceu civil, cele mai multe locuri fiind pentru candidați care erau absolvenți de liceu, dar erau membri de partid și lucraseră cel puțin un an în întreprinderi de stat (concuranța fiind de un om pe loc pentru aceștia). Candidații proveniți din liceele militare aveau locuri separate, dar mult mai puține decât numărul acestora, reprezentând un procent de 25-30% din elevii anului întâi de studii. Astfel nivelul general de pregătire al viitorilor ofițeri a scăzut constant până în 1990.

„Managementul organizației”, în cadrul domeniului de studii „Știință și securitate militară” (temporar) și din 30 iunie 2003 au fost autorizate provizoriu programele de studii universitare „Managementul economico-financiar” în cadrul domeniului de studii „Științe militare” și „Administrație publică” în cadrul domeniului de studii „Științe administrative”. La 30 iunie 2010 au fost acreditate toate cele trei programe universitare.

La 13 iunie 2007 când s-au împlinit 160 de ani de la înființarea primei școli militare de ofițeri în Țara Românească, Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, ca păstrătoare și continuatoare a tradițiilor militare naționale, a pus la loc de cinste acest eveniment prin organizarea de ceremonii militare, simpozioane, festivități de premiere. Cu această ocazie, în cadru festiv, în Piața Mare a Sibiului, drapelul de luptă al Academiei a fost decorat cu ordinul „Virtutea Militară” în grad de cavaler. De asemenea, pe clădirea Comandamentului Academiei a fost dezvelită o placă de marmură dedicată celor 160 de ani de învățământ militar.

Procesul de acreditare instituțională a Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” s-a încheiat în anul 2010 când, la 10 iunie, în urma evaluării academice a fost primit calificativul „Grad de încredere ridicat”, iar la 11 august 2010, Academia a primit acreditarea programelor de masterat „Leadership organizațional”, „Managementul capabilităților organizaționale” și „Management și tehnologie”.

De asemenea, în perioada 21-23 noiembrie 2012, respectiv 18-20 februarie 2013, Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” a fost supusă evaluării de către European University Association. Ca urmare a rezultatelor academice remarcabile obținute, instituția a primit, la 17 decembrie 2013, titlul de BEST REGIONAL UNIVERSITY, iar rectorul titlul de BEST MANAGER OF THE YEAR din partea celor de la Europe Business Assembly (EBA).

În anul 2016 s-a încheiat procesul de reacreditare instituțională a Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, iar instituția a fost reconfirmată ca o instituție de învățământ superior de elită, primind, la 31 martie 2016, din nou calificativul „Grad de încredere ridicat”, pentru perioada 2016-2021.

Este un adevăr de netăgăduit faptul că zecile de generații de ofițeri, care au absolvit școala militară, au marcat fundamental destinele României prin eforturile și jertfele depuse, unele de sânge, de cele mai multe ori neștiute de cei de azi. Onoarea de ofițer ne obligă să ținem cu mândrie, tăcuți și cu tărie scutul apărării patriei.

BIBLIOGRAFIE

- Colectiv de autori, „Istoria infanteriei române”, Ed. Științifică și enciclopedică, vol. 1, București, 1985, pag. 202, 208, 223, 225, 267, 295-296, 324;
- Colectiv de autori, „Istoria infanteriei române”, Ed. Științifică și enciclopedică, vol. 2, București, 1985, pag. 34, 36, 37, 183, 187, 189, 247, 423, 433;
- Căpitan Nicolae Uică, „Istoricul Școlii de infanterie”, Tipografia Geoge Enescu, București, 1911, pag. 8, 24;
- V. Nădejde, „Centenarul renașterii armatei române”, Tipografia Cultura Românească, Iași, 1930, pag. 73;
- „Monitorul oastei”, nr. 31, 10 septembrie 1886, pag. 1001;
- Colonel Leon Cercez, „Școlile pregătitoare de ofițeri”, revista „România Militară”, aprilie 1921, p.412;
- Colonel I.Florescu, „Criza de ofițeri”, articol din România Militară, nr. 11/1924, p. 584
https://www.armyacademy.ro/scurt_istoric.php.

CERCETAREA RADIO ÎN ARMATA ROMÂNĂ ÎN PERIOADA 1939-1944

Colonel (r.) Alexandru BUICAN

Organizarea cercetării radio în anii 1939-1941

Europa celui de al doilea deceniu interbelic a fost caracterizată, printre altele, de accentuarea tendințelor revizioniste și revanșarde manifestate de statele învinse în Primul Război Mondial, de instaurarea unor regimuri autoritare și dictatoriale, de nerespectarea dreptului internațional și a principiilor Ligii Națiunilor, de recrudescența extremei drepte și a celei stângi, precum și de o funcționare defectuoasă a garanțiilor de securitate.

Sistemul alianțelor tradiționale și regionale nu a funcționat din diferite motive, astfel încât, cele două puteri, izolate de la luarea deciziilor în Europa, Germania și URSS, au demarat o serie de acțiuni politico-militare împotriva țărilor vecine. Anschluss-ul, dezmembrarea Cehoslovaciei, invadarea și împărțirea Poloniei au lipsit România de doi aliați importanți, iar reacția întârziată a partenerilor tradiționali, Franța și Marea Britanie, au arătat autorităților de la București că trebuie să facă o serie de concesii Germaniei și aliaților săi pentru ca statul român să supraviețuiască.

Conștientă de pericolele existente pentru integritatea statului român, conducerea politico-militară a adoptat, încă din primii ani ai deceniului doi interbelic, o serie de măsuri militare pentru preîntâmpinarea unui dezastru. Din punct de vedere al cercetării radio¹¹, unele din măsurile întreprinse au constat în: înființarea și organizarea unor structuri separate de cercetare radio prin constituirea unei companii radio-goniometrice, la fiecare din cele trei regimente de transmisiuni și a instalării unor goniometre pe litoral, pentru Forțele Navale; încheierea de contracte de achiziție de tehnică de ascultare și goniometrie; dezvoltarea în țară a unei industrii producătoare de aparatură radio, în special de receptoare radio; fundamentarea din punct de vedere doctrinar a acestei activități; dezvoltarea Biroului/Serviciului radio din cadrul Secției 2 informații din Marele Stat Major, ca organ de conducere și coordonare a cercetării radio.

Totodată, planurile de cooperare la pace și de subordonare la mobilizare a unor structuri civile au fost revăzute și îmbunătățite. Astfel, pe timp de pace, Serviciul radio coopera cu o serie de instituții civile ale statului care aveau unele atribuții pe linie radio ca: Direcția generală a poștelor, telegrafelor și telefoanelor (D.G.P.T.T.), în conformitate cu Legea de exploatare a P.T.T., pentru probleme legate de radio; Direcția generală a Polițiilor, pentru supravegherea și urmărirea emisiunilor radio clandestine; Subsecretariatul de Stat al Propagandei, pentru chestiunile tehnice ale Societății române de radio-difuziune și coordonarea interceptărilor posturilor de emisie străine și române; cu Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor pentru probleme de electrificare rurală, conform deciziei ministeriale a acelui departament. La mobilizare, personalul Societății

¹¹ În prezent cercetarea radio se numește informații din comunicații (COMINT).

române de radio difuziune, al Ministerului Propagandei Naționale și Orient Radio (RADOR)¹² era pus sub conducere militară și coopera cu Serviciul Radio.

Pe lângă aceste măsuri, au fost stabilite reguli clare care urmăreau să reducă dublarea știrilor internaționale interceptate de diferite structuri de ascultare radio civile și militare care erau destinate informării conducerii politico-militare a țării. În acest sens, cu puțin timp înainte de izbucnirea războiului, în cadrul Subsecretariatului de Stat al Presei și Informațiilor a fost înființată o structură de radio ascultare în care personalul încadrat asculta, traducea și prelucra știrile internaționale, sintetizându-le într-un buletin informativ, transmis decidenților politico-militari ai țării. În toamna anului 1939, autoritățile române au decis transformarea acestui subsecretariat în Ministerul Propagandei Naționale. Înființarea noului minister a dus la comasarea unor structuri militare și civile deja existente care, în genere, desfășurau activități de ascultare radio similare. Astfel, structura de ascultare radio existentă la Ministerul Propagandei Naționale a fuzionat cu unele similare de la Societatea română de radio-difuziune și de la Marele Stat Major (M.St.M.), sub denumirea de Centru de radio ascultare al Statului, cu sediul în București, pe strada Zoe Râmniceanu, nr. 16. Centrul coopera cu Serviciul radio, al cărui șef, Lt.col.ing. Alexandru Ghimuș, din 1938, a ocupat și funcția de subdirector tehnic, iar din toamna anului 1939 și până în 1945, pe cea de director al acestei structuri. Centrul elabora un buletin, în zece exemplare, diseminat decidenților politico-militari. La apariția unor evenimente deosebite erau redactate buletine speciale care erau diseminate rapid. Activități similare erau desfășurate la societatea Orient Radio (RADOR), însă de o mai mică anvergură. Pe lângă aceste două structuri mai funcționau în subordinea M.St.M. centre de radio ascultare informative precum Centrul radio informativ și ascultare al M.St.M. dislocat în comuna Militari, Centrul radio ascultare nr. 1 la Regimentul 1 transmisiuni, Centrul radio ascultare nr. 2 la Regimentul 2 transmisiuni și Centrul radio ascultare nr.3 la Regimentul 3 transmisiuni. Tot pentru reducerea suprapunerii interceptării aceluiași știri, în anul 1939, posturile de ascultare radio organizate la diferite comandamente militare au fost desființate ca urmare a reorganizării și redistribuirii sarcinilor la structurile de radio ascultare.

Principala structură care a coordonat cercetarea radio în perioada interbelică și pe timpul războiului a fost Biroul/Serviciul radio informativ din cadrul Secției a 2-a informații din Marele Stat Major (M.St.M.). Organizarea și sarcinile sale au cunoscut modificări în perioada interbelică, iar încadrarea cu personal a fost augmentată în preajma declanșării războiului. Totodată, la data de 29 octombrie 1943, această structură, cu personalul care o încadra, a fost trecută în subordinea Comandamentului Transmisiunilor.

Principalele atribuții ale Serviciului radio au constat în: organizarea activității de ascultare, goniometrare și control radio; interceptarea, prin organele sale exterioare, a tuturor emisiunilor radiotelegrafice și radiofonice ale stațiilor din străinătate și ținerea la curent a M.St.M cu toate știrile radiodifuzate; redactarea zilnică a buletinelor radio informative și speciale pe care le disemina autorităților militare și civile; urmărirea activităților, concentrărilor și deplasărilor stațiilor militare terestre, aeriene și maritime ale țărilor limitrofe și întocmirea zilnică a unui buletin goniometric, care cuprindea schițe și concluzii, pe care îl disemina tuturor birourilor din Secția 2 informații; supravegherea și urmărirea radioamatorilor care emiteau pe unde scurte (U.S.), din țară și străinătate; urmărirea și descoperirea stațiilor radio clandestine din țară; colaborarea cu Serviciul

¹² Prima agenție națională de presă modernă, înființată la 16 iunie 1921, ca societate mixtă.

Secret pentru cercetarea cazurilor de spionaj în care organele de spionaj străine utilizau mijloace radio; mobilizarea structurilor sale interne și externe; reprezentarea M.St.M. în diferite comisii pe linie de radio, cu alte structuri din țară; cooperarea cu structuri similare din Polonia, în special Centrul goniometrie de la Rovno (în prezent în Ucraina), cu care se realiza un schimb de azimute privitor la locul de dislocare al stațiilor de emisie militare sovietice; proiectarea și construirea de aparate de emisie/recepție pentru satisfacerea nevoilor structurilor de informații; înaintarea de propuneri pentru completarea și/sau modificarea legilor și regulamentelor radio, etc.

Serviciul radio a fost format din organe interioare proprii și coordona o serie de structuri exterioare (Centrele radio ascultare, Centrele radio-goniometrie din structura companiilor radio-goniometrie de la cele trei regimente de transmisiuni și posturile de ascultare). La data de 29 august 1940, organele interne ale Serviciului radio erau Biroul radio informativ (cu subdiviziunile „Frontul de Est”, „Frontul de Sud” și „Frontul de Vest”), Biroul radio-goniometrie (cu subdiviziunile „Frontul de Est” și „Frontul de Vest”) și Sub-Biroul radio control. Organele externe ale serviciului erau: Centrul radio ascultare al M.St.M. din comuna Militari (ulterior la Cotroceni), care dispunea de structuri de recepție radiofonice și radiotelegrafice; Baza radio-goniometrie (pe unde lungi și medii); Baza radio-goniometrie mobilă (pe unde scurte); Atelierele radio-goniometrie, grupuri electrogene și stații T.F.F care deserveau aceste structuri. La data de 01 aprilie 1940, erau funcționale centre de radio ascultare doar la Regimentele 1 și 3 transmisiuni, la Militari/București și Brașov, iar militari de la companiile radio-goniometrie mai erau detașați în cadrul Centrului radio ascultare al Statului care aparținea de Ministerul Propagandei Naționale.

În ceea ce privește Baza radio goniometrie pe unde medii și lungi, aceasta era formată din centre fixe de radio-goniometrie, organizate de companiile de radio-goniometrie, dispuse în apropiere de frontieră. Companiile de radio-goniometrie se subordonau din punct de vedere operativ Serviciului radio și, din punct de vedere administrativ, al concentrării și mobilizării, celor trei regimente de transmisiuni. Mai exista o Bază radio-goniometrie mobilă pe unde scurte.

Încă de la începutul perioadei interbelice au fost organizate centre goniometrie și de ascultare pe frontiera de est, în Basarabia, pentru supravegherea emisiunilor radio ale sovieticilor și pe granița de vest, în Banat și Transilvania, pentru supravegherea Ungariei. Au existat și încercări de monitorizare a comunicațiilor telefonice sovietice și ungare, în special ale celor de la structurile de grăniceri, care utilizau comunicații telefonice cu un fir și cu pământul. Mai existau mijloace de ascultare radio la unele comandamente și centre de radio ascultare pe frontiera de sud, însă nu toate dispuneau de goniometre, iar fluctuația lor a variat și erau destinate în special pentru ascultarea buletinelor de știri internaționale.

De regulă, un centru de radio-goniometrie era format din comanda centrului, postul de radio-goniometrie, înzestrat cu goniometre pe unde medii și lungi de tip R.G.1, un post de ascultare, înzestrat cu receptoare de tip R.C.A., un post radiofonie, înzestrat cu receptoare.

În contextul în care armata bulgară utiliza constant mijloacele radio, la începutul anului 1939, s-a luat decizia de înființare a trei centre de radio-goniometrie pe frontiera de sud, dislocate la Bazargic, Giurgiu și Turnu Măgurele. Tot în primăvara anului 1939, s-a decis înființarea la Sighet a încă unui centru de radio-goniometrie, care s-a alăturat celor trei centre de radio-goniometrie existente pe frontiera de vest, însă din cauza unor

probleme tehnice privind funcționarea, în luna septembrie 1939 s-a renunțat la el. La data de 22 iunie 1940, existau nouă centre de radio-goniometrie (C.Rd.Go.) fixe, pe unde medii și lungi, dislocate la Timișoara (nr. 1), Oradea (nr.2), Satu Mare (nr.3) din organica Cp.Rd.Go. Vest nr.1, Cernăuți (nr.4), Bălți (nr.5), Tighina (nr.6) din organica Cp.Rd.Go. Est nr.3, Bazargic (nr.7), Giurgiu (nr.8) și Turnu Măgurele (nr.9) din organica Cp.Rd.Go. Sud nr.2.

Ca urmare a pierderilor teritoriale suferite de România în vara și toamna anului 1940 și a pregătirilor pentru război, după aderarea la Pactul Tripartit, dislocarea centrelor de radio-goniometrie a suferit restructurări repetate. Astfel, centrele de radio-goniometrie din Basarabia au fost mutate inițial la Iași, Bârlad și Brăila, centrele Cp.Rd.Go. Vest nr. 1, la data de 15 noiembrie 1940, erau dislocate la Timișoara, Arad și Oravița și s-a încercat punerea în funcțiune a unui centru de goniometrie la Beiuș (ulterior s-a renunțat la punerea lui în funcțiune). La data de 21 decembrie 1940, pe frontiera de vest erau funcționale centre de goniometrie la Timișoara, Arad și Turnu Severin. Ulterior, pentru scurt timp, a mai fost organizat un centru de goniometrie la Săvârșin.

Începând cu a doua jumătate a lunii noiembrie 1940 s-a trecut la întărirea dispozitivului de cercetare radio pe zona de est a teritoriului, în contextul în care în apropierea frontierei erau dislocate două armate române. Dispozitivul de cercetare radio al Cp.Rd.Go. M.C.G. nr. 3 Est a fost restructurat și întărit cu elemente ale Cp.Rd.Go.M.C.G. nr. 2 Sud care a preluat locațiile centrelor de radio-goniometrie din zona de est. Astfel, Cp.Rd.Go. M.C.G. nr. 2 Sud forma o bază goniometrie în zona de est și sud-est a Armatei 4, prin amplasarea C.Rd.Go. nr. 4 la Iași, C.Rd.Go. nr. 5 la Bârlad și C.Rd.Go. nr. 6 la Brăila. Se mai forma un Centru de radio ascultare la Armata 4, la sediul acestei companii, care era dislocată la Iași, încadrat cu translatiori puși la dispoziție de comandantul Armatei 4, de la unitățile din subordine. La cele trei centre preluate rămăneau doi plutonieri și un ofician P.T.T. de la Cp.Rd.Go.M.C.G. nr. 3 Est. Totodată, Cp.Rd.Go.M.C.G. Est nr. 3 (transformată în Cp.Rd.Go.M.C.G. Nord) forma o bază goniometrie în zona de nord și nord-est a Armatei 4, prin amplasarea C.Rd.Go. nr. 1 la Putna, C.Rd.Go. nr. 2 la Burdujeni și C.Rd.Go. nr. 3 la Ripiceni.

La începutul anului 1941, erau operaționale centre de radio-goniometrie la Iași, Bârlad, Brăila, Rădăuți, Bucecea, Ripiceni, Arad, Timișoara, Turnu Severin, iar companiile de radio-goniometrie erau redislocate la Sibiu, Bacău și Botoșani.

Baza de goniometrie mobilă pe unde scurte era înzestrată cu aparatură dislocabilă formată din goniometre de tip R.G.2 și era destinată, în special, pentru identificarea stațiilor de emisie/recepție clandestine care acționau în zona interioară. Aceasta era subordonată și funcționa pe lângă Serviciul radio de la M.St.M.

În ceea ce privește personalul care a încadrat structurile de cercetare radio, înainte de intrarea în război, era selecționat și obligatoriu de etnie română. Criteriile de selecție ale personalului erau cinstea, corectitudinea, devotamentul față de țară și armată, o foarte bună stare de sănătate și o pregătire de specialitate deosebită. La intrarea în structurile de cercetare, originea etnică română era verificată și se semna declarații pe proprie răspundere de militari și soțiile acestora. Originea etnică română era obligatorie inclusiv pentru părinții soției. După izbucnirea războiului, din cauza lipsei de cunoscători de limbi străine, s-a apelat, la personalul mobilizat (rezerviști) și la cetățeni români de alte etnii.

În aproape toată perioada interbelică s-a manifestat o lipsă de personal calificat în domeniu. Din această cauză, pentru încadrarea parțială a posturilor din teritoriu, s-a apelat la detașarea personalului civil de la D.G.P.T.T. care, la război, era mobilizat în cadrul

acestor structuri. Abia în anul 1938, în cadrul Centrului de instrucție al Geniului a fost înființată Școala de subofițeri de radio-goniometrie. Având în vedere lipsa și timpul îndelungat de formare a operatorilor de radio-goniometrie pentru deservirea stațiilor, Serviciul radio a solicitat, și i s-a aprobat, ca primii 20 dintre cursanții subofițeri ai școlii de radiotelegrafiști din promoția 1939 să încadreze stațiile de radio-goniometrie. Tot pe linie de personal, s-a solicitat forurilor superioare și s-a aprobat încadrarea cu subofițeri șoferi cu experiență a camioanelor posturilor bazei de radio-goniometrie mobilă pe unde scurte. Experiența șoferilor era necesară deoarece aceștia trebuiau să deservească și grupurile electrogene și instalațiile electrice.

În prima jumătate a anului 1940, s-a trecut la întărirea structurilor din subordinea Serviciului radio prin detașări și mutări de personal. Majoritatea personalului detașat aparținea regimentelor de transmisiuni și unor structuri de geniu. Totodată, s-au făcut demersuri pentru mărirea numărului de traducători, cunoscători ai limbilor germană, italiană, franceză, engleză, maghiară, rusă, ucraineană, bulgară, sârbă și turcă, necesari pentru structurile de ascultare radio.

Deși după declanșarea celei de a doua conflagrații mondiale au fost adoptate o serie de măsuri care au constat în organizarea, redislocarea și completarea cu personal a structurilor de cercetare radio, lipsa unei tehnici performante și insuficienta pregătire în domeniul decriptării au determinat înregistrarea unor succese reduse în acest domeniu. Totuși, analiza de trafic radio a reprezentat una din principalele surse de informații a cercetării radio prin care se obțineau date semnificative privind concentrările de trupe, ordinea de bătaie a unităților inamice, schimbări în cadrul dispozitivului de luptă.

2. Cercetarea radio în Campania din Est

România a participat alături de Germania și aliații săi (Ungaria și Italia) la acțiuni militare împotriva U.R.S.S., între 22.06.1941 și 23.08.1944. Operațiile militare desfășurate de armata română în această perioadă sunt cunoscute sub denumirea generică de Campania din Est. Din punct de vedere al activităților de cercetare radio, Campania din Est poate fi împărțită în două perioade, între 22.06.1941 și 31.03.1942, o primă etapă în care în activitățile de cercetare radio au fost angrenate structurile organizate înainte de intrarea în război, o a doua etapă, cuprinsă între 01.04.1942 și 23.08.1944, caracterizată de înființarea Batalionului radio-goniometrie informativ și de acțiunile subunităților sale pe front și în zona interioară.

În prima etapă a Campaniei contra URSS, la eșalonul 1 al M.C.G.¹³ a activat un Centru radio informativ, condus de Mr. Ionescu Dumitru, iar la eșalonul 2 al M.C.G. un Centru radio informativ, condus de Mr. Alexandru Namian, și Compania de radio-goniometrie nr. 3 din cadrul Regimentului 2 transmisiuni - Iași, sub comanda Cpt. Vicențiu Botușan. Compania de radio-goniometrie nr. 3 a acționat în prima parte a campaniei până la Bălți, unde a primit ordin (01.08.1941) să se retragă în țară și să se demobilizeze, la Iași, până la data de 20.08.1941. În această perioadă, la Armata a 3-a, au funcționat centre radio-goniometrie la Broscăuți, Solca/Suceava. În perioada următoare, subunitățile de radio-goniometrie au fost implicate, în special, în activități de control radio, deoarece s-a observat că transmisioniștii români nu respectau regulile traficului radio și nu utilizau cifrarea materialelor transmise. Rezultatele obținute în cadrul

¹³ La data de 30 iunie 1941, M.St.M. s-a transformat în Marele Cartier General, cu eșalonul 1 care desfășura misiuni operative, având nuclee din toate secțiile M.St.M. și eșalonul 2 care menținea vechile atribuții ale M.St.M., mai puțin partea operativă, și care păstra, în general, vechea organizare a M.St.M.

controlului radio erau raportate Serviciului cifru. Deși li s-a atras atenția în repetate rânduri să transmită doar cifrat, transmisioniștii români nu au respectat totdeauna principiile de lucru în secret și, de altfel foarte inventivi, uneori, au folosit indicative false stabilite de ei pentru a-și continua comunicările în clar, în speranța că nu vor fi identificați. Pe de altă parte, posturile de control radio au raportat și intrări în rețelele radio românești ale sovieticilor care, beneficiind de serviciile unor etnici basarabeni, încercau să desfășoare misiuni de înșelare, diversiune, cunoașterea intențiilor forțelor angrenate pe front și să execute misiuni de propagandă antiromânească. Organele de conducere militară, în special de la Secțiile de informații de la armate, au întreprins o serie de măsuri pentru contracararea acestor acțiuni care, printre altele, au constat în stabilirea unor ore de intrare la legătură, schimbarea frecvențelor de lucru, transmiterea de informații false, organizarea de rețele radio false, bruij radio etc.

Până în primăvara anului 1942, în armata română, structurile de cercetare radio erau reprezentate de companiile de radio-goniometrie, din cadrul regimentelor de transmisiuni. Având ca exemplu armata germană și din nevoia de a asigura o comandă unică și o instruire unitară, la nivelul conducerii armatei s-a luat decizia înființării unei structuri de sine stătătoare, care deși nu era total independentă și nu avea un sediu propriu pentru toate elementele sale constitutive, reprezenta un pas înainte spre separarea definitivă a cercetării radio de arma transmisiuni. Pentru îndeplinirea acestor deziderate, în baza Ordinului nr. 24.220/1942, a fost înființat la 1 aprilie 1942, Batalionul radio-goniometrie M.C.G. (B.Rd.Go.M.C.G.), cu personal din cele patru companii de radio-goniometrie M.C.G. (est, sud, vest și centru), de la regimentele de transmisiuni¹⁴, compania de radio-goniometrie mobilă pe unde scurte și două companii radio ascultare și emisiuni speciale de la Serviciul radio/M.St.M. Cp.Rd.Go. M.C.G. Sud și Centru au fost șterse din evidențe, iar personalul și materialele celorlalte companii de radio-goniometrie au fost vărsate din Regimentele 2 și 3 transmisiuni în Regimentul 1 transmisiuni, care a primit sarcini de concentrare și mobilizare pentru Batalionul radio gonio M.C.G.

Ordinea de bătaie a Batalionul radio-goniometrie M.C.G. era următoarea:

a) Comandant - Mr. Namian Alexandru;

Ajutor - Mr. Ionescu Dumitru;

b) două Companii radio ascultare și emisiuni speciale (Cp.Rd.As.Em.Spec.), numerotate de la 1 la 2, formate fiecare din câte un Centru radio ascultare (C.Rd.As.), un Centru emisiuni speciale (C.Em.Spec.), un Centru redacțional și ateliere (C.Red.Atl.) și Trenul companiei (administrația/logistica);

c) trei Companii radio-goniometrie M.C.G. (Cp.Rd.Go. M.C.G.) numerotate de la 1 la 3, formate fiecare din trei Centre de radio-goniometrie (C.Rd.Go.), pe unde medii și lungi, numerotate de la 1 la 3, două Posturi de radio-goniometrie (P.Rd.Go.), deservite de șase maiștrii militari și/sau funcționari P.T.T. și Trenul companiei;

d) Compania de radio-goniometrie mobilă pe unde scurte (Cp.Rd.Go.Mb.US), formată din trei Centre de radio-goniometrie mobile, pe unde scurte, numerotate de la 1 la 3 și Trenul companiei.

Centrele radio ascultare erau încadrate cu radiotelegrafiști (subofițeri/maiștrii militari și funcționari P.T.T.) și translatori. Centrele de radio-goniometrie erau comandate de un ofițer cu grad inferior și aveau un echipaj format, de regulă, din trei subofițeri.

¹⁴ La 10 ianuarie 1942, prin decretul 199/1942, a fost înființat Regimentul 4 transmisiuni.

Necesarul de personal din statul de organizare al Batalionului radio-goniometrie era de 30 de ofițeri, 90 subofițeri, 31 maiștri militari și funcționari P.T.T., 554 gradați și soldați. Existential de cadre, la data de 22 mai 1942, era de 23 ofițeri, 39 subofițeri, 8 maiștri militari, 20 funcționari civili.

Batalionul radio-goniometrie nu a acționat pe front în această structură, din el fiind formate subunități specializate, denumite „detașamente radio-goniometrie”, care nu au avut o organizare standard. Structura acestora cuprindea centre/companii radio ascultare, speciale, centre/companii radio-goniometrie, precum și posturi de control radio. Din punct de vedere al specializării personalului, detașamentele radio-goniometrie aveau în structură operatori goniometrie, radiotelegrafiști, tehnicieni radio, interpreți/translatori, electricieni, mecanici, curieri, mecanici acumulatori, dactilografii, dicteuri buletin, imprimări Rotto, secretari detașamente, motocicliști, șoferi și ajutori, magazioneri, servanți radio, secretari corectori, veselari, croitori și ordonanțe.

În Campania din Est, Batalionul radio-goniometrie a activat în cadrul al M.C.G - Eșalonului 1 și a concentrat și mobilizat trei detașamente, denumite după numele structurii pe care a deservit-o: Detașamentul radio-goniometrie M.C.G., comandat de Mr. Namian Alexandru, Detașamentul radio-goniometrie Armata a 3-a, sub conducerea Mr. Ionescu Dumitru și Detașament radio-goniometrie Armata a 4-a, sub conducerea Cpt. Gustav Mircea. La București, sub comanda Cpt. Grigoriu Dumitru, a rămas Centrul radio ascultare informativ al M.St.M și Cp.Rd.Go.Mb.US, sub comanda Lt. (r.) Bădulescu Gheorghe. Dislocarea detașamentelor batalionului pe frontul de est a început la data de 8 august 1942 și s-a finalizat (cu excepția unui Centru de radio ascultare de la Armata a 3-a care a rămas pe front) la data de 23 martie 1943.

După introducerea în teatrul de operații, la sfârșitul verii anului 1942, începând cu data de 31 august 1942, în baza adresei nr. 65.037/1942, detașamentele radio-goniometrie¹⁵ au trecut în subordinea Comandamentului Transmisiunilor (înființat la data de 1 iulie 1942). Pentru structurile de cercetare radio aflate pe front, acest comandament a emis *Instrucțiuni privitoare la funcționarea detașamentelor radio gonio* în care erau prevăzute atribuțiile informative și contrainformative ale acestora. Aceste instrucțiuni erau similare cu cele redactate de Serviciul radio/Secția 2 informații înainte de plecarea pe front a detașamentelor.

Pe linie informativă, centrele și companiile radio ascultare aveau următoarele misiuni: interceptarea emisiunilor telegrafice și fonice străine; centralizarea, trierea, traducerea știrilor și întocmirea de comunicate oficiale și buletine informative cu informațiile din teatrele de operații; întocmirea unor buletine speciale care includeau conținutul emisiunilor de propagandă desfășurate împotriva României; întocmirea de buletine informative și transmiterea lor de trei ori pe zi, dimineața, la prânz și seara. La rândul lor, centrele de radio-goniometrie aveau următoarele misiuni: supravegherea și interceptarea emisiunile radio ale inamicului; determinarea azimutelor¹⁶ și centralizarea lor pentru determinarea locului de dislocare al stațiilor radio inamice; urmărirea frecvențelor utilizate și sesizarea eventualelor schimbări ale poziției stațiilor; întocmirea buletinelor radio-goniometrie pe care le transmiteau pentru exploatare Secțiilor de informații de la armate, iar concluziile erau transmise și Comandamentului Transmisiunilor M.C.G.;

¹⁵ Era diferit de Serviciul radio din cadrul S.2 Informații a M.St.M. și era condus de Mr. Alexandru Namian.

¹⁶ Azimutul este unghiul format dintre nordul magnetic și o direcție dată din teren.

transmiterea către Serviciul Cifru de la M.C.G. a radiogramelor inamice cifrate, pentru decriptare.

Din punct de vedere contrainformativ, centrele radio ascultare, goniometrie și control radio aveau atribuții pentru supravegherea emisiunilor posturilor T.F.F./radio proprii, interceptarea radiogramelor trupelor proprii în scopul verificării aplicării stricte a regulilor de exploatare, a păstrării secretului și criptării, precum și raportarea comandanților unităților de transmisiuni a neregulilor constatate, supravegherea și urmărirea emisiunilor clandestine ce încercau să bruieze sau să producă perturbații în rețelele radio, prin intrarea în rețea cu indicativ român sau german pentru a se informa.

Săptămânal, la Comandamentul Transmisiunilor se înainta o dare de seamă cu necesarul de materiale, propuneri referitoare la funcționare și măsurile luate pentru remedierea lipsurilor. De asemenea, săptămânal, se trimitea o dare de seamă și la Serviciul radio/Secția 2 informații/M.St.M. care cuprindea mai multe capitole referitoare la date privind executarea serviciului, starea materială, starea sanitară, starea disciplinară, diverse.

Activitatea de interceptare radio s-a concretizat în redactarea unor documente informative despre inamic care cuprindeau caracteristicile de lucru radio (indicative, chei, lungimi de undă), caracterizări ale traficului radio (volumul traficului – timpi totali de emisie și de recepție; ore de apariție; perioade de intensificare a traficului radio), dislocări ale stațiilor, date privind conținutul mesajelor (în special a celor transmise în clar), ascultarea posturilor de propagandă și a posturilor radio telegrafice și radio fonice internaționale.

Detășamentul radio-goniometrie M.C.G. a fost format la jumătatea anului 1942 și dispunea de un efectiv total de 73 de militari (șase ofițeri, doi funcționari civili, opt subofițeri, 57 gradați și soldați). Structura organizatorică și încadrarea cu personal era următoarea:

- a) comandant: Mr. Namian Alexandru;
- b) Centrul radio redacțional (sau Centrul radio ascultare) - comandant Mr. asm. Burlacu Gheorghe. Centrul era încadrat de patru traducători și doi radiotelegrafiști;
- c) Compania 1 radio ascultare, în care activau patru radiotelegrafiști;
- d) stația emisie/recepție T.F.F. Deoarece în locul de dislocare stația detașamentului nu a asigurat o legătură stabilă cu țara, s-a încercat utilizarea stației Secției a II-a M.C.G., însă nu s-au obținut rezultatele așteptate.
- e) Trenul detașamentului.

Detășamentul era înzestrat, printre altele, cu receptoare și stații de tip Philips 915A, Sachsenwerk, AVA, Lorentz, mașini de scris Adler și Continental, aparatură de multiplicat, o stație emisie/recepție T.F.F.

Detășamentul radio-goniometrie M.C.G. a început dislocarea pe front, la data de 8 august 1942, pe itinerarul Tiraspol – Zaporojie – Taganrog – Rostov pe Don. Pe timpul deplasării, pe cale ferată, a fost organizat un Centru radio ascultare informativ care a redactat zilnic trei buletine informative pe care le transmitea la secțiile și serviciile M.C.G. Eșalonul 1. La data de 19 august, detașamentul a debarcat la Taganrog, după care, a doua zi a plecat, cu mijloacele auto din dotare, spre Rostov, unde a ajuns la data de 21 august 1942. Activitatea de cercetare radio a detașamentului s-a concretizat în redactarea zilnică a câte trei buletine informative, buletine speciale și clandestine. Pe lângă aceste materiale, săptămânal se trimiteau dări de seamă la Comandamentul Transmisiunilor și Secția 2 informații. Printre altele, au fost întocmite buletine care

cuprindeau date și informații despre emisiunile unui post clandestin care emitea pe lungimea de undă de 25 m. Audiția acestui post nu era întotdeauna corespunzătoare deoarece era bruiat de la București. Radiogramele cifrate sovietice interceptate erau transmise Serviciului Cifru M.C.G. pentru decriptare.

În perioada 10-12.10.1942, comandantul B.Rd.Go. și al detașamentului, Mr. Alexandru Namian, a fost membru al unei comisii române, condusă de șeful Serviciului cifru/ M.St.M., Col. Marinescu Petre, formată din șeful Serviciului radio/M.St.M., Lt.col. ing. Alexandru Ghimuș și Mr. Nicolae Hagioglu de la cifru, care s-a deplasat la Grupul de armate B german, dislocat la Starobjelsk (400 km N Rostov pe Don) pentru un schimb de experiență. În cadrul vizitei, militarilor români le-au fost prezentate Compania radio ascultare de la Grupul de armate B (Heeresgruppe B) din Starobjelsk și Centrul de radio-goniometrie, sistem Adcock, dislocat în împrejurimile localității. În ultima zi a vizitei s-a stabilit înființarea unei Comisii mixte româno-germane, sub președinția comandantului transmisiunilor Grupului de armate B german, Gl. Gercke, condițiile de lucru și cooperare ale unităților de radio-goniometrie germane și române, precum și tehnica și materialele pe care armata germană urmau să le pună la dispoziția militarilor români. Deși această vizită a reprezentat un moment important pentru cooperarea militară româno-germană pe linie de cercetare radio, rezultatele nu au fost pe măsura așteptărilor, mai cu seamă în ceea ce privește înzestrarea tehnică a unităților române de cercetare radio.

În urma bombardamentelor (11-12 noiembrie 1942) sovietice intense asupra punctului de comandă (PC) al M.C.G. și Detașamentului radio gonio, șeful Centrului radio telegrafic, Slt. (asm.) Vasilescu Grigorie, a fost ucis, iar un receptor a fost deteriorat.

Ca urmare a înfrângerii armatelor româno-germane la Cotul Donului, detașamentul s-a retras împreună cu M.C.G. și a fost redislocat în țară începând cu data de 23 ianuarie 1943, unde a ajuns la data de 12 februarie 1943.

Detașamentul radio-goniometrie informativ de la Armata a 3-a s-a constituit în baza Ordinului nr. 86.954/10 iunie 1942, al Secției 1/M.St.M, transmis Regimentului 1 transmisiuni, prin adresa nr. 1.752/14 iunie 1942, de către Direcția superioară și Comandamentul genului. Detașamentul avea un efectiv total de 142 de militari (17 ofițeri, doi funcționari civili, 13 subofițeri, 110 gradați și soldați) și era constituit din:

- a) comanda detașamentului: Mr. Ionescu G. Dumitru;
- b) Compania 1 radio-goniometrie, formată din trei centre, încadrate cu câte un șef, opt operatori goniometrie (maiștri militari și subofițeri) și 60 gradați și soldați;
- c) Compania 2 radio ascultare, formată din Centru radio ascultare presă telegrafică, Centru radio ascultare presă radiofonică, Centru radio ascultare control. Compania era încadrată cu ofițeri subofițeri, maiștri militari și 55 gradați și soldați;
- d) Trenul detașamentului (un subofițer).

Detașamentul dispunea de stații de radio-goniometrie de tip R.G.1 pe unde lungi și medii, receptoare radio pe unde scurte, grupuri electrogene, stații T.F.F., o stație emisie/recepție de tip Hell, receptoare radiofonice și radiotelegrafice pe unde medii și lungi, redresoare pentru încărcat acumulatori, un atelier reparații radio și acumulatori.

Detașamentul radio-goniometrie al Armatei a 3-a a început dislocarea pe front, la data de 11 august 1942, pe itinerarul Cernăuți – Lemberg – Ternopol – Smerinca – Kasatin – Dnipropetrovsk – Jasinovataia. Detașamentul a debarcat la Jasinovataia, la data de 19 august, de unde a plecat, cu mijloacele auto din dotare, pe itinerariul Jasinovataia – Sambeck (Valea Mius) – Rostov, unde a ajuns la data de 21 august 1942. Ulterior (23 august), Detașamentul a plecat spre Slaviansk, la punctul de comandă al Armatei a 3-a,

unde a ajuns la 25 august 1942. Detașamentul a desfășurat activitatea de cercetare radio redactând zilnic câte trei buletine informative, buletine speciale și clandestine.

Compania 1 radio-goniometrie a instalat (30 august) cele trei centre la Temriuk, Krîmsk și Anastasievka, în spatele regimentelor de cavalerie care desfășurau acțiuni de luptă, iar punctul de comandă al companiei la Slaviansk. Centrul radio-goniometrie nr. 1 de la Temriuk a fost intens bombardat de inamic, la data de 2 septembrie, fără a înregistra pierderi și a întrerupe activitatea. La data de 3 septembrie 1942, acest centru a interceptat o radiogramă în clar a inamicului, prin care comandantul trupelor sovietice încercuite în Peninsula Taman, raporta că unități române și germane au debarcat la Kuciuguri și, în acest context, solicita urgent vase pentru retragerea trupelor. Această radiogramă a fost remisă urgent Secției 2/Armata 3, pentru înștiințarea comandanților și adoptarea măsurile specifice.

Detașamentul a identificat (9 septembrie), prin goniometrare, o rețea radio sovietică, la sud-est de Gelendjik, cu stații dislocate în localitățile Osipovka, Moldovskje și Anastsievka. O altă stație a fost identificată în portul Tuapse.

Pe toată perioada de dislocare în teritoriul sovietic, Centrul de control radio a desfășurat activități de urmărire a emisiunilor trupelor proprii, iar rezultatele au fost trimise la șeful transmisiunilor Armatei a 3-a. Radiogramele cifrate inamice interceptate au fost remise Biroului cifru.

Începând cu a doua decadă a lunii septembrie 1942, Detașamentul radio-goniometrie Armata a 3-a s-a deplasat, pe trei eșaloane, la Morozovsk (200 km NE Rostov). În acest context, începând cu data de 12 septembrie, centrele de radio-goniometrie au fost aduse la punctul de comandă (PC) al detașamentului și au început deplasarea spre noua locație, iar la 15 septembrie, întregul detașament a ajuns la Rostov. Ulterior, Compania 2 radio ascultare a fost dislocată, începând cu data de 26 septembrie, la Kamensk, la PC al Armatei a 3-a (eșalonul 1), unde a desfășurat activități de cercetare și control radio, până la 1 octombrie, când împreună cu Compania 1 radio-goniometrie, au ajuns la Morozovsk, unde au reluat activitatea, începând cu 2 octombrie.

Compania 1 radio-goniometrie și-a instalat (începând cu 10 octombrie) centrele la Jevstratovski, Astakov și Cernicevskaia. Centrul 1 radio-goniometrie de la Jevstratovski a lucrat aproape permanent sub bombardamente de artilerie și aviație, astfel încât, la 25 octombrie a fost redislocat la Kolnikov. În urma activității desfășurate, a fost identificată o rețea radio, ale cărei stații erau dislocate în regiunea Astrahan și o rețea radio formată din trei stații radio, goniometrate la est de Stalingrad. Începând cu 1 noiembrie 1942, detașamentul a redactat două buletine radio informative, dintre care unul secret, destinat doar comandanților. Totodată, a fost intensificată interceptarea radiogramelor cifrate ale inamicului.

Comandanții celor două companii din structura Detașamentului, Lt. Cristescu Nicolae și Slt. Enache Iordache, au fost detașați (26 octombrie – 21 noiembrie) la Compania radio ascultare și goniometrie, dislocată la Sety (SV Stalingrad), a Armatei a 4-a Blindate germane, pentru a se perfecționa în tehnicile, tacticile și procedurile utilizate de structurile de cercetare radio germane, prilej cu care s-au informat și despre modul de organizare, misiunile, dotarea și încadrarea cu personal, precum și modul de lucru al acestei structuri. Detașarea s-a realizat în baza prevederilor stabilite de Comisia româno-germană de la Starobjelsk. Experiența obținută în urma acestei detașări a fost utilizată ulterior, după revenirea în țară, pentru elaborarea unui proiect de constituire în armata română a unei companii radio-goniometrie de ascultare apropiată.

În urma bombardamentelor (12 noiembrie 1942) sovietice intense asupra orașului Morozovsk, unde erau dislocate punctul de comandă al Armatei a 3-a și Detașamentul radio-goniometrie, a fost întreruptă legătura telefonică pentru trei zile cu centrele sale. Ulterior, Centrul 1 radio-goniometrie a fost dislocat (15 noiembrie) la Reabutin.

O parte din Cp.Rd.As. și Cp. 1 Rd.Go. au fost redислоcate (21-22 noiembrie) la Morozovsk, unde, începând cu data de 22 noiembrie, au desfășurat acțiuni de luptă pentru apărarea orașului. La data de 27 noiembrie, detașamentul a fost dislocat la Kamensk, iar în perioada 30.11- 23.12.1942, a asigurat comandamentul Armatei a 3-a informații utile transmise în timp oportun.

Începând cu 23 decembrie, Detașamentul a fost redислоcat de la Kamensk la Krasnii-Luci. Ca urmare a ofensivei și a succeselor obținute de militarii sovietici, în perioada 27.12.1942 – 08.01.1943, retragerea detașamentului spre țară a continuat cu mijloacele auto în direcția Stalino și Zaporojie. Mijloacele și tehnica au fost trimise în țară pe cale ferată de la Zaporojie, rămânând la Armata a 3-a doar un Centru radio ascultare presă fonică și telegrafică. La 28.01.1943, în gara Zaporojie, primul eșalon a fost imbarcat pe tren și a început deplasarea spre țară. Cel de al doilea eșalon, sub comanda Mr. Ionescu, a început deplasarea spre țară, la data de 02.02.1943.

Centrul radio ascultare presă fonică și telegrafică, rămas pe front, s-a deplasat începând cu 24 februarie de la Zaporojie la Nicolaev, executând activități specifice. În perioada 24.02 - 30.05.1943, Centrul a desfășurat activitatea în condiții foarte bune, redactând câte trei buletine zilnic. Centrul a fost redислоcat (30 mai), pe roți, la Simferopol (Crimeea), unde a desfășurat activitatea până la 28.09.1943. După această dată a fost redислоcat la Herson, unde a activat până la 15 octombrie, când a fost redислоcat la Nikolaev (16 octombrie). La 22.12.1943, mașinile centrului au asigurat redислоcarea Secției a 2-a informații/Armata 3. În luna decembrie s-a realizat rotirea militarilor centrului. În perioada 16.10.1943 – 25.02.1944, centrul a desfășurat activități de ascultare radio la Nikolaev. Ulterior, s-a deplasat cu comandamentul Armatei a 3-a spre țară.

Detașamentul radio-goniometrie al Armatei a 4-a s-a constituit în baza Ordinului nr. 96.280/23.08.1942, al Secției 1/M.St.M. Detașamentul avea un efectiv total de 77 de militari (patru ofițeri, 14 subofițeri, 59 gradați și soldați) și era constituit din:

- a) comanda detașamentului, Cpt. Gustav Mircea;
- b) Compania 2 radio-goniometrie (cu trei centre de radio-goniometrie fiecare, comandate de câte un ofițer inferior și încadrate cu nouă subofițeri ca operatori);
- c) Centrul radio ascultare (un șef și trei radiotelegrafiști);
- d) Trenul detașamentului (un subofițer și 53 gradați și soldați).

Materialele de care a dispus detașamentul au fost goniometre R.G.1, receptoare fonice și telegrafice în toate gamele de frecvență, grupuri electrogene, acumulatori plumb, stații încărcare acumulatori.

Detașamentul radio-goniometrie al Armatei a 4-a a fost dislocat pe front începând cu data de 15 septembrie 1942, pe itinerariul București – Ploiești – Mărășești – Pașcani – Cernăuți – Lemberg – Smerinka – Kasatin – Dnipropetrovsk – Avdeevka. Pe timpul deplasării au fost instalate două posturi pentru ascultarea comunicatelor posturilor amice și inamice. După sosirea la Avdeevka (26 septembrie), detașamentul s-a deplasat, cu mijloacele auto, pe itinerariul Schachty – Zimliansk (Don) – Remontnaia, unde a ajuns la 29 septembrie, a instalat aparatura și a început desfășurarea activităților specifice.

Detașamentul a fost redislocat (1 octombrie), la Kotelnikovo, iar pe timpul deplasării și după ajungerea în noul loc de dislocare a desfășurat activități radio informative. Centrele radio-goniometrie nu au putut fi instalate din lipsa mijloacelor de comunicații¹⁷. În perioada 15-30 octombrie, Centrul radio ascultare a primit cinci translatore pentru limbile rusă și germană și două aparate de recepție de la Armata a 4-a. Buletinul radio informativ redactat cuprindea 8-12 pagini, era multiplicat în 14 exemplare și avea o frecvență de două ori pe zi. În această perioadă au fost redactate și buletine speciale. Centrele de radio goniometrie au interceptat radiograme sovietice cifrate care erau înaintate la Serviciul cifru pentru decriptare. Detașamentul a rămas în această locație până la 20 noiembrie când a început deplasarea spre Proletarskaia. Pe timpul deplasării a fost bombardat de două ori.

La data de 29.11.1942, Detașamentul a fost împărțit în două, un centru radioascultare la Remontnaia, la eșalonul 1, iar la eșalonul 2, rămas în Proletarskaia, un alt centru. De la această dată și până la 23.12.1942, detașamentul a asigurat informarea structurilor superioare, obținând și transmițând informații valoroase.

Începând cu 26 decembrie, Centrul radio ascultare de la eșalonul 1 a fost redislocat de la Remontnaia spre sud-est, pe valea râului Saal, la Martinovka, iar cel de la eșalonul 2, de la Proletarskaia, la sud de Zalts. Totodată, Compania radio-goniometrie a fost deplasată la Rostov. Retragerea detașamentului a continuat, astfel încât, în perioada 27.12.1942 – 07.01.1943, centrul de la eșalonul 1 s-a deplasat cu mijloacele auto de la Martinovka la Zalts și apoi la Rostov. În condițiile în care legătura cu celelalte trupe se pierduse, buletinele Centrului radio ascultare au reprezentat singura sursă de informații. Materialele, tehnica și o parte a personalului au fost trimise în țară, din gara Nahicevan (Rostov), începând cu data de 23.01.1943, unde au ajuns la 2 februarie. Pe timpul deplasării, acest eșalon a fost bombardat de trei ori, fără a se înregistra pierderi.

Centrul radio ascultare s-a deplasat (21 – 30 ianuarie 1943) de la eșalonul 2 la eșalonul 1 al Armatei a 4-a pe itinerariul Rostov – Taganrog – Mariopol – Kubișevo (N Berdiansk), iar în perioada 30.01- 08.02.1943, a desfășurat activități specifice. Ulterior (8-26 februarie), a plecat împreună cu Armata a 4-a, pe itinerariul Kuibâșev – Konstantinovka – Melitopol – Berislav – Herson – Nicolaev – Odessa – Tiraspol, unde a instalat tehnica și a desfășurat activități specifice până la 18 martie când a fost îmbarcat pe tren și trimis în țară. Centrul a sosit în București la data de 23 martie 1943.

Înainte ca toate efectivele aflate pe front să se întoarcă în țară, în baza unui ordin al șefului Serviciului radio/Secția 2 informații/M.St.M., începând cu 01.04. 1943, Batalionul radio-goniometrie a fost trecut la organizarea de instrucție pe trei companii, astfel: o Companie radio ascultare și emisiuni speciale, o Companie ascultare la inamic și o Companie radio-goniometrie unde scurte și ateliere. Compania radio ascultare și emisiuni speciale era organizată pe două detașamente similare, unul pentru M.C.G. și unul pentru M.St.M. Compania ascultare la inamic era structurată pe două detașamente identice, iar Compania goniometrie unde scurte și ateliere era formată din baza goniometrie proprie, atelierele radio și auto ale batalionului.

Potrivit *Dării de seamă asupra activității Comandamentului Transmisiunilor în campania contra Rusiei sovietice (1 august 1942 – 1 februarie 1943)*, înzestrarea detașamentelor radio-goniometrie și metodele de instrucție erau „cu mult diferite de cele germane și de necesitățile moderne ale frontului...însăși unitățile germane specializate nu

¹⁷ Mijloacele de comunicații trebuiau asigurate de eșalonul superior.

erau înzestrate cu goniometre unde scurte (un singur exemplar pentru școală), aveau însă alte mijloace tehnice ajutătoare care lipseau în întregime unităților noastre... Ceea ce a lipsit armatei române și ceea ce nu s-a început nici acum la serviciul cifru al nostru, este înființarea cartotecilor criptogramelor decriptate, pe M.U. și Comandanți și a căror rezultate sunt de nediscutat”. În continuare se preciza că aparatura din înzestrarea detașamentelor radio-goniometrie era precară, fiind constituită din aparate de recepție cumpărate din comerț, iar pentru buna funcționare a activității de cercetare radio se impunea achiziția de tehnică nouă specializată, pentru că „altfel, unitățile radio gonio vor face ceiace au făcut și până acum, emiterea editorialelor de campanie, cu știri interceptate la aparatele de recepție, departe de a atinge principalul, goniometrarea comandamentelor inamice. În această privință, armata sovietică e mult superioară”.

La puțin timp după întoarcerea în țară (25 mai 1943), o comisie condusă de comandantul Comandamentului Transmisiunilor armatei, Col. Eftimiu Constantin, a verificat acest batalion. Rezultatele inspecției, concretizate într-un proces verbal, erau mulțumitoare, iar cea mai mare parte a problemelor constatate nu depindeau de conducerea acestei structuri.

După întoarcerea de pe front, activitatea B.Rd.Go. a fost concentrată pe executarea misiunilor specifice primite de la eșaloanele superioare și a fost axată, în special, pe: instruirea personalului în noua organizare, prin desfășurarea de activități de instrucție de specialitate și de infanterie; identificarea posturilor clandestine din țară; continuarea activităților de propagandă clandestină, în teritoriul ocupat, în urma rapturilor teritoriale din anul 1940; interceptarea și contracararea emisiunilor de propagandă antiromânească ale adversarilor; transmiterea la eșaloanele superioare a unor propuneri privind înființarea unor structuri de cercetare radio, similare cu cele din armata germană.

De asemenea, pe parcursul anului 1943, structurile batalionului au urmărit emisiunile posturilor radio cu transmitere în limbile engleză, franceză, germană, italiană, ungară, rusă, sârbă, cehă, poloneză, bulgară, greacă, turcă. În perioada 05-30 iulie 1943, batalionul a organizat și dislocat, la Sinaia, la solicitarea Serviciului radio¹⁸, un Centru radio ascultare, pentru interceptarea emisiunilor de propagandă antiromânească și de verificare a eficacității activităților de bruij proprii împotriva acestora.

În funcție de situația din teatrele de operații, pentru interceptarea anumitor posturi radio străine, organele de conducere militară au decis suplimentarea numărului de personal și tehnică angrenate în aceste activități. O astfel de acțiune a fost desfășurată de structurile B.Rd.Go., în baza precizărilor din adresa nr. 560.801/19 noiembrie 1943, a Serviciului radio, prin care se solicita intensificarea interceptării radio a postului Budapesta, pentru programele emise în limbile germană, franceză și engleză. Materialul interceptat era inserat într-un buletin zilnic, redactat în două exemplare, care era trimis la Serviciul radio.

În condițiile retragerii forțelor româno-germane și apropierii de teritoriul românesc a armatelor sovietice, autoritățile militare române au elaborat planuri de organizare a retragerii și restructurării unităților existente. Astfel, Serviciul radio preciza conducerii B.Rd.Go. că în caz de dispersare, subunitatea trebuia să disloce materialele tehnice în mai multe locuri. Se avea în vedere formarea a două detașamente, unul pentru M.St.M. (care la rândul lui urma să fie împărțit în două structuri, câte una pentru fiecare eșalon) și unul

¹⁸ Din luna octombrie 1943, Serviciul radio a fost mutat în cadrul Comandamentului Transmisiunilor.

care urma să deservească Bucureștiul, iar „*ascultarea apropiată*” urma batalionul și era organizată și înzestrată pentru a deservi armata de operații.

Totodată, militari ai Batalionului radio-goniometrie au executat o serie de misiuni de interceptare și goniometrare a unor posturi de emisie care acționau în interior. Redisolocarea unei baze de goniometrie mobilă pe unde scurte, în zona Cotroceni, s-a realizat și la începutul lunii octombrie 1943, la ordinul Serviciului radio, pentru identificarea și urmărirea bruiajelor suprapuse peste unele emisiuni proprii. De regulă, pentru ca un număr redus de persoane să cunoască detaliile misiunilor, în documentele transmise B.Rd.Go. se precizau doar datele generale de desfășurare a activității, fără a fi prezentate date sensibile, care erau transmise verbal doar celor implicați.

3. Concluzii

Declanșarea celui de Al Doilea Război Mondial a găsit structurile de cercetare radio ale armatei române organizate în cadrul companiilor radio-goniometrie de la regimentele de transmisiuni. Iminența intrării României în război a determinat conducerea militară să adopte o serie de măsuri de reorganizare a structurilor civile și militare care desfășurau activități de ascultare radio și de reconfigurare a atribuțiilor structurilor de conducere și de execuție a cercetării radio din armată.

Ca urmare a pierderilor teritoriale din vara și toamna anului 1940, dispozitivul de cercetare radio a fost reconfigurat, în special pe zona de est și vest a țării, iar la începutul anului 1941, la granița de est, acesta a fost întărit prin dislocarea structurilor din zona de sud.

În prima parte a Campaniei din Est cercetarea radio a fost axată în special pe interceptarea emisiunilor fonice și telegrafice ale posturilor amice și inamice și pe executarea controlului radio a emisiunilor trupelor proprii.

Un moment semnificativ l-a constituit înființarea Batalionului radio-goniometrie informativ, la data de 1 aprilie 1942, care a reprezentat prima structură de cercetare radio de sine stătătoare. Acest batalion a generat trei detașamente de cercetare radio în teatrele de acțiuni militare de pe teritoriul U.R.S.S., organizate la M.C.G. și Armatele a 3-a și a 4-a. Principalele activități desfășurate de cercetării radio au constat în interceptarea mijloacelor de propagandă antiromânească, a comunicatelor oficiale ale agențiilor străine, redactarea de buletine zilnice, determinarea locului de dispunere al unor stații militare inamice, transmiterea către decidenții militari a telegramelor inamice în clar, în vederea adoptării de măsuri imediate, transmiterea către secțiile de informații de la armate și M.C.G. a radiogramelor cifrate.

Pe lângă aceste activități, militarii cercetași radio au fost implicați în activități de bruij radio a emisiunilor posturilor inamice (activitate specifică Războiului electronic), activități de propagandă radio în teritoriile ocupate (activitate specifică structurilor de Operații psihologice - PSYOPS), control radio pentru stațiile radio proprii (misiuni executate de trupele de transmisiuni), determinarea locației unor emițătoare care operau clandestin/ilegal pe teritoriul țării (activități specifice serviciilor de contrainformații).

Deși atunci când nu s-a reușit decriptarea materialelor transmise de sovietici, prin determinarea locului de stație al emițătoarele inamice, interceptarea informațiilor militare transmise în clar, asigurarea structurilor superioare cu informații cuprinse în comunicatele străine referitoare la teatrele de acțiuni militare, controlul emisiunilor radio proprii, cercetării radio militari și-au adus aportul la efortul general de război al României.

BIBLIOGRAFIE

Arhivele Militare Naționale Române (A.M.N.R.),fond 5417-M.St.M.–Secția 2 informații, dosar 955, f.37; fond 5417, dosar 901, f.213-214; fond 5417, dosar 901, f.190 - 191; f.239, Adresa 41.042 / 04.10.1939; dosar 1245, f.68. Conform ordinului nr.4.538/28.10.1943; dosar 955, f.104-105; f.44; fond 5417, dosar 961, f.23; dosar 955, f. 11-12 și 44; f.2-3 și dosar 901, f.235; dosar 955, f.18; f.248; dosar 955, f.11-12; f.90; f.87; f.72-73; dosar 966, f.273; dosar 955, f.62; f.63; f.78,79; f.6-7; fond 569 – Batalionul Radio Gonio, dosar 35, f.548; fond 25-Armata 3, dosar 299, f.275 și dosar 300, f.5, dosar 411, f.30-32, 34; dosar 405, f.6-8,10; fond 569, dosar 7, f.1; f.4; f.27-29 și 42-44; f. 4; dosar 8, f. 30; dosar 35, f. 552; fond 569, dosar 8, f. 26; f. 25-28; fond 569, dosar 8, f. 108; dosar 7, f. 209 și dosar 8, f. 3; dosar 8, f.36; fond 569, dosar 7, f.85; dosar 8, f. 108; f.98-100; fond 569, dosar 35, f.288; fond 3831 – M.C.G., dosar 3951, f. 31-34; fond 569, dosar 35, f.6-8; f.366; adresa Serviciului Radio nr. 560.280/02 iulie 1943, în fond 569, dosar 35, f.79; fond 569, dosar 35, f.363; f.450; f.206 și 212;

Nicolae Carandino, „De la o zi la alta – Memorii”, Editura Cartea românească, București, 1979, pag. 224-225.

NOUTĂȚI MILITARE

Rubrică îngrijită de Gl. bg. (rtr.) Dan NICULESCU

CHINA – FH-95: DRONĂ DE CERCETARE ELECTRONICĂ

Drona de cercetare electronică FH-95 a fost fabricată de Aerospace Times Feihong Technology Corporation (ATFTC) și a fost prezentată în anul 2021 în cadrul târgului de tehnologii aeronautice de la Zhuhai, provincia Guangdong. Drona FH-95 este destinată pentru acțiuni de război electronic, recunoaștere, avertizare timpurie, supravegherea granițelor terestre, a spațiului maritim și atac asupra

inamicului. Alte capacități ale FH-95 sunt: descoperirea țintelor inamice dincolo de zona de apărare; efectuarea unor manevre de inducere în eroare a adversarului; acționarea în cadrul formațiilor aeriene cu echipaj uman la bord pentru saturarea spațiului aerian; acționarea în formații mari de drone (așa numitele roiuri de drone) asigurând sprijin electronic deopotrivă pentru avioanele cu echipaj uman, cât și pentru drone; executarea acoperirii electronice pentru a masca pătrunderea dronelor invizibile FH-97 într-un spațiu puternic apărat antiaerian de către inamic pentru a distruge sau dezorganiza apărarea antiaeriană a acestuia și crea condiții favorabile pentru atacul dronelor FH-92A.

Dronele de război electronic devin tot mai mult o componentă de bază a luptei aeriene moderne deoarece prin acțiunile lor pot distruge echipamentele ce încorporează tehnologii avansate și pot fi integrate în rețele de comunicații complexe. Specialiștii militari deja analizează posibilele efecte ale unui atac inamic executat cu roiuri de drone de război electronic ce ar viza dezorganizarea sau anihilarea comunicațiilor electronice și a radarelor. Se estimează că inclusiv SUA este vulnerabilă la un astfel de atac deoarece implementarea conceptului promovat în recent elaborata doctrina „Comandă și control multi-domeniu la nivel întrunit” (Joint All Domain Command and Control - JADC2) presupune realizarea unei arhitecturi de luptă bazată pe legătura dintre senzori și mijloacele de lovire și legătura dintre drone și rachetele cu rază mare de lovire. Confruntarea cu un atac electronic de mare amploare de genul celui sugerat de analiștii americani ar putea afecta sever capacitatea de luptă a SUA.

Informațiile oferite de presa chineză (Unmanned Vehicles) au fost limitate, singurele detalii mai importante fiind că greutatea dronei este de o tonă, poate transporta o încărcătură maximă de până la 250 Kg și poate rămâne în aer 24 de ore neîntrerupt. Această reticență de a oferi mai multe detalii tehnologice și operaționale sugerează faptul că militarii chinezi au motive întemeiate de a nu atrage prea mult atenția asupra acestor tehnologii. Conform unui studiu făcut în 2009 în cadrul Navy Postgraduated School (NPS), de la Monterey, SUA, dronele de război electronic de tipul FH-97 pot aduce sistemele de bruijă mai aproape de ținte pentru a-și maximiza efectul, pot folosi senzori pentru a descoperi dispozitivul apărării antiaeriene inamice înainte de a începe atacul propriu zis, pot fi echipate cu arme cu energie dirijată, cum ar fi sistemele de microunde de mare putere, pentru a arde mijloacele electronice inamice sau pentru a suprima misiunile de apărare aeriană ale inamicului (SEAD) folosind rachete anti-radiații. De asemenea, pot fi integrate pe avioane fără pilot de tipul FH-95, radare pentru avertizare timpurie, sisteme de culegere informații electronice (SIGINT) sau pot fi folosite ca o alternativă pentru sistemele de navigație satelitară în situația în care sateliții GPS ar fi bruijați sau distruși.

Se poate afirma că autonomia sistemelor de arme moderne, interconectate, aduce, pe lângă avantaje și o serie de riscuri: sporește vulnerabilitățile din domeniile războiului spațial și cibernetic (dronele pot fi atacate cu mijloace ciberneticе ceea ce poate duce la distrugerea lor, pot fi dirijate să atace obiectivele proprii sau li se pot extrage datele culese); deteriorarea sistemului de comandă și control; siguranța datelor colectate poate fi afectată. Un exemplu al celor afirmate este modul în care a fost preluată conducerea dronei americane RQ-170 de către militarii iranieni și adusă la sol intactă. Dependența dronelor de conducerea prin sateliți constituie o altă vulnerabilitate pe care studenții de la NPS au analizat-o în detaliu. Distrugerea unui satelit poate face folosirea dronelor imposibilă. Acest fapt este perfect posibil într-un conflict militar deoarece SUA, China, Rusia, au programe extinse de dezvoltare a mijloacelor de luptă antisatelit.

Predicția cea mai folosită de analiștii militari pentru următorul război global era că „deși luptele se vor desfășura pe Pământ ele vor fi conduse din spațiu”. Se pare că lumea este deja pregătită pentru acest lucru și se așteaptă doar momentul prielnic. Acest moment ar putea fi acela în care una dintre marile puteri globale va avea acces la o armă care să-i confere un avantaj major și surprinzător asupra adversarilor.

BIBLIOGRAFIE

Asia Times - Gabriel Honrada, 08.08.2022;

China Aerospace Science and Technology Corporation;

Articol în Global Times din 11.08.2021 preluat din publicația chineză „Unmanned Vehicles” .

CHINA: GLOANȚE HIPERSONICE

Specialiștii militari chinezi studiază posibilitatea de a micșora dimensiunea și calibrul armelor supersonice, eventual de a le aduce la nivelul specific armamentelor ușoare. Sunt date potrivit cărora la un centru de cercetări medicale al armatei din Chongqing s-au efectuat recent trageri cu proiectile calibru 5 mm, din oțel, la viteza de 11 Mach, împotriva unor animale vii (porci). Scopul acestui experiment a fost acela de a evalua efectele glonțului hipersonic asupra țintelor umane. Una din concluziile acestui experiment, publicată în presa chinezească, a fost aceea că animalul asupra căruia s-a tras foc în serie nu a murit imediat, dar a înregistrat răni severe pe toată suprafața corpului. Gloanțele care au lovit coapsa animalului au avut o viteză cuprinsă între 1.000 și 3.000 metri pe secundă; gloanțele care au atins viteza de 4.000 metri pe secundă la impact au produs o cavitate de dimensiuni mari la locul de pătrundere a glonțului în corpul animalului. Viteza inițială a gloanțelor obișnuite este de la 1.200 m/s suficient pentru a pătrunde în corpul ținte ca material solid, în schimb gloanțele ce dezvoltă viteze hipersonice ating punctul de topire ceea ce le micșorează capacitatea de penetrare a ținte. Conform celor relatate în publicația South China Morning Post glonțul hipersonic părea să fie în flăcări în momentul impactului iar locul loviturii avea aspectul unui crater, atât glonțul, cât și carnea animalului fiind topite. Moartea animalului s-a produs cinci ore mai târziu. Cercetătorii chinezi intenționează să continue acest experiment pentru a înțelege efectele muniției hipersonice asupra organelor interne ale animalelor.

Experimentul prezentat dar și alte informații dovedesc preocuparea militarilor chinezi pentru miniaturizarea armamentelor hipersonice mergând până la cea specifică armamentului ușor. Deocamdată sunt multe obstacole ce trebuie depășite, pornind de la cele legate de rezistența materialelor pentru construirea țevelor de armă astfel încât să reziste la forțe foarte înalte, până la raza redusă de acțiune a muniției hipersonice datorată topirii proiectilului în aer, portabilitatea, zgomotul, etc. O soluție ar putea fi cea a armamentului montat pe șine care folosește pentru propulsia proiectilului cu viteză hipersonică energia electromagnetică spre deosebire de armamentul tradițional care folosește ca mijloc de azvârlire a proiectilelor pulberea. Armamentul pe șine este complet cinetic și are ca forță de distrugere viteza, spre deosebire de cel clasic care produce distrugerii prin explozie. Proiectilele hipersonice pot penetra cele mai rezistente materiale realizate până în prezent, sunt aproape imposibil de interceptat, lipsa de materiale explozive le face mai sigure de manevrat și logistica este mai ușoară.

Deși cercetările în domeniul miniaturizării armamentului hipersonic sunt la început, militarii chinezi deja se gândesc la utilizarea acestuia în compunerea sistemului de apărare a navelor, în special pentru lupta împotriva rachetelor, avioanelor fără pilot și torpilelor.

Pe lângă preocuparea de realizare a glonțului hipersonic, cercetătorii chinezi au testat o serie de arme ușoare (pistol, pușcă de asalt) cu bobină de inducție sincronă.

Deocamdată prototipurile realizate s-au dovedit a fi prea slabe și impracticabile pentru a fi folosite în luptă.

Deși limitările tehnologice actuale fac ca armele hipersonice de calibru mic să pară mai curând de domeniul științifico-fantastic, viitorul poate aduce multe surprize.

BIBLIOGRAFIE

Asia Times, Gabriel Honrada – 26.08.2022

South China Morning Post – 22.08.2022

CHINA: AVIONUL DE VÂNĂTOARE INVIZIBIL J-20 ESTE OPERAȚIONAL

Avionul de vânătoare invizibil J-20 este ultimul produs al industriei aeronautice chineze care a intrat în anul 2022 în flota aviației militare. În prezent este operațional și execută misiuni de patrulare în zona Mării Chinei de Sud unde deja a avut o confruntare

cu un F-35 american. Conform afirmației comandantului Forțelor Aeriene ale Comandamentului Pacific, pilotul avionului F-35 a fost impresionat de calitățile avionului J-20. Desigur remarcile pilotului american sunt superficiale și se referă la calitățile tehnice și tactice ce au putut fi remarcate în scurta întâlnire aeriană avută în care ambii piloți au vrut să demonstreze superioritatea avionului propriu. Este prea devreme să se cunoască

mai multe date despre J-20 și mai ales despre concepția în care militarii chinezi doresc să-l întrebuințeze în luptă: în rol principal pentru asigurarea superiorității aeriene și, în rol secundar, cu posibilități de lovire a țintelor terestre, așa cum este concepția americană de folosire a avionului F-35 în luptă. De asemenea, mai poate fi întrebuințat și/sau pentru alte tipuri de misiuni pe care chinezii le consideră mai potrivite pentru îndeplinirea obiectivelor strategice proprii de tipul patrulării și apărării spațiului maritim sau grupării formațiunilor de avioane J-20 doar în zonele pe care le consideră de cel mai mare risc.

Conform declarațiilor oficiale apărute în presa de specialitate chineză, J-20 este echipat cu WS-15, un nou tip de motor de producție autohtonă cu performanțe sporite. Acest motor conferă avionului o mai bună manevrabilitate ce se adaugă celorlalte performanțe tehnice precum mascarea (invizibilitate) aproape perfectă, rază mare de acțiune ce permite lovirea unor ținte aflate în zone puternic apărate antiaerian, analiza situației, calități ce se regăsesc și la cele mai moderne avioane americane: F-22 și F-35. Prototipul inițial al J-20 prevedea folosirea unor motoare mai puțin puternice de tipul celor rusești, „Saturn 117S” sau chinezești, WS-10C. Echiparea avionului J-20 cu noul motor WS-15 înseamnă că industria de armament chinezească a reușit să construiască un motor care să corespundă cerințelor tehnologice privind viteza, tracțiunea și rezistența materialelor. Probabil că acest motor are suficientă putere pentru a permite integrarea în arhitectura de armamente a avionului J-20 și a armelor cu energie dirijată de tipul laserelor și microundelor.

Dacă ținem seama de reținerea militarilor chinezi de a oferi date despre caracteristicile motorului am putea trage concluzia că industria de armament a Chinei încă nu a depășit în totalitate problemele pe care le întâmpină în privința construcției de motoare de avioane. Oricum, noul succes chinez este îngrijorător pentru cei care urmăresc îndeaproape progresele industriei aeronautice ale Chinei deoarece acum este doar o problemă de timp până când chinezii vor obține ceea ce își doresc.

BIBLIOGRAFIE

Asia Times, de Gabriel Honrada, 16 APRILIE 2022

CHINA: DISPOZITIV CU MICROUNDRE DE MARE PUTERE PENTRU LUPTA ANTISATELIȚI

Ilustrație: satelit atacat de o armă cu energie dirijată.

Foto: Facebook / Defense One

Oamenii de știință chinezi au proiectat un dispozitiv cu microundre de mare putere ce poate bloca comunicațiile prin satelit sau poate deteriora echipamentele electronice instalate pe sateliți.

Dispozitivul, cunoscut sub numele de „Relativistic Klystron Amplifier” (RKA), este o sursă de fascicule laser de mare putere (HPM) care este utilizată pe scară largă în radare de mare putere, precum și în noile tipuri de acceleratoare și sisteme de comunicații. Integrarea laserelor în construirea acestor sisteme duce la creșterea eficienței, stabilității și amplitudinii acestora. Potrivit afirmațiilor

specialiștilor chinezi, RKA ar putea amplifica cu succes un impuls electromagnetic scurt de 5 megawați în banda Ka (cea folosită cel mai frecvent în construcția sateliților militari).

În general, frecvența în bandă Ka este preferată în tehnologiile militare deoarece acestea se bazează pe fascicule mici, ce pot fi dirijate, asigură densitate mare ceea ce asigură o mai bună protecție la bruiaj și asigură circulația unei cantități mai mari de date în rețelele platformelor pe care sunt integrate.

Studiile specialiștilor chinezi sunt de dată mai veche numai că atunci realizările lor se limitau la dispozitive RKA cu performanțe reduse. Astfel, prototipurile anterioare de RKA din China au atins doar câteva sute de kilowați de putere în banda Ka. Abia după ce au ales o altă abordare specialiștii chinezi au reușit proiectarea unui amplificator care a generat o putere de 501 megawați. Mai mult, într-o modelare computerizată s-a demonstrat că amplificatorul ar putea genera o putere și mai mare, ceea ce ar transforma dispozitivul într-o armă cu microundre de mare putere ce ar putea ataca sistemele electronice ale sateliților. Chiar și în actualele condiții, RKA generează de 100 de ori mai multă energie decât majoritatea dispozitivelor de comunicație existente.

În actuala conjunctură de securitate globală existența acestui dispozitiv provoacă îngrijorare Statelor Unite și aliaților acestora întrucât ar putea fi folosit ca o armă cu bază terestră de luptă împotriva sateliților și dronelor inamice.

Specialiștii americani consideră că o astfel de armă desfășurată la sol ar avea nevoie de mai mult de un gigawatt pentru a bruia sau degrada un satelit modern. Probabil că așa este, numai că RKA poate fi montat relativ ușor pe un satelit unde să îndeplinească atât misiuni ofensive (împotriva unui satelit inamic pentru a-i scoate din funcțiune sistemele electronice), cât și defensive (pentru detectarea unor creșteri anormale de energie electromagnetică și a

absorbi undele laser de mare putere ale satelitelui inamic înainte ca acestea să lovească

satelitul propriu și a-i provoca deteriorări). Laserul, ca armă de luptă, deși a înregistrat progrese mari în ultima perioadă are încă multe probleme nerezolvate dintre care, probabil cea mai importantă este nevoia mare de energie electrică. În cazul descris în acest material există posibilitatea tehnică ca dispozitivul RKA să fie integrat în arhitectura unui satelit, dar acest lucru va mări substanțial greutatea acestuia ceea ce îi va afecta performanțele și chiar va pune în pericol satelitul purtător deoarece pe timpul funcționării se poate supraîncălzi și aprinde din cauza radiației intense a undelor laser.

LW-30 este o armă laser de mare putere montată pe un camion care produce energie dirijată. Este folosit pentru interceptarea diferitelor tipuri de aparate de zbor.

Pe lângă armele laser, cercetătorii chinezi au proiectat și dezvoltat un laser cu impulsuri în stare solidă (cum sunt semiconductorii, circuitele integrate, RAM-ul, etc.) ce poate fi montat pe satelit. Acesta este capabil să genereze un megawatt energie laser (fascicule de lumină) ce poate lovi un satelit inamic cu o frecvență de 100 de angajări pe secundă timp de o jumătate de oră fără să se supraîncălzească în spațiul extraterestru. De asemenea, acest laser poate orbi camerele de luat imagini ale sateliților, sau chiar de a „orbi” permanent satelitul atacat. Razele de lumină generate de acest laser cu impulsuri în stare solidă durează numai 5 nanosecunde, dar este suficient de puternic pentru a orbi un om sau a topi carcasa unei ținte. China neagă că acest sistem este o armă cu energie dirijată, însă realizarea unui sistem mai mare, ceea ce nu pune probleme tehnice deosebite, ar putea topi metale și materiale compozite sau poate crea un nor de particule electromagnetice ce pot distruge senzorii aflați pe rachetele dirijate.

Progresele recente făcute în domeniul laserelor au permis dezvoltarea unor dispozitive de mici dimensiuni precum realizarea unui nou dispozitiv de răcire realizat din cupru și iridium, acesta din urmă fiind un metal care se găsește din abundență în China.

Armele cu energie dirijată de tipul celor cu microunde și laserele folosesc pentru a incapacita, deteriora, dezactiva sau distruge echipamentele inamicului care funcționează cu energie electromagnetică concentrată nu cu cea cinetică. Acesta este un avantaj major ce asigură angajarea instantanee a inamicului, capacitatea mare de tragere (limitată doar de alimentarea cu energie electrică), lovire de precizie a țintelor și costuri reduse.

Interesul pentru armele cu energie dirijată a început în timpul Războiului Rece, în care SUA și Uniunea Sovietică s-au aflat în competiția pentru a genera câmpuri electromagnetice de mare putere capabile să deterioreze dispozitivele electronice sensibile ale celuilalt.

Se apreciază că într-un viitor nu prea îndepărtat armele laser și armele cu energie dirijată ar putea deschide calea către următoarea revoluție în domeniul militar.

BIBLIOGRAFIE

Gabriel Honrada, Asia Times. 17.03. 2022

COMPANIA „DYNAMICS” DIN LETONIA VA DESCHIDE ÎN UCRAINA O FABRICĂ PENTRU PRODUCȚIA DE DRONE

Compania letonă „Atlas Dynamics” specializată în fabricarea de drone intenționează ca în anul 2023 să deschidă în Ucraina un centru de cercetare și dezvoltare drone urmând ca ulterior, în colaborare cu Ministerul Apărării ucrainean, să inaugureze o fabrică în care să producă avioane fără pilot.

Este important de menționat faptul că de la începerea invaziei rusești în Ucraina (februarie 2022) compania letoniană a trimis în țara vecină peste 375 drone tricopter (ultimul lot de 75 avioane fără pilot au fost trimise în luna ianuarie 2023).

Aceste drone de mici dimensiuni sunt folosite pentru a descoperi locurile unde sunt dispuse trupe rusești, datele obținute fiind apoi trimise la unitățile de artilerie ucrainene pentru a lovi cu foc inamicul.

Conducerea companiei era foarte preocupată pentru identificarea unor piețe de desfacere pentru produsele sale, dar de când a început invazia rusească din Ucraina întreaga atenție este concentrată asupra teatrului de luptă. Militarii împreună cu tehnicienii letoni înțeleg foarte bine natura războiului din Ucraina, confruntarea dintre diferite sisteme de armamente și doresc să acumuleze experiența necesară oferită de câmpul de luptă pentru ca ulterior să-și modernizeze și diversifice producția de avioane fără pilot. Compania a angajat inclusiv refugiați ucraineni pentru a ajuta la accelerarea ritmului de producție.

Liderii companiei au declarat că sunt într-o fază înaintată a negocierilor cu militarii ucraineni privind stabilirea locului în care vor fi construite cele două facilități industriale, dar chiar și așa, cooperarea cu Kievul a început deja pentru „crearea de noi produse și tipuri de echipamente”.

„Atlas Pro” este o mini dronă, cu o greutate de 1,9 kg concepută în principal pentru misiuni de cercetare, informații și supraveghere și este rezistentă la interferențele războiului electronic. A fost proiectată să fie simplă, cu o greutate redusă, accesibilă ca preț și ușor de utilizat de militari. Se pare că aceste caracteristici îi mulțumesc pe ucraineni care au devenit interesați de acest aparat.

„Atlas Dynamics” are o relație de lungă durată cu Ministerul Apărării din Ucraina și primele săptămâni de după invazia rusească au arătat că nu tot ce proiectaseră în birou se potrivea cu realitățile din teren. Schimbările de concepție și producție au trebuit realizate concomitent cu desfășurarea luptelor. Una din problemele cu care s-au confruntat a fost aceea că luptătorii doreau baterii mai bune și posibilități mai mari de a folosi dronele în „roiuri” pentru a le mări eficiența în luptă. Pornind de la aceste solicitări venite de la beneficiari, specialiștii de la „Atlas Dynamics” au început să caute soluții pentru a crea posibilitatea ca un roi de 50 de drone să poată fi lansate, conduse și controlate simultan. Se estimează că în primul semestru al anului 2023 această solicitare va fi realizată și luptătorii vor putea beneficia de un produs nou, ajustat pe cerințele luptătorilor.

BIBLIOGRAFIE

Defense News, Elisabeth Gosselin-Malo, 23.12.2022

„PENICILINA” - SISTEM RUSESC PENTRU COMBATEREA ARTILERIEI INAMICE

Rusia afirmă că noul său sistem „Penicilina” a avut un efect devastator pentru piesele de artilerie cu rază lungă de acțiune din Ucraina.

Foto: Sputnik News

Dronele militare au evoluat rapid în ultima perioadă utilitatea lor militară fiind tot mai complexă: culegerea de informații și imagini din câmpul tactic; recunoaștere și supraveghere (ISR); avertizare timpurie; sprijin pentru trupe, inclusiv căutare-salvare; atac.

În contextul războiului din Ucraina dronele ar putea să primească în curând și o altă utilizare. O generație nouă de avioane fără pilot având instalați la bord senzori acustici poate oferi un răspuns viabil la ceea ce pare a fi o îmbunătățire semnificativă a sistemului de senzori pasivi al Rusiei utilizat pentru localizarea artileriei cu bătaie lungă aflată în

înzestrarea armatei ucrainene.

Denumit „Penicilina”, noul sistem rusesc combină senzori acustici, dispozitive de imagistică termică și detectoare seismice. Acesta înlocuiește un sistem mai vechi de senzori pasivi (AZK-7M/1B33M) aflat în dotarea forțelor armate ale Federației Ruse. Un model mai vechi al acestui sistem denumit RAZK se află și în dotarea armatei ucrainene.

Surse rusești susțin că sistemul „Penicilina” are un efect devastator, permițând forțelor ruse să localizeze cu precizie artileria ucraineană. Se pare că afirmațiile rușilor sunt confirmate și de unele informații apărute în presa occidentală potrivit cărora rușii au înregistrat succese neașteptate privind artileria ucraineană cu rază mare de acțiune. Rusia dispune și de mijloacele necesare pentru protejarea propriei artilerii combinând mijloacele de apărare aeriană cu capacități de bruiaj și război electronic proprii.

SUA, au în dotarea forțelor armate, la fel ca Federația Rusă, senzori acustici pasivi. Tehnologia nu este nouă, ea a fost propusă pentru prima dată înainte de Primul Război Mondial, iar primul brevet pentru un astfel de sistem a fost depus de căpitanul Leo Lowenstein din armata germană în 1913. Sistemele de interceptare și localizare bazate pe senzori acustici pasivi au fost folosite atât în cele două războaie mondiale, cât și în conflictele din fosta Iugoslavie, din Irak și în diverse alte locuri de pe glob, înainte de Ucraina.

Sistemele acustice nu sunt foarte precise la distanțe mari. Sistemul „HALO” (Hostile Artillery Locating - Localizare artilerie ostilă) dezvoltat de Marea Britanie are o precizie estimată de numai 50 până la 100 de metri în condiții ideale, ceea ce înseamnă că lovirea

*Un sistem radar anti-baterie din SUA
Imagine: Lockheed Martin*

unei piese de artilerie inamice la distanțe mari, pe baza datelor furnizate de un astfel de sistem, este o chestiune de noroc.

Undele sonore, în special cele cu frecvență joasă, pot fi extrem de dificil de localizat. Atunci când se pune problema localizării unui radar cu rază mare de acțiune, în cele mai multe situații, trebuie luate în calcul măsuri suplimentare, cum ar fi: determinarea condițiilor de teren, climă și stare a vremii; integrarea unor senzori auxiliari.

Chiar și atunci, precizia este discutabilă. Dacă în proximitatea sistemului de senzori pasivi se execută trageri cu diferite sisteme proprii de armament, procesul de localizare exactă a sistemului de artilerie ostil devine și mai complicat.

Dronele cu senzori acustici ar putea fi reacția de răspuns la sistemul „Penicilina”, cu gama sa de senzori pasivi și cu suprafață mare de instalare la sol. Sistemul de drone s-ar direcționa pe localizarea gurilor de foc ale artileriei adversarului și nu va avea nimic de-a face cu un sistem gen „Penicilina”.

Un astfel de sistem ar fi mult mai ieftin decât sistemele mult mai costisitoare reprezentate de „Penicilina” sau de radarele contra-artilerie, folosite pentru a detecta locația tragerilor. O dronă de dimensiuni reduse costă între 25.000 și 50.000 USD (fără a contabiliza costul senzorilor, care ar fi undeva între 5.000 și 10.000 USD).

În plus, pierderea unei drone nu reprezintă o problemă deosebită, în timp ce pierderea unui radar contra-artilerie de milioane de dolari sau a unui sistem „Penicilina” are un impact mult mai mare. Mai mult, șansele de lovire a țintei cresc considerabil, prin folosirea sistemului instalat pe drone.

Safety Dynamics, o companie mică americană din Arizona, a reușit să miniaturizeze senzori acustici până în punctul în care elementele electronice pot fi integrate în casca unui soldat. Cu aceste dimensiuni, senzorii pot fi instalați și integrați cu succes pe drone. Sistemul de senzori Safety Dynamics, cunoscut sub numele de SENTRI, nu a fost încă

Proliferarea senzorilor, integrați prin „internetul lucrurilor” pe câmpul de luptă (The internet of battlefield things – IoBT), poate transforma războiul.

Imagine: Army Mad Scientist Laboratory

testat pe drone, dar, teoretic, nu există nicio barieră tehnică în acest sens. Acesta a fost testat de Forțele Terestre ale SUA pe vehicule în mișcare și a obținut o precizie foarte bună. Aprecierea generală este că SENTRI a funcționat mai bine decât alte sisteme testate în aceleași condiții.

Este necesar ca SENTRI să fie testat pe drone pentru a confirma că va funcționa și în aceste condiții. Compania crede că sistemul poate fi ajustat cu ușurință pentru detectarea pozițiilor artileriei, dar sunt necesare teste suplimentare pentru a confirma că acesta își va păstra precizia atunci când este utilizat pe o platformă de tip avion

fără pilot aflată în misiune.

O dronă echipată cu un sistem similar SENTRI ar putea transmite informații sau ar putea ataca efectiv țintele identificate. Dacă drona ar avea acroșate și rachete precum cea turcească Roketsan MAM-L ce folosește micro muniție inteligentă sau cu alte sisteme de

arme, inclusiv rachete americane Hellfire sau cele israeliene Spike ar putea deveni o armă redutabilă în combaterea artileriei inamicului.

O dronă echipată cu senzori acustici ar putea fi integrată și cu camere de luat vederi pe timp de zi și de noapte, ceea ce înseamnă că ar putea fi combinate capacitățile sale de detectare acustică cu cele de identificare vizuală și termică. Spre deosebire de sistemele dispuse pe sol, cum sunt radarele contra-artilerie sau sistemele pasive de tipul HALO și „Penicilina”, o soluție instalată pe drone, care ar putea funcționa și autonom cu o serie de senzori pasivi, s-ar putea dovedi o soluție ce poate schimba regulile jocului în războiul din Ucraina. Ar fi, cu siguranță, un sistem mai bun decât „Penicilina” rusească.

BIBLIOGRAFIE

Asia Times – 20.01.2023

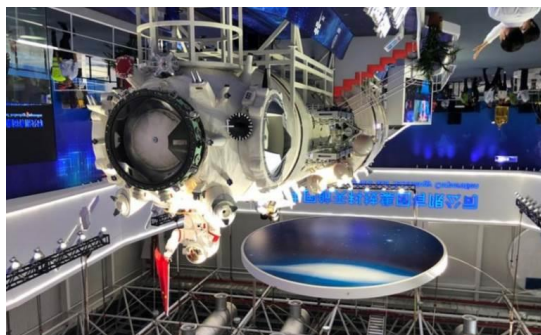
CHINA: CONSTRUCȚII SPAȚIALE

Cercetătorii chinezi din domeniul spațial și al construcțiilor spațiale sunt conștienți deopotrivă de beneficiile enorme ce ar putea fi aduse de existența în spațiu a unei stații spațiale de mari dimensiuni, dar și de dificultățile tehnice majore ce ar trebui depășite pentru realizarea acestui proiect.

O astfel de realizare ar dovedi adevărul afirmațiilor fostului vicepreședinte al SUA, Mike Pence, privitoare la intențiile Chinei de a „ocupa spațiul strategic lunar”, dar și ale actualului administrator al NASA, Bill Nelson, care consideră China „un concurent foarte agresiv care are mari ambiții în spațiu și care pune în pericol supremația spațială a SUA”. Această ultimă constatare a fost generată de intenția declarată a Chinei de a construi o navă spațială de forma unei stele cu lungimea însumată de un kilometru, adică de zece ori mai mare decât a Stației spațiale internaționale (SSI). Pentru construirea SSI au fost necesari 12 ani (1998 - 2010), problemele cele mai dificile fiind cele referitoare la aducerea materialelor în spațiul extraterestru cu rachete de transport pe care nu se puteau încărca prea multe materiale. Numărul mare de zboruri, costul acestor operațiuni, dificultățile întâmpinate de cei ce asamblau componentele stației în spațiu, toate au contribuit la prelungirea termenului de finalizare a proiectului.

Se poate specula că pentru ca o platformă spațială de asemenea dimensiuni să fie construită va fi nevoie de mai mult timp, perioada de funcționare va trebui să fie mai mare, modulele componente să fie mai ușoare și mai rezistente, iar înlocuirea diferitelor componente să poată fi făcută mai ușor. De asemenea, trebuie să asigure monitorizarea structurii generale, astfel încât derivațiile de atitudine, deformarea materialelor și vibrațiile să poată fi limitate pe timpul asamblării platformei pe orbită. Complexitatea nu este dată doar de problemele tehnice, ci și de planificarea și managementul general al proiectului și de faptul că trebuie să se ia în considerare și amenințările deșeurilor spațiale.

Fotografia reprezintă partea centrală a modului stației spațiale chineze prezentat în cadrul expoziției aerospațiale organizată de China în anul 2018.

Cu toate aceste dificultăți, experții sunt de părere că potențial științific și militar al proiectului merită efortul. De exemplu, ar putea fi folosit pentru construirea unei centrale electrice spațiale, permițând o generare de energie la scară largă pe orice vreme, prin transformarea energiei solare în electricitate și transmiterea acesteia pe Pământ.

China a făcut progrese în dezvoltarea rachetelor de transport supergrele de tipul Long March 9 care îndeplinesc misiuni de a transporta materiale în folosul stației fixe

amplasată de China pe suprafața Lunii sau la platformele mobile aflate în spațiu. De asemenea, sunt foarte multe teste spațiale care pregătesc terenul următoarelor tentative de cucerire a spațiului cosmic. În cadrul Agenției de zboruri cosmice cu personal uman la bord sunt în derulare peste 1.000 experimente, multe dintre acestea fiind definitivare și trimise în spațiu.

Cu siguranță că pentru studierea spațiului cosmic ar fi nevoie de cât mai multe stații cosmice, dar acest domeniu are un caracter profund național, iar cooperarea internațională este limitată sau evitată. Conform unui material publicat în Washington Post, cooperarea dintre NASA, care este o agenție civilă și China a fost interzisă în anul 2011 prin lege și nici un astronaut chinez nu s-a aflat vreodată la bordul ISS, deși aceasta a primit astronauți din peste 20 de țări. Probabil că această atitudine nu se va schimba curând datorită concurenței tehnologice dintre SUA și China, a practicilor chineze de furt de tehnologii avansate, a concurenței geopolitice dintre cele două mari puteri și, nu în ultimul rând, a importanței spațiului pentru apărarea națională.

BIBLIOGRAFIE

War Drams, Dave Makichuk, 28.08.2022;
Raport publicat în publicația „The Global Time”, septembrie 2021;
Washington Post, 08.07.2021;
China Academy of Space Technology.

SUA: NOUL B-21 GATA DE LUPTĂ

Pentru prima dată într-o generație, Forțele Aeriene ale SUA au dezvăluit un nou bombardier invizibil – B-21 Raider. Acesta se dorește a fi o armă puternică, cu mare capacitate de distrugere, care va putea ține competitorii strategici ai SUA la respect.

Bombardierul a fost ținut secret mai mulți ani, cel puțin în ceea ce privește detaliile tehnologice, iar acest secret se perpetuează și după ce avionul a fost prezentat public într-o

ceremonie organizată la Palmdale, California (02.12.2022).

Operaționalizarea bombardierului invizibil B-21 vine într-un moment în care SUA avea nevoie de o modernizare radicală a flotei sale de bombardiere care începuse să „îmbătrânească”, în timp ce situația de securitate globală se înrăutățește continuu.

Liderii militari consideră că B-21 va fi elementul de bază al aviației de bombardament americane și principalul mijloc de descurajare din arsenalul SUA pentru cel puțin următorii 50 de ani. În acest timp B-21 va înlocui treptat bombardierele B-1 Lancer și B-2 Spirit. Se estimează ca în aproximativ 25-30 ani în inventarul Forțelor Aeriene americane să rămână circa 100 B-21 și B-52 Stratofortrees modernizate.

B-21 Raider are posibilitatea de a transporta atât armament nuclear, cât și convențional, rachete cu sistem de navigație inerțială integrat (GPS), muniție de atac direct și armamente care încă nu există, multe elemente de protecție, atac electronic etc. În discursul său inaugural, secretarul apărării al SUA, Austin Lloyd sublinia faptul că B-21 Raider va putea lovi ținte chiar și dincolo de zonele de interdicție aeriană ale inamicului deoarece mijloacele proprii de a deveni invizibil pentru mijloacele de detecție ale inamicului îl face imun față de cele mai sofisticate sisteme de apărare antiaeriană. Raza sa mare de acțiune îi va permite să îndeplinească misiuni fără a avea nevoie de baze aeriene în teatrul de luptă și fără sprijin logistic special.

Arhitectura de sisteme deschise, modulară, îi sporește capacitatea de adaptabilitate prin faptul că permite modernizări succesive în funcție de noile progrese tehnologice. Comunicațiile și sistemul de acces rapid la informații și de culegere și transmitere informații sunt în concordanță cu principiile strategiei de Comandă și control multi-domeniu la nivel întrunit (JADC2).

B-21 Raider este considerat a fi primul avion de generația a 6-a. Avionul prezentat la Palmdale este primul dintr-un lot de 6 avioane ce vor intra în inventarul Forțelor Aeriene

B-21 Raider este proiectat pentru a executa misiuni la mare distanță, cu armament nuclear și convențional. Va face parte din triada nucleară a SUA.

U.S. Air Force graphic

americane. Primele teste de zbor vor avea loc în anul 2023 de la Baza aeriană Edwards, din California. În cadrul acestui prim test se vor verifica pornirea, oprirea și funcționarea motoarelor sistemelor, deplasarea Raider, pornirea motoarelor, efectuarea de teste de rulare pe pistă precum și alte teste de funcționare. Zborul propriu-zis se va efectua după ce toate testele de funcționare și integrare vor fi efectuate.

BIBLIOGRAFIE

Defense News, Stephen Losey, 2 decembrie 2022;
Asia Times, Dave Makichuk, 08.07.2021;
Air Force News Service;
The War Zone;
National Interest;
Business Insider.

PREZENTARE DE CARTE

ISTORIA POLITICĂ ȘI MILITARĂ A RĂZBOIULUI ROMÂNIEI CONTRA RUSIEI SOVIETICE, 22 Iunie 1941 – 23 AUGUST 1944

Autor, General Platon CHIRNOAGĂ

Încerc, în rândurile de mai jos, să prezint o carte, puțin cunoscută publicului român și, din păcate, aproape necunoscută militarilor din generațiile mai tinere. Invitația la lectură se referă la lucrarea *Istoria politică și militară a războiului României contra Rusiei sovietice, 22 iunie 1941 –*

23 august 1944, lucrare ce a văzut lumina tiparului, pentru prima dată, la Editura Carpați, la Madrid, în 1965, avându-l ca autor pe generalul Platon Chirnoagă, unul din miile de români din exilul ce a urmat celui de Al Doilea Război Mondial.

De ce o prezentare a acestei cărți? Pentru că autorul, ofițer de carieră, participant la ambele războaie mondiale, combatant în linia întâi, face o incursiune în istorie din perspectivă personală, fără patimi sau orgolii disimulate, dând tente noi evenimentelor ce au marcat primii pași făcuți de România în a doua jumătate a secolului trecut.

Lucrarea a fost cunoscută în Academia Militară¹⁹ în anii 1978 – 1980, după ce fostul șef al Direcției Informații Militare, generalul Dumitru I. Dumitru a fost numit șef de catedră în această instituție și a adus cu sine un exemplar al lucrării amintite, obținut și transmis la „Centru” de ofițerii români aflați în misiuni specifice în străinătate.

Elemente de interes din carte, foarte bine documentate de autor, au fost folosite la completarea conținutului cursurilor de istorie a artei militare referitoare la participarea Armatei Române la Campania din Est.

Câteva cuvinte despre autor, preluate din domeniul <http://enciclopediaromaniei.ro>: Platon Chirnoagă s-a născut la 24.10.1894 în comuna Poduri, județul Bacău, fiind unul din cei opt copii ai învățătorului Gheorghe Chirnoagă și al soției acestuia, Olimpia. A decedat la 29.03.1973, la Stuttgart, Germania, ultimul grad fiind de general de brigadă. A urmat Școala militară de artilerie și geniu (1913-1915), Școala de aplicație a artileriei și Școala Superioară de Război, pe care a absolvit-o în 1925. Principalele funcții pe care le-a îndeplinit au fost: comandant de subunitate în Regimentul 17 Obuziere (1915-1923), comandant al statului major al trupelor de munte și ulterior ofițer în secția planificare operații a Marelui Stat Major (1925 – 1936), avansat la gradul de locotenent-colonel, i se încredințează comanda Regimentului 1 Artilerie de frontieră, din Divizia 1 de frontieră (1936-1938), ulterior a fost profesor și apoi comandant al Școlii de aplicație a artileriei (1939), șef de operații la Armata a 3-a (11 septembrie 1939 – 22 iunie 1941) și subșef de stat major al Armatei a 3-a. În 1941 – 1942, a făcut stagiu la comanda Regimentului 7 Artilerie Grea, conducând una din unitățile de artilerie care a participat la confruntările

¹⁹ Academia Militară este continuatoarea Școlii Superioare de Război, instituție de un înalt nivel științific care pregătea cadrele militare pentru funcții de comandă și stat major până la cele mai înalte eșaloane de decizie și care în prezent este cunoscută ca Universitatea Națională de Apărare Carol I (nn.);

militare de la Kerçi și Sevastopol. Ulterior a fost numit comandant al Grupului Artilerie Grea din Corpul Vânătorilor de Munte (1942). În această calitate, a participat la confruntările militare de la Cotul Donului și din jurul Stalingradului.

În ianuarie 1944 este avansat general de brigadă și este numit la comanda unei brigăzi de artilerie, apoi comandant al Diviziei 4 Infanterie. Divizia a 4-a, cu regimentele 5, 20 și 21 infanterie și cu regimentele 2 și 10 artilerie, a fost trimisă în marș pe jos spre front²⁰. La 15 octombrie 1942, Divizia 4 Infanterie română a trecut la înlocuirea Diviziei 409 Infanterie sovietică aflată în capul de pod de la Szolnok, pe Tisa.

Divizia 4 Infanterie, cu forțele împărțite pe două eșaloane separate prin râul Tisa (6 batalioane și Divizionul 3 Aruncătoare din Regimentul 10 Artilerie în capul de pod și 2 divizioane din Regimentul 10 Artilerie și formațiile de spate la est de Tisa) s-a instalat în apărare pe un front larg de peste 30 de km. În dimineața zilei de 19 octombrie, o grupare de forțe formată din aproximativ două divizii blindate inamice (dintre care una era Divizia 24 Blindată germană înzestrată cu noile tancuri Tiger) au executat o puternică contralovitură la joncțiunea dintre trupele sovietice și române. Mare parte din divizie a fost înconjurată și în ciuda rezistenței dârze, a executării contraatacurilor locale cu forțele la dispoziție, fără sprijin de blindate și aerian, subunitățile din capul de pod, după 2 zile de lupte, suferind pierderi însemnate, s-au predat.

Prin situația creată, generalul Platon Chirnoagă a fost singurul general român căzut prizonier pe Frontul de Vest. La finalul anului 1944, acesta a fost cooptat în guvernul României din exil, de la Viena, condus de Horia Sima, unde a îndeplinit funcția de ministru de război până la capitulare.³ Ulterior, a fost internat într-un lagăr de prizonieri organizat de trupele americane și prezentat Tribunalului internațional de la Nürnberg unde, cu toată insistența sovieticilor nu a putut fi găsit vinovat de crime de război și a fost eliberat.

Lucrarea generalului Platon Chirnoagă are meritul de a fi prima lucrare în limba română ce tratează această temă, la două decenii de la încheierea celei mai mari conflagrații mondiale, atât din punct de vedere militar, istoric și politic.

Autorul subliniază faptul că, pentru descrierea operațiilor militare la care nu a participat nemijlocit, s-a folosit de bibliografia occidentală privind a doua mare conflagrație mondială a secolului XX și memoriile unor participanți importanți la operațiunile militare de pe frontul de Est, respectiv de lucrările care tratau acest subiect aparținând mareșalului Erich von Manstein, ale generalilor Hans Friessner, Hans Doerr și Wolfgang Pickert, precum și lucrările lui Friderich Forstmeier, Andreas Hillgruber, Hans Kissel, Walter Rehm și amintirile de război ale unor camarazi și prieteni români. Din păcate, nu a avut acces la documente importante din arhivele românești sau sovietice.

Într-un stil clar, succint, documentat, tipic ofițerului de stat major, fără divagații inutile, însoțindu-și prezentările de schițe privind situația tactic-operativă a trupelor în teren, lucrarea descrie acțiunile militare purtate de armata germană, împreună cu aliații români, italieni și maghiari, pe teritoriul Rusiei Sovietice între 22 iunie 1941 și 23 august 1944.

Trebuie subliniat că prima parte din lucrare este dedicată Basarabiei, drepturilor românești asupra acestei provincii, precum și asupra Transilvaniei, Bucovinei de Nord și Ținutului Herța. În aceste pagini sunt prezentate și circumstanțe politice interne și

²⁰ Prevederile Convenției de Armistițiu dintre România și Coaliția Națiunilor Unite (12 septembrie 1944) cereau autorităților române participarea la război, pe frontul de Vest a cel puțin 12 divizii. Noi am propus 38 în speranța că la Conferința de pace se va ține cont de contribuția românească.

internaționale care au condus la ultimatumul sovietic din 27 iunie 1940 și, ulterior, la pierderile teritoriale în favoarea Bulgariei și Ungariei, respectiv ale Cadrilaterului și Ardealului de Nord.

În capitolele de început în care tratează cauzele îndepărtate (istorice) și cele imediate care au dus la războiul româno-rus din 1941-1944, situația etno-geografică a Basarabiei prezintă documentat premisele intrării României în război.

Autorul arată în aceste pagini faptul că după criza cehoslovacă „*Anglia și Franța au decis să întărească barierele contra unei eventuale încercări de pătrundere germane mai departe spre est și în acest scop au declarat la 13 aprilie 1939 că sunt gata să dea României și Greciei toată asistența posibilă în cazul încercării de schimbare a status-quo-ului în această regiune a Europei prin forță sau amenințare cu forța. Această garanție era însă valabilă numai contra Germaniei nu și față de Rusia*”. (p. 65) Este știut astăzi că în vara anului 1939 Rusia, în timp ce ducea tratative cu puterile occidentale, încheia cu Germania Pactul Ribentrop-Molotov în baza căruia țara noastră era ciuntită și a trebuit să ne întoarcem privirea spre Germania pentru a salva națiunea. Aceasta ar putea fi o lecție pentru azi și mâine.

Un capitol este dedicat relațiilor dintre mareșalul Ion Antonescu și Hitler, cu un istoric al principalelor momente care au condus la situația în care mareșalul (general la momentul respectiv) a preluat conducerea statului român. Autorul amintește de prima întâlnire a lui Antonescu cu Hitler ce a avut loc la data de 22.11.1940, imediat după vizita primului ministru ungar (contele Teleky) la Berlin. Antonescu, cu toate că a fost avertizat să nu ridice problema Diktatului de la Viena, acesta a prezentat poziția României cu elocvență, argumentat și cu o demnitate românească ce l-au impresionat pe dictatorul fascist care, „*de atunci i-a acordat toată încrederea, care s-a menținut tot timpul în cei trei ani de război comun împotriva Rusiei*.” (p. 109)

La finalul anului 1940 și, mai ales, în prima parte a anului 1941 Moscova și-a arătat aproape fără reținere apetitul de a mai ocupa teritorii românești pentru a face o punte terestră cu Bulgaria care balansa între Germania și Rusia. Grupările sovietice de forțe din Bucovina de Nord și Basarabia sugerau posibilitatea unui atac din nord, în lungul râului Siret, pe direcția Bolgograd, Galați, Râmnicu Sărat. Acest scenariu nu s-a mai materializat.

Tratând operațiile militare din cadrul războiului contra URSS, generalul Chirnoagă prezintă principalele etape ale acestuia cu date importante privind raportul de forțe atât cantitativ cât și calitativ, relațiile dintre comandamentele române și germane, demersurile politice și diplomatice întreprinse de părți, precum și hărți cu dispozitivele trupelor și acțiunile acestora în diferitele etape ale războiului. Astfel este prezentată campania din vara și toamna anului 1941, de la trecerea Prutului și cucerirea Odesei.

Privind primele insuccese ale Armatei a 4-a pentru cucerirea Odesei, în lucrare se spune că una dintre cauzele principale a fost lipsa sprijinului aviației germane care era așteptat să domine spațiul aerian al orașului Odessa și a acvatoriului acestuia. Neintervenția aviației germane a permis navelor rusești să sprijine fără nici o dificultate apărarea raionului fortificat rusesc din Odessa.

Explicația germană privind această deficiență de cooperare a fost aceea că în același timp forțele germane duceau la nord lupte importante, în special pe frontul de pe Nipru. (p. 199)

Interesantă este prezentarea operațiilor din Crimeea la care au participat unități și mari unități ale armatei române în ultima parte a anului 1941 și începutul anului 1942, urmată

de capitolul dedicat bătăliei de la Stalingrad. Prezintă un real interes modul detaliat în care sunt descrise atât aspectele militare ale operațiunilor, relațiile dintre militarii germani și români, cât și aspectele politico-diplomatice, inclusiv încercările ferme ale mareșalului Antonescu de a-l face pe Hitler să înțeleagă situația reală din teren și să adopte măsurile operative corecte. „*Dacă atunci când ofensiva rusă a devenit iminentă – adică după 10 noiembrie (1942, nn.) – s-ar fi renunțat la operația de cucerire a orașului Stalingrad și s-ar fi repartizat o parte din mijloacele de foc armatelor române vecine, iar din forțele blindate s-ar fi constituit rezerve, inamicul n-ar fi reușit să rupă frontul sau, în orice caz, situația ar fi fost restabilă și tragedia de la Stalingrad n-ar mai fi avut loc.*” (p. 262) Autorul prezintă și câteva argumente prin care înlătură acuzațiile aduse trupelor române venite din partea germană după prima zi a ofensivei ruse și apreciază că greșelile și responsabilitatea revine de fapt Înalțului Comandament German care:

1) *N-a dat trupelor române ...armamentul anti-car și artileria grea pe care se angajase să le distribuie acestora.*

2) *Nu s-a permis Armatei a 3-a române să reducă, la sfârșitul lunii septembrie și începutul lui octombrie, capetele de pod rusești aflate în zona ei operativă.*

3) *N-a luat în considerare informațiile Armatei a 6-a germane și ale Armatei a 3-a române, despre o foarte puternică concentrare de forțe inamice în Cotul Donului.*

4) *N-a adus rezerve suficiente în spatele celor două armate române, nici atunci când se știa că ofensiva inamică era iminentă.*

5) *Pe la 10-11 noiembrie se știa cu precizie că rușii sunt gata să dezlănțuie o mare ofensivă în Cotul Donului. ....era logic să se renunțe la cucerirea orașului Stalingrad (să se reconfigureze dispozitivul operativ cu rezerve de artilerie și blindate, inclusiv în adâncimea dispozitivului trupelor române nn.).”*(p. 265-266)

Este de amintit că la Stalingrad trupele române au avut angajate în operații 12 divizii de infanterie, o divizie de cavalerie și o divizie blindată. „*Dintre acestea, 4 divizii de infanterie și o divizie de cavalerie au fost încercuite.*” (p. 267) Dintre marile unități române participante la bătălia de la Stalingrad doar 4 divizii au rămas cu o capacitate operațională care să poată răspunde unor acțiuni militare de intensitate medie.

În lucrare sunt prezentate și operațiile la care au participat trupele române după încercuirea Stalingradului, inclusiv în Crimeea și Caucaz, subliniindu-se faptul că diviziile 20 infanterie și 1-a cavalerie au luptat cu bravură până la 31.01 1943, alături de Armata a 6-a germană. Autorul îl citează pe mareșalul Paulus care, privitor la comportamentul ostașului și ofițerului români, spune: „*Eu datorez o mențiune particulară contingentelor române care au luptat în rândurile armatei mele. Când aceste trupe au fost normal sprijinite de arme grele, la fel cu acelea care dădeau sprijinul lor infanteristului german, ele s-au bătut vitejește sub conducerea ofițerilor lor și au suportat lipsurile cu o remarcabilă răbdare.*” (p. 287-294) Acțiunile militare desfășurate de unitățile și marile unități române în Cuban (Caucaz), din anul 1943, sunt prezentate detaliat cu dispozitivul de luptă și operațiile la care au participat. Autorul face un raport de forțe între trupele româno-germane și cele sovietice și prezintă elementele specifice ale terenului și condițiilor meteo care au influențat semnificativ desfășurarea acțiunilor de luptă, alăturând o schemă a situației în evoluția sa. El concluzionează că: „*Diviziile române au primit același armament anti-car pe care îl aveau și diviziile germane, inclusiv Faust-patronen și Ofenrohr, armament pentru apărarea apropiată a infanteristului contra carelor de luptă și s-au organizat centre de instrucție în spatele frontului unde treceau rând pe rând toate unitățile să exerseze mânăuirea acestui*

armament. În această situație trupele române au dovedit aceeași capacitate de rezistență la atacurile carelor de luptă rusești ca și trupele germane”. (p. 294)

În mod firesc este prezentat și momentul bombardamentului aerian american de la Ploiești-Câmpina din 01.08.1943 cu pregătirea și executarea acestuia, efectele ce s-ar fi dorit și învățămintele reieșite.

Apărarea și evacuarea Crimeei (9 octombrie 1943 – 12 mai 1944) este un alt capitol ce are o mulțime de elemente ce pot fi studiate și analizate de cei care planifică și se pregătesc să conducă operații militare.

Acțiunile din vara anului 1944 din Basarabia și Moldova sunt prezentate în contextul mai larg al situației din întregul flanc sudic al trupelor germano-române (*grupul de armate A ulterior devenit grupul de armate Ucraina Sud nn.*), al situației din țară și al bombardamentelor aliaților asupra Bucureștiului și zonei petroliere. Privind evenimentele de la 23 august 1944, autorul subliniază că: „*Marele Stat Major român, după proclamația Regelui Mihai, a avut grijă să comunice comandamentelor române să se retragă cât mai repede la sud de linia Focșani – Galați. Acest ordin n-a putut fi executat decât într-o foarte mică măsură. Armatele ruse, care nu aveau nici o dispoziție de la guvernul rus referitoare la armistițiul anunțat de Regele Mihai, au continuat operațiile mai departe, nu numai contra trupelor germane, dar și contra trupelor române. Cum acestea nu mai luptau, au fost declarate prizoniere pe locul unde se găseau și transportate în Rusia. Astfel, circa 130.000 de soldați și ofițeri români, capabili încă să mai lupte ..., au fost transformați în trupă dezarmată și predată inamicului, prin ordin regal.*” (p. 370-371)

În continuare este trecut în revistă actul de la 23 august 1944 cu pregătirile și urmările lui, de asemenea, sunt prezentate constituirea Guvernului Național Român de la Viena, execuția mareșalului Antonescu și abdicarea regelui Mihai.

Capitolul de final intitulat deosebit de sugestiv „*nedreptate până la urmă*” trebuie citit, în el autorul încearcă să descifreze modul în care s-a construit lumea după război și oferă instrumente analitice pentru a înțelege ce se întâmplă astăzi și ce ar trebui clasa politică a României să facă pentru prezervarea intereselor sale naționale.

Lucid și fără resentimente generalul Chirnoagă descrie cu amănunte, făcând apel la documente oficiale și memoriile unor participanți direcți, erorile politice care au condus la lovitura de stat de la 23 august 1944 și capitularea necondiționată a Armatei române, scoțând în evidență cinismul aliaților occidentali pentru care România nu era decât un trofeu râvnit de sovietici, fără a reprezenta o miză politică sau militară pentru anglo-americieni. Această atitudine a fost determinată și alimentată, conform autorului, de comportamentul elitelor politice românești a căror interese personale și de partid erau mai presus de interesul național privind viitorul României după război.

Notă privind situația creată după pierderea capului de pod de la vest de Tisa de către Divizia 4 Infanterie

Pe 7 septembrie 1944, generalul Rodion I. Malinovski, comandantul Frontului 2 Ucrainean, a ordonat subordonarea marilor unități ale Armatei române celei sovietice, fără să precizeze raporturile de drept dintre cele două armate, modalitățile de cooperare în luptă, de asigurare materială, relațiile de comandă și control.

Trebuie explicat faptul că după semnarea Convenției de armistițiu, procesul de integrare a Armatei române sub comandament sovietic s-a adâncit tot mai mult, privând Marele Stat Major român de orice atribuții operaționale.

Astfel, Marele Stat Major a rămas în țară cu atribuții de evidență și completare a pierderilor și instruirea trupelor din interior. Astfel devenise un simplu organ de execuție a dispozițiilor Comisiei Aliate de Control. Acest fapt l-a determinat pe șeful Marelui Stat-Major, generalul de armată Gheorghe Mihail, să demisioneze.

După pierderea capului de pod de la vest de Tisa de către Divizia 4 Infanterie, vehemența și acuzele extrem de dure ale mareșalului Rodion I. Malinovski la adresa Armatei române în general și a situație tragice în care s-a aflat divizia, au fost absolut nefondate. Acesta a acuzat o trădare și trecerea voluntară în masă la inamic.

Luând o poziție fermă, generalul de corp de armată Nicolae Macici, comandantul Armatei 1 române, în componența căreia se găsea Divizia 4 Infanterie, a întocmit un raport, în care menționa faptul că *„începând cu ziua de 19 octombrie, germanii au atacat puternic acest cap de pod cu unități blindate de la V, de la N-V și de la Szolnok spre S, pe malul de est al Tisei. În aceste condiții sumar descrise, era fatal ca Divizia 4 Infanterie, în acest cap de pod de mică adâncime, fără rezerve la vest de Tisa, fără mijloace anti-car, fără poduri peste Tisa, era fatal, zic, să nu poată rezista atacului decât 2 zile. (...) Divizia 4 a fost angajată în punctul cel mai expus al Armatei 27 sovietice, fără să se țină seama de oboseala oamenilor sosiți după foarte îndelungate marșuri, fără niciun repaus și fără putință a fi reorganizați”*.

Trebuie arătat că sovieticii nu considerau România un aliat credincios, după felul în care părăsise alianța cu Germania. Dovezile privind loialitatea proaspătului aliat nu erau în măsură să îndepărteze suspiciunile și în aceeași măsură se dorea diminuarea capacității operaționale a forțelor române, fapt ce poate fi analizat pe tot parcursul acțiunilor militare desfășurate după septembrie 1944 pe Frontul de Vest.

Colonel (r.) Ilie-Ovidiu Frățilă

Tipar digital realizat la Tipografia **pim**
Iași, Șoseaua Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 109, 700497
Tel.: 0730.086.676, 0732.430.407;
Fax: 0332.440.715
E-mail: editura@pimcopy.ro, editura.pim@gmail.com
www.pimcopy.ro